

Årsrapport 2014

Fylkesmannen i Telemark

Innhold

I - Fylkesmannens beretning	Side 3
II - Introduksjon til embedets hovedtall	Side 5
III - Årets aktiviteter og resultater	Side 7
IV - Styring og kontroll i embedet	Side 17
V - Vurdering av framtidsutsikter	Side 19

I - Fylkesmannens beretning

Leders beretning

Telemark er et fylke med utfordringer både når det gjelder samferdsel, folketall og sosiale faktorer som arbeidsledighet, utdanning og sykkelighet. Ulikt de fleste andre fylker har Telemark, også byområdene i Grenland, hatt lav eller ingen folkevekst over tid. Dette har sannsynligvis sammensatte årsaksforklaringer, men vår industrihistorie og infrastruktur er nok sentrale faktorer.

Embetsledelsen har forholdt seg aktivt til disse **eksterne utfordringene**. Vi har utviklet et godt samarbeid med andre samfunnsaktører i fylket og forsøkt å bidra til næringsutvikling og profilering av fylket. Vi har for eksempel etablert regelmessige ledermøter med Telemark fylkeskommune. Vi har også igangsatt egne utviklingsprosjekter. Jeg vil spesielt nevne «Talenter for framtida», et prosjekt for å redusere frafall i videregående skole med hovedvekt på forebygging i grunnskolen. Et annet viktig profileringsprosjekt er utvikling av «Jomfruland Nasjonalpark». I begge disse eksemplene har vi samarbeidet bredt og fått viktig særskilt finansiering fra departementer og direktorater. Disse prosjektene har skapt engasjement og fått stor oppmerksomhet, men også krevd mye direkte involvering av embetsledelsen.

De siste få årene har det vært en positiv utvikling på infrastrukturområdet. Store veiprosjekter og ny jernbanetrase fra Larvik til Grenland vil bidra til å korte reisetid både østover og vestover. Det er også godt håp om videreutvikling av øst/vest forbindelsen over Haukeli og en mulig tilknytning mellom Vestfoldbanen og Sørlandsbanen. Dette sammen med «Bypakke Grenland» gir optimisme og håp om mer fart i utviklingen på viktige samfunnsområder.

I rapporteringsperioden har arbeidet med **kommunereform** vært ledelsens førsteprioritet. Jeg har besøkt alle kommunene og hatt møte med formannskap/kommunestyre for å informere om mål, rammevilkår og forventningene til kommunenes arbeid med reformen.

Telemark er et utfordrende fylke for en kommunereform. Kommunene i øvre del av fylket har store avstander og få innbyggere, mens Grenlandsregionen har 70 % av befolkningen. Fylket har lenge organisert seg i fire regioner, Vest Telemark, Midt Telemark, Grenland og Kongsbergregionen, som er fylkesoverskridende. Kommunereformen har i hovedsak så langt vært forstudier knyttet til disse regionene. Denne prosessen er uforpliktende. Nå ser bildet for mulige nye kommuner noe uoversiktlig ut, men prosesser fortsetter. Vi har ansatt rådgiver for prosessen, organisert en arbeidsgruppe internt og deltar etter behov i møter med kommunene. Vi har hatt et godt samarbeid med KS basert på respekt på våre ulike roller. Dette kan bli mer krevende når prosessene kommer inn i en mer forpliktende fase.

Når det gjelder **den interne driften** av embetet og oppgaveløsningen vil jeg betegne 2014 som et godt normalår. Vi har i all hovedsak løst våre oppdrag. Når vi har sett oss nødt til å gi noen oppdrag lavere prioritet har dette vært kommunisert til oppdragsgiver. Tilbakemelding fra styrings/dialogmøter med oppdragsgivere har også vært tilfredsstillende. Jeg vil likevel særlig nevne utfordringer på **vergemålområdet**. Et dårlig fungerende dataverktøy og for små økonomiske rammer gjør det vanskelig å håndtere løpende saker og vi har derfor utilfredsstillende lang saksbehandlingstid i likhet med andre embeter.

Også på andre områder er saksbehandlingstider en utfordring. Vi klarer i all hovedsak å holde oss innenfor frister, men strever mest mer frister på klagesaker etter plan- og bygningsloven.

Vi har etter hvert fått en god **økonomistyring** på embetet. Vi har etablert gode rutiner for løpende økonomioversikt både på fast oppdrag og prosjekter. De siste årene har vi hatt et positivt resultat men med et begrenset overskudd som viser treffsikkerhet i økonomistyringen.

Økonomien er anstrengt. Det er i all hovedsak vakanser og et for høyt sykefravær som bidrar til at vi klarer å ende opp med et begrenset overskudd. For å løse mest mulig av embetsoppdraget på en god måte har vi valgt å ta en viss risiko ved budsjettering. Ved nyrekruttering ser vi at lønnsnivået gjennomgående ligger lavere hos oss enn for eksempel i kommunene. Dette har gjort det nødvendig å bidra med embetets egne midler i de lokale lønnsoppgjørene de siste årene for å minske gapet mellom nytilsatte og trofaste gode medarbeidere. Strategien har vært å spisse kompetansen og redusere antall ansatte noe. Planen for nedbemanning har gått senere enn beregnet, i hovedsak fordi gode seniortiltak gjør at ansatte stadig utsetter sin avgang. Isolert sett er dette positivt, men jeg ser med noe bekymring på at lønnskostnadene stadig utgjør en større del av vårt totale budsjett.

Årets **medarbeiderundersøkelse** viser at ansatte trives med jobben og det sosiale miljøet hos Fylkesmannen i

Telemark. Vi ligger gjennomgående over snittet for tilsvarende virksomhet i staten. Tiden framover kan bli mer krevende. Informasjonen om at KRD nå utreder å regionalisere fylkesmannsembetene har skapt noe uro. Jeg har lagt vekt på å informere løpende og forsøkt å heve terskelen for å leve med en mulig forandring. Mitt hovedbudskap har vært at slike prosesser faktisk er vanlig i arbeidslivet og at både vår organisasjon og enkeltansatte er godt rustet til å takle slike situasjoner.

Det løpende samarbeidet med tillitsvalgte er preget av tillit. Det ligger i sakens natur at vi likevel vil ha litt ulikt syn på enkeltsaker.

Vi arbeider stadig med å bli dyktigere på å **profilere embetet** utad på en god måte. Dette handler både om intern opplæring og om håndtering av vanskelige saker. 2014 har ikke vært preget av mange vanskelige saker i media. Jeg vil likevel nevne en spesielt. I forbindelse med omlegging av skjønnsmidler, lavere nivå og særlig endring i kompensasjon for arbeidsgiveravgift, oppsto det en misforståelse av virkningen. Dette gjelder 31 kommuner i flere fylker. De tre berørte kommunene i Telemark trodde de skulle kompenseres fullt ut gjennom rammetilskuddet. Slik var det ikke og de tre berørte kommunene har vært kritiske, en kritikk som er rettet både mot oss og mot KMD. Saken ble også nevnt i en kritisk kommentar fra et flertall i kommunalkomiteen i Budsjetthandlingen i Stortinget. Denne saken kan komme opp igjen. De tre kommunene har forventninger om å bli kompensert i Revidert Nasjonalbudsjett. Vi kjenner ikke bakgrunnen for denne forventningen.

Fra et ledelsesperspektiv vil det være en del utfordringer som er knyttet til ledelse av en mangfoldig virksomhet med oppdrag fra mange departement og direktorat og med flere styringslinjer. Jeg vil nevne noen utfordringer:

Det er en utfordring å klare å etablere et godt og tillitsfullt lederteam når ressursene er for få og alle vil gjøre best mulig arbeid. Hos oss har jeg nå en etablert ledergruppe som er samkjørt over noe tid. Dette har bidratt til at **felleskapsholdningen** er styrket og viljen til å hjelpe andre fagmiljøer og også bidra økonomisk på tvers av fagmiljøene har økt.

I en tid og et miljø der **resultatorientering** er sterkt understreket er det en utfordring å kunne knytte vår virksomhet direkte til utvikling på ulike samfunnsområder. Vår tilsynsaktivitet og klagebehandling vil for eksempel være kun en av flere faktorer som gir virkinger på aktuelt samfunnsområdet. Dette «årsak/virkning» dilemmaet er lettere å håndtere på mikronivå enn på makronivå. Det går for eksempel an å påvise større aktivitetsnivå på et sykehjem etter et tilsyn med dette som mål, men vanskeligere å dokumentere at kvaliteten på sykehjem i fylket generelt har blitt bedre på grunn av årets tilsyn.

Da er det lettere å vise til aktivitetsresultat. Antall tilsyn, gjennomførte kurs osv. Slik er da også mange av våre oppdrag formulert. Dette preger naturligvis vår rapportering. Skal våre rapporteringer bli mer samfunnsanalytiske bør oppdragene formuleres tilsvarende.

Tilslutt vil jeg nevne en helt annen ledelsesutfordring, vanskelig, men også stimulerende:

Vi er nå inne i den første fasen i arbeid for en nye Regjering med endret vektning av mål og resultatforventninger på ulike områder. Vi opplever at det kan være en vanskelig balansekunst å treffe riktige avgjørelser i en fase der de fleste lover, forskrifter og retningslinjer består samtidig som vi anstrenger oss for å fange opp nye politiske signaler.

Skien, 27.02.2015

Kari Nordheim-Larsen

fylkesmann (sign)

II - Introduksjon til embetets hovedtall

Fylkesmannen i Telemark har sine lokaler i Statens Hus-miljøet i Skien, og har avdelinger for Sosial-og Helse (SHA), Utdanning og Vergemål (UVA), Landbruk (LBA), Miljøvern MVA), Samordning og Beredskap –med totalt 110 årsverk plassert under samme tak. Vår visjon er «Sammen for et tryggere og bedre Telemark». I det legger vi at vi gjennom nærhet til befolkning og miljø skal bidra til en effektiv gjennomføring av Stortingets og regjeringens politikk, samt være talerør tilbake til sentrale myndigheter.

I 2014 har vi hatt flere tydelige prosjekter og mål, felles og avdelingsvis, som vi kommer til å følge tett, også i 2015:

- En sikker, proaktiv og balansert oppfølging av kommunene i forbindelse med forvaltningsreformen
- Være en trygg førstelinjetjeneste gjennom vergemålsreformen, der vi lå på landstoppen i saksbehandlingstid i 2014, tross store sentrale dataproblemer.
- Sikre oss nye, fremtidsrettede oppgaver – som nasjonalt prosjekt for utsatte barn og unge, og prosjektfylke for samordning av statlige innsigelser. Vi er også i ferd med å slutføre arbeidet for en ny nasjonalpark ved Jomfruland, landets første med fastboende.
- Telemark har på godt og vondt vært prøvefylke for nye ordninger for motorferdsel i utmark, og vil følge dette tett også i året som kommer.
- Oppfølgingen av jordvern står sentralt for oss. Tallene for omdisponering av jord har gått kraftig ned, men vi merker med bekymring at respekten for arealplanene ikke alltid er til stede.
- Vi sørger for å holde saksbehandlingstidene på et forsvarlig nivå, og innenfor de fristene som er satt. For eksempel er kravet på helse- og sosialområdet om minst 50 % prosent ferdigbehandling av saker innen 5 mnd. oppfylt, med 62% som årsresultat.

Ved Utdannings- og vergemålsavdelingen er de aller fleste sakene behandlet innen 1 mnd, med 3 mnd som sentralt krav. Miljøtall:

- Vi har lagt stor vekt på samarbeid på utsiden av embetet i 2014. Storsatsningen Talenter for Framtida er et samarbeid med fylkeskommune, NAV, høyskolen og grenlandskommunene går videre, og har fått resultater i forhold til spisset satsning for å hindre frafall fra videregående skole.
- Fylkesmannen i Telemark har også tatt initiativ til tettere oppfølging av kommunenes beredskapsarbeid, og ikke minst et nettverk for kommunikasjonsmedarbeidere under Fylkesberedskapsrådet.
- Vi legger stor vekt på å kurse og etterutdanne våre medarbeidere for å møte nye utfordringer.
- Fylkesmannen er opptatt av å være en åpen medspiller i Telemark. Vi følger opp media og publikum, arrangerer og deltar i eksterne samlinger. Vi gir årlig ut embetets tilstandsrapport for å vise bredden i det vi holder på med, og for å belyse forventningene til kommunene.

Fylkesmannen Telemark - organisasjon

Fylkesmann: Kari Nordheim-Larsen

Assisterende fylkesman/leder stab: Arne Malme

Administrasjonssjef: Birte Aas

Landbruksavdelingen:

Direktør: Helge Nymoen

Nestleder: Marita Bruun

Miljøvern avdelingen:

Direktør: Hans Bakke

Nestleder: Ingvar Oland

Utdannings- og vergemålsavdelingen:

Direktør Solrun N. Fleischer

Nestleder: Jan Furumo

Sosial- og Helseavdelingen:

Fylkeslege Steinar Aase

Nestleder: Merethe Solstad

III - Årets aktiviteter og resultater

- Sentrale politiske føringer - en vurdering av embetets samlede måloppnåelse og eventuelle avvik, fagområdene sett under ett
- En kort omtale og vurdering knyttet til hvert sektorområde
- En redegjørelse for og vurdering av resultater og ressursbruk for embetet totalt sett og måloppnåelse på alle vesentlige områder

Samfunnsikkerhet og beredskap

Totalt sett løses alle pålagte oppgaver på området. Omfanget gir ikke rom for å kunne jobbe så inngående med enkelttema at vi kan lykkes med å skape internaliserte og effektive arbeidsprosesser og gjennomgående forankring. Dette gjelder både mot kommunene, regionale samarbeidspartnere og internt i embetet.

Lokalt

Embetet har fulgt opp prioriteringen av veilednings- og tilsynsoppgaver iht lov om kommunal beredskapsplikt, og i 2013-2014 er det gjennomført tilsyn med alle kommunene. Den største utfordringen for Fylkesmannen og kommunene ligger i implementeringen av ROS-vurderingene i planarbeidet på alle nivå. Gjennom kommunenes egen rapportering og vår oppfølging i plansakene ser vi likevel at mange kommuner er på riktig vei.

Regionalt

Samordningsrollen er fortsatt utfordrende, med både offentlige og private samarbeidspartnere som er presset på ressurser til å jobbe på tvers. Vi har prioritert en tettere kontakt mot og oppfølging av medlemmene i Fylkesberedskapsrådet, og opplever at dette gir et positivt utbytte med tanke på økt fokus på samordning og samarbeid både i det løpende beredskapsarbeidet og gjennom informasjonsdeling ved hendelser. Vi har tatt initiativ til og leder et informasjonsnettverk under Fylkesberedskapsrådet.

Internt

Vi har vektlagt å ha en trent Krisestab for å kunne håndtere stabsarbeidet som følger av samordningsrollen vår. Selv med opplæring og øving godt utover det vi oppfatter som "gjennomsnittet" for fylkesmannsembetene, er det likevel vår vurdering at vi ikke trener og øver nok.

Styrkede beredskapsordninger på departements-/direktoratsnivå, med påfølgende lav terskel for varsling og ikke minst forventninger om rapportering legger et øket press på embetet ift tilgjengelighet og responstid.

Sosial- og helseavdelingen hos Fylkesmannen (helsetjenester, omsorg, velferd, barnevern, sosiale tjenester/NAV, satsing på ungdom m.m.):

Velferd, helse og personlig tjenesteyting

Tilsyn med helsevesenet: Fylkesmannen i Telemark legger stor vekt på tilsynene med helsevesenet, både som en rettssikkerhetsgaranti for befolkningen og som en kontroll på kvaliteten av tjenestene. I tillegg får vi gjennom tilsynene en god del informasjon om tilstanden i helsevesenet i vårt fylke, informasjon som vi også kan bruke i andre sammenhenger, til rådgivning og veiledning overfor fagpersonell, kommunale ledere, politikere og andre. I 2014 har Fylkesmannen i Telemark mer enn oppfylt volumkravene som Statens helsetilsyn har stilt til oss når det gjelder planlagte tilsyn. Kravet var tilsyn svarende til 10 systemrevisjoner med kommunehelsetjenesten rent generelt, dessuten 3 tilsyn med folkehelsearbeidet i kommunene, og 3 tilsyn med spesialisthelsetjenesten, totalt tilsyn svarende til 16 systemrevisjoner med helsevesenet i fylket. Vi utførte 19, og de overtallige 3 var tilsyn med spesialisthelsetjenesten. Der utførte vi 6 i stedet for kravet på minst 3. Rent generelt ser Fylkesmannen at de største utfordringene for helsevesenet i fylket finnes i spesialisthelsetjenesten, som omfatter blant annet et helseforetak med 3100 årsverk og med tilholdssted i 5 av fylkets byer pluss i to landkommuner.

Behandling av klagesaker og rettighetssaker på helsefeltet: Fylkesmannen har i 2014 prioritert dette feltet sterkt, og har oppfylt kravene til saksbehandlingstider. Når det gjelder henvendelser fra personer som klager på helsehjelp som de har fått (såkalte tilsynsklager på helsefeltet), er kravet fra Statens helsetilsyn at 50% av klagen skal være ferdig behandlet hos Fylkesmannen innen 5 måneder. Fylkesmannen i Telemark var i 2014 et av de ti embetene som klarte å oppfylle dette kravet. Vi ferdigbehandlet 62% av klagen innen denne fristen. Også når det gjaldt rettighetsklager på helsefeltet (f.eks. klager på avslag om sykehjemsplass) oppfylte vi kravene til behandlingstid. Dette krevde betydelig innsats av medarbeiderne, og ble oppnådd blant annet ved at vi gjorde noe intern omrokking av oppgaver slik at vi ble i stand til å omgjøre en sosionomstilling til en stilling for helsejurist.

Andre individsaker som Fylkesmannen behandler på helsefeltet: Blant disse er førerkortsakene en betydelig gruppe. Antallet av førerkortsaker hos oss var 1809 i 2014, en økning på ca 300 saker fra 2013. I 2014 var det 658 av disse sakene som gjaldt søknad om dispensasjon fra helsekravene i førerkortforskriften. Sakene er svært

ressurskrevende hos Fylkesmannen, og det er betydelig press på saksfeltet fra publikum siden mange er svært avhengige av førerkort i jobb og/eller privatliv. Fylkesmannen klarer for tiden å ha en adekvat saksbehandlingstid, med et snitt på 20.7 dager for dispensasjonssakene i 2014. Sakene er krevende blant annet på grunn av at vi ofte får mangelfullt utfylte legeerklæringer fra fastleger og spesialister i disse sakene, og må bruke tid på å tilskrive disse for å få tilleggsopplysninger. Vi har et godt samarbeid med Politiet og med trafikkstasjonene. I 2014 gjennomførte 2 medarbeidere fra Fylkesmannen i Telemark opplæring på fellesmøter for ansatte ved trafikkstasjoner i Telemark, Vestfold, Buskerud og Agder. Opplæringen gjaldt bl.a. Fylkesmannens rolle i førerkortsaker, og vurdering av legeerklæringer som trafikkstasjonene mottar ved søknader om førerkort. Det er betydelig press på de medarbeiderne hos Fylkesmannen som arbeider med førerkortsaker, og vi må stort sett avslå henvendelser fra sykehusavdelinger, leger og andre om å bidra med opplæringstiltak om førerkortvurderinger der. Vi håper at Helsedirektoratets planer om nye rutiner for saksbehandling på dette feltet gjør at vi får frigjort ressurser til veiledning og opplæring.

Tilstanden i den somatiske (kroppslige) delen av spesialisthelsetjenesten: Fylkesmannen er i hovedsak godt fornøyd med tilstanden i den somatiske (kroppslige) spesialisthelsetjenesten i fylket, og finner at helseforetaket gir et godt tilbud om diagnostikk og behandling i de fagfeltene som det dekker. På noen områder er det imidlertid såpass lange ventelister at vi finner dette bekymringsfullt, blant annet når det gjelder plastikkirurgi, tykktarmsundersøkelser (coloskopi) og behandling hos øyelege.

Når det gjelder tilstanden i psykiatri-delen av spesialisthelsetjenesten, er Fylkesmannen av den oppfatning at helseforetaket har svært gode fagmiljøer og en dyktig ledelse, men at kapasiteten er for liten. Fylkesmannen henviser til at Telemark fylke er omtrent på landstoppen når det gjelder psykisk sykdom (målt blant annet ut fra antall henvendelser til fastleger og legevakter som gjelder psykiatri), og også når det gjelder forbruk av beroligende medisiner, angstdempende medisiner og sovemedisiner. Fylkesmannen får en del henvendelser fra publikum som mener at de har problemer med å få den behandlingen de trenger i psykiatrien og når det gjelder rus. Dessuten følger Fylkesmannen med på debatter og reportasjer i media, der representanter for fagfeltet psykiatri har kritisert nedbyggingen av det psykiske helsevesenet i fylket. Ut fra de signalene som er gitt fra regjeringen om at psykiatri og rus skal prioriteres, finner Fylkesmannen det betenkelig at det de senere årene har skjedd en reduksjon av de midlene som brukes til psykiatri både i helseforetaket og i flere av fylkets kommuner. Fra 2011 til og med 2014 er det skjedd en reduksjon på ca 30 årsverk i psykiatrien i helseforetaket, en sengepost er lagt ned, totalbudsjettet ble redusert med ca 8% fra 2013 til 2014 og ytterligere reduksjon er varslet for 2015. Fylkesmannen har tatt dette opp på møte med Helse Sør-Øst RHF som har "sørge for"-ansvaret, og vil fortsette å ha et fokus på det psykiske helsevesenet i fylket.

Kommunehelsetjenesten: Fylkesmannen er av den oppfatning at de største utfordringene her finnes på sykehjemmene. I det store og hele er det eksisterende tilbudet godt så langt det finnes, men kapasiteten er for lav både når det gjelder antall plasser og når det gjelder tilbud om psykisk og fysisk aktivisering av pasientene. Siden flere kommuner har så begrenset antall med sykehjemsplasser, fører dette til at presset på hjemmetjenestene blir ganske stort. Enkelte kommuner har også lang behandlingstid for søknad om sykehjemsplass, i 2014 opp til ca et år, og Fylkesmannen tar dette som uttrykk for at man mangler plasser å tildele. Det er også eksempler på pasienter som har blitt innvilget rett til sykehjemsplass, men som likevel har måttet vente svært lenge på å få selve plassen. Videre er det enkelte kommuner som har problemer med legevaktordningen sin, dels på grunn av mangel på leger og i noen tilfeller på grunn av administrative rutiner. Enkelte kommuner i fylket har også skåret ned på midlene som brukes til rus og psykiatri. Dette er Fylkesmannen bekymret for, særlig siden det også skjer nedskjæringer i psykiatrien i helseforetaket, og siden det i Grenlandsområdet er betydelige rusproblemer blant ungdom og har vært mange overdosedødsfall.

Samhandlingsreformen som prosess/system drives godt i Telemark, og Fylkesmannen deltar aktivt i ulike fora som dreier seg om dette, både i fylket og regionalt. Blant annet er vi med i fagforum for koordinerende enhet i helseforetaket, og har opprettet et nettverk for koordinerende enheter i kommunene. Vi følger også med på etableringen av plasser/enheter for øyeblikkelig hjelp i kommunene, og har vært på befaringer hos noen av disse enhetene i 2014. På tross av velfungerende arenaer for samhandling, er det likevel en god del praktiske problemer med samhandlingen mellom helseforetaket og kommunehelsetjenesten. Dette skyldes blant annet at enkelte kommuner har for få sykehjemsplasser og derfor manglende muligheter til å ta imot utskrivingsklare pasienter fra sykehusene. Fylkets største kommune, Skien, fikk i 2014 hele 8.7 millioner kroner i dagbøter fra Sykehuset Telemark HF, på grunn av 1832 liggedøgn for pasienter som var erklært utskrivingsklare men som kommunen ikke kunne ta imot. Dette var en betydelig økning fra 2013, da Skien fikk 1.2 millioner kroner i slike dagbøter.

Allmennlegetjenesten fungerer i all hovedsak bra i Telemark, og fylket har jevnt over et meget dyktig korps av fastleger. Noen kommuner i indre deler av Telemark sliter imidlertid noe med rekruttering av allmennleger, har noen ubesatte stillinger og har i noen grad måttet basere seg på korttidsvikarer blant annet rekruttert fra utlandet. Enkelte fastleger har en for høy utskrivning av vanedannende medikamenter, og Fylkesmannen har i 2014

behandlet flere tilsynssaker (klagesaker) om dette. Fastlegeordningen kom i stort fokus ved årsskiftet 2013/2014, fordi det var 5 fastleger i fylket som reservert seg mot ulike helsetjenester av samvittighetsgrunner. Dette gjaldt helsetjenester som ulike former for prevensjon, dessuten henvisning til abort og henvisning til assistert befruktning. Det var mye fokus på dette også i media. Fylkeslegen rådet kommunene til å unngå ansettelse av fastleger som reservert seg, og i januar 2014 opprettet Fylkesmannen 10 tilsynssaker med bakgrunn i reservasjonspraksis (saker mot 5 fastleger, 2 kommuneoverleger og 3 kommuner). Sakene ble sendt til Statens helsetilsyn for sluttbehandling, for å få konklusjoner som kunne gjelde for hele landet. Statens helsetilsyn har konkludert med at fastleger ikke kan reservere seg mot helsetjenester av samvittighetsgrunner. Sakene har understreket fastlegenes plikt til å gi alle allmennlegetjenester innen somatikk, psykisk helse og rus til alle sine listepasienter. Se også rapportering i vedlegget, pkt. 84.1, til Helse- og omsorgsdepartementet.

Satsing på skolehelsetjenesten, fysisk og psykisk miljø i skolene, og helsestasjoner: Dette representerer oppgaver som Fylkesmannen av kapasitetsgrunner ikke har kunnet prioritere de foregående årene, men som vi i 2014 har valgt å gjøre til gjenstand for økt satsing. Dette har vi fått til blant annet ved at vi på grunn av pensjonering og utskifting av personell har ansatt en spesialsykepleier som også er helsesøster. Vi begynte i 2014 en økt dialog med fagmiljøene for skolehelsetjeneste og helsestasjoner i fylket, og kommer til å følge opp dette arbeidet i 2015. Blant annet kommer vi til å arrangere fagmøter for aktuelt personell, utvikle/forbedre kartleggingsverktøy for tjenestene og også selv bidra til slik kartlegging for dermed å få kunnskap om hvor forbedringstiltak er særlig viktige. Vi har søkt om ekstra midler til dette arbeidet fra Helsedirektoratet. Fylkesmannen ser med bekymring på at flere kommuner i fylket de senere årene har redusert på innsatsen i skolehelsetjenesten, og vi har merket oss innspill fra rektorer og fra elever/elevorganisasjoner som sier at helsesøstrene i skolene har alt for liten kapasitet. Fylkesmannen i Telemark har også merket seg signalene fra barneombud Anne Lindboe om at skolehelsetjenesten er forsømt over hele landet, og at dette feltet bør prioriteres i framtiden. Ombudet henviser til barnekonvensjonen og det den sier om barns rettigheter, og Fylkesmannen i Telemark er innstilt på å prioritere oppfølgingen av dette feltet.

NAV, Arbeids- og velferdsforvaltningen

Nye tilsynsmetoder

Fylkesmannen gjennomførte i 2014 landsomfattende tilsyn med "Tildeling og gjennomføring av kvalifiseringsprogram".

NAV- ledere ble forespurt om de ønsket å gjennomføre egentilsyn med årets tilsynstema i egen kommune, og de ble tilbudt skriftlig veiledningsmaterieell og direkte råd og veiledning fra Fylkesmannen underveis i gjennomføringen. NAV- lederne tok forespørselen med tilbake til egen kommune, og 7 kommuner ønsket, og fikk tilbudet om, å føre egentilsyn. I tillegg førte Fylkesmannen ordinær systemrevisjon med samme tema overfor to kommuner. Alt tilsyn ble forankret på rådmannsnivå.

Det ble holdt felles oppstartsmøter for alle de aktuelle 9 kommunene. På oppstartsmøtene presenterte Fylkesmannen tilsynstema og veilederen som vi hadde utarbeidet for egentilsynet. Veilederen tok utgangspunkt i en utarbeidet veileder fra Statens helsetilsyn.

I perioden da kommunene gjennomførte egentilsynene, var Fylkesmannen hele tiden tilgjengelig for veiledning. Funn og erfaringer fra egentilsynene ble presentert i felles sluttmøte, der Fylkesmannen og alle de berørte kommunene fikk en grundig gjennomgang av situasjonen på de reviderte områdene fra de involverte kommunene.

Kommunene som deltok i egentilsynene, mente at denne metoden bidro til mye læring og at en slik tilsynsform samlet sett ga et godt grunnlag for forbedringer.

Klager over individuelle tjenester etter lov om sosiale tjenester i NAV.

Fylkesmannen har sett en kraftig økning i antall mottatte klager på individuelle tjenester etter Lov om sosiale tjenester i NAV, fra 83 saker i 2013 til 121 saker i 2014. Fylkesmannen mener at dette kan være et tegn på at brukere i NAV har blitt bedre kjent med sin rett til å klage, men frykter også at klagen er et uttrykk for at det er blitt tyngre for mange å håndtere de daglige økonomiske utfordringene og økt arbeidsledighet. Vi kan se at denne økningen i antall klager er lik i flere fylker. Det er viktig å følge med på denne utviklingen, slik at det kan settes i verk tiltak som gir brukere av NAV andre, mer formålstjenlige tilbud enn passivt mottak av økonomisk sosialhjelp. En slik økning, og tiltak for å hindre den, kan også komme til å medføre økt bruk av ressurser ved de lokale NAV-kontorene.

Barnevern

Barnevernet er tilført økte ressurser de siste par årene, gjennom statlige midler til øremerkede nye barnevernsstillinger i kommunene (fordelt av Fylkesmannen). Fylkesmannen ser tegn på at den økte ressurstilgangen har positive virkninger. Blant annet var det fra 2013 til 2014 en reduksjon av antall fristbrudd i barnevernets undersøkelse av bekymringsmeldinger. For fylket som helhet gikk antallet fristbrudd ned fra 167 i

2013 til 77 i 2014. Dessuten har kompetansemidler fra Barne- og likestillingsdepartementet, etter anbefaling/innstilling fra Fylkesmannen, i 2014 blitt brukt til interkommunalt samarbeid om "Samtaler med barn". Fylkesmannen ser at dette er positive tiltak. Imidlertid er det tydelig at det fortsatt er kapasitetsproblemer i barnevernet i Telemark, og at det stadig er behov for kompetansehevede tiltak i noen fagmiljøer.

Skole- og utdanningssituasjonen for barn i barnevernet: Som et ledd i BUFDIR sin satsing på dette er det etablert en arbeids- og referansegruppe for utarbeidelse av en skriftlig veileder, og for gjennomføring av fylkesvise dialogkonferanser. Fylkesmannen i Telemark er representant for fylkesmannsembetene i denne gruppen. Vi har hatt fokus på temaet gjennom hele år 2014 i eget fylke, spesielt overfor lederne i de kommunale barneverntjenestene. Temaet er også løftet og satt på dagsordenen gjennom vårt satsingsområde "Talenter for framtida", se nedenfor.

Når det gjelder barnevernsinstitusjonene, har Fylkesmannen i all hovedsak et godt inntrykk. I 2014 har vi imidlertid mer enn i tidligere år merket oss psykiske helseproblemer hos barnevernsbarn, både hos hjemmeboende og de som bor på institusjon. Dette er også en av grunnene til at Fylkesmannen stiller seg skeptisk til den pågående nedbyggingen av det psykiske helsevernet i Telemark.

Ivaretagelse av pårørende, brukere og klagere har hatt økt fokus de senere årene. I 2014 nedsatte Helsetilsynet et permanent utvalg som skal arbeide med dette, og foreslå forbedringer. Utvalget har representanter bl.a. fra brukerorganisasjoner og noen fylkesmannsembeter. En barnevernsmedarbeider hos Fylkesmannen i Telemark er medlem i utvalget.

Fylkesmannen i Telemark har et sterkt fokus på barn og ungdom i ulike sammenhenger. Dette gjelder ikke minst på feltene psykisk helse, rus, barnevern, kvalifisering for arbeid, våre tilsyn med NAV, og gjennom arbeidet på Utdannings- og vergemålsavdelingen hos Fylkesmannen. Det flerårige prosjektet "Talenter for Framtida" (se nedenfor) drives i samarbeid mellom Sosial- og helseavdelingen og Utdannings- og vergemålsavdelingen, og med ass. fylkesmann som leder av styringsgruppen. Mange andre institusjoner er involvert, se nedenfor. Fylkesmannen har i 2014 på eget embete opprettet en egen "Barn- og Unge"- gruppe som arbeider på tvers av avdelingsgrensene og som skal bidra til å samordne, koordinere og forbedre arbeidet for barn og ungdom på embetet.

Oppvekst, barnehage og opplæring

Tidstyver

Avdelingen har arbeidet med å identifisere tidstyver. Datasystemet ARVE, håndtering av innsynskrav, håndtering av e-post og tidsbruk på reiser pekte seg ut som områder det er viktig å jobbe med. Noe ligger utenfor avdelingens kontroll. Avdelingen har prioritert økt bruk av videomøter og smartere og mer effektiv håndtering av e-post.

Vergemål

Regjeringens målsetting er å ha en velfungerende vergemålsforvaltning i første instans. Fylkesmannen i Telemark stiller spørsmål ved om tildelte ressurser er tilstrekkelige til å få det til. Saksbehandlingstiden på noen områder er urimelig lang. Det gjelder bl.a. vergeoppnevninger der vi her varsler om at saksbehandlingstiden er 6 mndr. Det er vanskelig å se for seg at et nytt, velfungerende datasystem kan sikre behandlingstider innenfor forvaltningslovens regler.

Innenfor vanskelige rammer fungerer vergemålsmyndigheten i Telemark likevel godt. Myndigheten håndterte i 2014 38,75 % av innkommende postmengde til Fylkesmannen. Det gjøres daglig prioritering av saker og avveininger av ressursbruk. Fagansvarlig har lang erfaring, ser utfordringer i god tid og organiserer og omorganiserer arbeidet på kort varsel. De ansatte har god kompetanse, lang erfaring, er endringsvillige og tar på seg mye overtidarbeid.

Utdanning

Tilsyn og veiledning innenfor barnehage og grunnsopplæring

Aktivitetskravet for 2014 er innfridd. Vi ser at det er utfordrende for barnehagemyndigheten og skoleeier å sikre at de utfører sine lovpålagte oppgaver. Det gis mange pålegg. Det gis veiledning i forkant og ofte i etterkant av tilsynene. Til tross for at systemene ikke alltid tilfredsstillers lovens krav, ser vi at skolene og kommunene er opptatt av og i hovedsak sørger for at elevenes tilbud er godt.

Gjennom forskjellige tilsyn har Fylkesmannen avdekket at skoleeierne strever med å få på plass et internkontrollsystem etter oppl § 13-10 og kap 9a. De er usikre på hva et slikt system skal inneholde og hvordan det skal operasjonaliseres. Det bør vurderes om tiden er inne for å lage et nasjonalt rammeverk for internkontroll som tilfredsstillers lovens krav. Kommunene og skolene vil da ikke bruke ressurser på å lage rammeverket, men kan konsentrere seg om å fylle det med innhold som tilfredsstillers lovkravene.

Økt kvalitet og kompetanse i barnehagen og grunnopplæringen

Fylkesmannen i Telemark har innfridd resultatkravene. Kompetansetiltak og videreutdanningstilbud er markedsført, og det er motivert til deltagelse. Høgskolen i Telemark og Telemark fylkeskommune har, særlig på barnehageområdet, vært viktige og konstruktive samarbeidspartner.

Fylkesmannen ser imidlertid at en nærmer seg en grense for hva sektoren er i stand til å absorbere:

- På barnehageområdet ser vi at tiltak rettet mot assistenter ikke får forventet påmelding. Kommunenes begrunnelse er at de ikke har råd til vikarer og at de heller ikke kan tømme barnehagene for folk. Det ser ut som strammere kommuneøkonomi gir barnehagene mindre handlingsrom. Det er beklagelig fordi det er viktig å heve kvaliteten i barnehagene gjennom økt kompetanse hos de ansatte. Kommunenes forslag til løsning er statlige midler til vikarer. Det etterlyses også statlige satsinger for barnehagelærere.
- I skolesektoren er det vanskeligere å få kommunene til å delta i de sentralt initierte satsingene. De små kommunene makter ikke å delta på flere områder samtidig. De store kommunene har større kapasitet, men de er få og prioriterer i større grad egne initiativ. Det ser ut til at kommunene prioriterer satsinger der arbeidsformen har en tydelig overføringsverdi. Til tross for et grundig arbeid med markedsføring, motivasjons- og informasjonsarbeid makter vi ikke å øke deltagelsen. Når kommunene først bestemmer seg for å delta, får vi gode tilbakemeldinger på effekten av å være med.

For både barnehage og skole bør det vurderes om de statlige satsingene i større grad skal baseres på barnehage- og skolebasert kompetanse- og kvalitetsutvikling.

Intern koordinering av arbeidet for barn og unge

I 2014 opprettet embetet en Barn- og ungegruppa for å sikre intern koordinering og for å bidra til at kommunenes/fylkeskommunens innsats rettet mot utsatte barn – og unge blir koordinert. Arbeidet er godt i gang og det er gjennomført flere tiltak for bedre koordinering.

Sektorovergrepene oppgaver skal løses gjennom samarbeid mellom berørte fagavdelinger i embetet

Prosjektet "Talenter for framtida"

Talenter for framtida er en langsiktig, regional satsing for utsatte barn og unge i Grenland. Sammen om satsingen står de seks grenlandskommunene, fylkeskommunen, NAV Telemark og Fylkesmannen. Det er formulert følgende målsetting for samarbeidet: «Gjennom felles satsing på forebyggende arbeid, tidlig innsats og økt samarbeid, skal vi bidra til at flere unge gjennomfører skolen og kvalifiserer seg til arbeidslivet». En viktig strategi i Talenter for framtida er samarbeid og samordning mellom kommuner, tjenester og forvaltningsnivåer. Viktig er det også å forbedre den ordinære driften gjennom erfaringsutveksling og kunnskapsbasert arbeid. Satsingen er meget godt forankret både politisk og administrativt blant alle de deltagende partene. Fylkesmannen leder styret av Talenter for framtida og har arbeidsgiveransvar for prosjektleder.

Talenter for framtida har fem satsingsområder. I 2014 ble det arbeidet særskilt med satsingsområdet «Færre på passive ytelser». Innsatsen ble konsentrert om tre områder:

- Styrke fraværsoppfølgingen i skolen

- Øke elevers nærvær i skolen
- Oppfølging av unge som slutter i skolen

Arbeidsmetoden i Talenter for framtida er nærmere beskrevet i det felles mandatet for Grenlandskommunene, samt årsmelding for 2013, se vedlegg. Rapportene fra kommunenes arbeid i 2014 fremgår på www.talenterforframtida.no

Våren 2014 gjennomførte alle deltagerkommunene dialogkafeer med ungdom for å få de unges innspill i utviklingsarbeidet. Dialogkafeer er en metode for brukermedvirkning utviklet av «Ungdom i svevet» i Nordland. Vi samarbeidet med Fylkesmannen i Nordland og Universitetet i Nordland om gjennomføringen av dialogkafeene. Det ble også skrevet en rapport fra arbeidet, se vedlegg.

Styret i Talenter for framtida presenterte satsingen for OECD i et møte i Paris 2. juni 2014.

Gjennom satsingen på Talenter for framtida har vi lyktes med å koble ulike forsknings- og kompetansemiljøer sammen med praksisfeltet. Fylkesmannen har nå inngått et samarbeid med Høyskolen i Telemark. Høyskolen skal blant annet kartlegge resultatet av kommunens forbedringsarbeid og utarbeide et sett med måleindikatorer slik at kommunene kan følge utviklingen innenfor satsingsområdene over tid.

For 2015 vil samarbeidet gjøre en særskilt innsats på de to gjenværende satsingsområdene; tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid. Arbeidet vil følge samme metode som tidligere.

Vi ser nå konkrete resultater av arbeidet i Talenter for framtida. Kommunene og fylkeskommunen har iverksatt en rekke kvalitetsforbedringer innen tjenestene til utsatte barn og unge og deres familier. Samarbeidet har bidratt til økt kunnskap og kompetanse innen felles oppgaveløsning. Samtidig har koordinering av de ulike innsatsene rettet mot målgruppen blitt styrket. Gjennom den felles satsingen på barn og unges oppvekstssituasjon er dette nå satt på dagsordenen i Telemark, og gjennomføringen av videregående skole i Telemark har økt over de siste tre årene.

Arbeidet er finansiert med støtte fra Arbeids- og velferdsdirektoratet og Grenlandssamarbeidet og frem for alt ved stor arbeidsinnsats fra alle de deltagende partene. Hos Fylkesmannen er det særlig Sosial- og helseavdelingen og Utdannings- og vergemålsavdelingen som er involvert i dette arbeidet.

Landbruk og næringsutvikling:

Arbeidet som er utført gjennom året bygger på proposisjoner og meldinger med stortingsmelding nr. 9 om landbruks- og matpolitikken som den sentrale, tildelingsbrev til fylkesmannsambetet og fullmaktsbrev fra LMD og Statens Landbruksforvaltning. Lokalt tilpasning gjennom landbruks- og matmelding for Telemark og lokale næringsstrategier som bygger på denne. Gjennom politiske signal gjennom året er det også vektlagt endringer som varsles og igangsettes. I første rekke gjennom mer fokus på næring og mindre på distrikt, mindre statlig styring og inngripen i lovforvaltningen og større handlingsrom for kommuner og næringsutøvere.

Bærekraftig landbruk:

Arbeidet med å sikre og ta vare på jordbruksarealene i fylket har gitt resultat. Både politisk og administrativt står jordvern på dagsorden, og vi ser resultat gjennom framlegging av arealplaner. Siste oppdaterte tall for omdisponering av jord viser en nedgang fra året før og er nå på 260 da, av dette 70 da til juletreproduksjon. I 2014 fikk vi vedtatt ATP for Telemark og Grenland som viktige styringsverktøy for arealplaner. Dessverre opplever vi at respekten for overordna og vedtatte planer ikkje alltid er til stede. Dette gjelder både for arealbruk og utnyttingsgrad. Bruk av innsigelse ved tre tilfeller i 2014 er et resultat av dette. Det er også behov for å påskynde arbeidet med kommuneplanens arealdel i noen kommuner. Vi fikk i løpet av året beskjed om at vi blir prøvefylke for samordning av statlige innsigelser til kommunale planer.

Jordbrukslandskapet er et viktig innslag i Telemarkslandskapet. Arbeidet med utvalgte kulturlandskap på Stråholmen og Jomfruland og elles gjennom SMIL-ordninga i kommunene. Det kan stilles spørsmål om resultatet

av SMIL-virkemidlene er gode nok. Det er lite penger til hver kommune, varierende innsats og kvalitet på forvaltningen.

Økt verdiskaping:

Telemark har et variert landbruk med ulike forutsetninger og konkurransekraft. Strategisk er det vektlagt å konsentrere innsatsen der vi har relative fordeler. Satsingen i fruktproduksjonen i Midt-Telemark gir gradvis resultat. Vi har fått på plass opprinnelsesmerking, nyplanting med eplesorten Rubinstep for å utvide sesongen og store investeringer i fruktlager og presseri. Alt dette med grunnlag i dyktige produsenter og fagfolk, sterkt miljø og godt samarbeid mellom kommuner, fylkesmann og Innovasjon Norge. Vi har stor tro på ekspansjon og økt verdiskaping her.

Melkeproduksjonen i Telemark har gjennomgått store endringer. Ingen fylke har større strukturendringer i melkeproduksjonen gjennom de siste åra. Mange ny og moderne fjøs er bygd, men så har vi også bare 100 melkeprodusenter tilbake. Både produksjon av gris og egg er modernisert og har tilpasset seg de konsesjonsgrenser som vi har i dag. Gjeldsgraden er høy, men med dagens rentenivå og en markedstilpasset produksjon er situasjonen levelig.

Telemark har i dag 1460 foretak som mottar produksjonstillegg. Nedgangen siste år er mindre enn på mange år. Et grovt anslag antyder at mellom 150 – 200 av foretaka har en omsetning som gir grunnlag for en heltids arbeidsplass. Dette viser hvor avhengig landbruket er av andre arbeidsplasser eller andre næringer i kombinasjon med landbruket. Resultatkontroll for landbrukspolitikken viser også at 40% av landbruksforetakene ikke har positiv næringsinntekt. Dette gir store utfordringer fremover, og arbeidet med innovasjon og nyskaping blir avgjørende.

Telemark samarbeider med nabofylkene om økt bruk av tre og bioenergi. For bioenergi er vi inne i en kritisk fase. Kraftpris er det avgjørende, og i dag er ikke bioenergi konkurransedyktig. Dette fører til stagnasjon, ingen investeringsvilje og vansker med å omsette energivirke. Pilotanlegg for bruk av biogass fra husdyrgjødsel er i drift på gårdsnivå. Det arbeides med å øke trebruk i bygg og konstruksjoner. Dette året vart bygging av studentboliger i massiv-tre i Porsgrunn igangsatt. Det arbeides også med å fremme bruk av tre i driftsbygninger.

Planteaktiviteten og kulturarbeid i skogen har stabilisert seg på et høyere nivå enn før. Det er likevel et stykke igjen til vi er i mål. Skogsvegbygginga er lagt om, og bygging av solide skogsbilveier er prioritert for støtte. Hogsten økte med 9 % i 2014. Grunnen til den beskjedne økningen ligger nok i mangel på avsetningsmuligheter og logistikk. Arbeidet med kai, tømmerterminaler og vegnett er prioritert

Landbruk over hele landet:

Etter flere år med nedgang av jordbruksareal ser vi en mindre oppgang i 2014. Dette skyldes nok klimatiske årsaker med svært vanskelige forhold i 2013, men forhåpentligvis en ny trend. Hovedtyngden av arealet i Telemark, 164 000 da, blir brukt til grovforproduksjon, 62 000 da til korn. Av grovforarealet er mellom 30 og 40 000 da godt egnet til kornproduksjon. Endringen med overgang fra korn til grovfor skyldes teknisk utvikling og behov for store, godt arronderte skifte for husdyr-produsenter. Dette har medført at grasproduksjonen har flytta seg nedover i fylket, og gått på bekostning av kornareal. Endringen har også miljømessige konsekvenser. Små, bratte og tungdrivne areal i større deler av fylket blir gradvis faset ut. De fleste distriktskommunene praktiserer svært lempelig kravet om langsiktig leigekontrakt for jord. I mange områder er spørsmålet om noen vil høste arealet år for år.

I Telemark bor 11% av befolkningen på en landbrukseigedom. Bosetting har vært og er et viktig lokalpolitisk tema i mange av distriktskommunene. Vi ser at tema som bosetting, fritidaktiviteter og andre forhold blir tillagt større vekt enn landbruksproduksjon. Dette gjør seg gjeldende i lovforvaltning, både etter særlovene for landbruket og plan og bygningslov. Dette er en lokal-tilpasning som er økende. Som distriktpolitisk virkemiddel er dette av betydning, men nærings-politisk et annet spørsmål. Landbruksavdelingen vil vektlegge denne differensieringen i arbeidet fremover.

Matsikkerhet:

Arbeidet med lokalmat og spesialiteter har stort fokus i fylket. Vi har fått på plass bedriftsnettverk gjennom organisasjonen «Regional Matkultur» for Agder og Telemark. Telemarksbedrifter deltok i år på IGW i Berlin. Satsingen er godt forankret i landbruk- og matmeldingen for Telemark, og både fylkesmann, fylkeskommune og IN er involvert i arbeidet. I 2014 er oppstartsår for oppdrett av røye i ferskvann. Anlegget vil kunne produsere 270 tonn i året av stedegen fisk, oppforingstid på 18-20 mnd. og har i dag 3,5 årsverk. Vinje viltslakteri har kome over i konsolideringsfase og skjer ned 12-14 tonn med vilt og 15 tonn med småfe/storfe. To mikrobryggeri er

oppe og går, og har lykkas godt med kvalitet og produksjon. Totalt har vi nå ca 35 lokalmatprodusenter i fylket, 10 med betydelig omfang, 20 med potensiale for å vokse og 5 i endring/oppstartsfasen. Utviklingsarbeid og nyskaping er viktig i åra som kommer.

Fylkesmannen legger opp til samhandling med mattilsynet på ulike områder. Arbeidet mot lokalmatprodusentene ser ut til å fungere bra. I forhold til dyrevelferd er rutiner og ulik praktisering mellom distriktskontor fremdeles en utfordring.

Miljøvern

Telemark er et fylke med mange utfordringer, både sosialt og næringsmessig. Dette dominerer fokuset både i kommunene og i fylkeskommunen. Det er derfor krevende å få tilstrekkelig fokus på og prioritering av miljøsakene. På denne bakgrunnen er det utfordrende å komme på offensiven eksternt i forhold til informasjon og veiledning innenfor vårt saksfelt. Dette er bekymringsfullt særlig når kommunene bygger ned den naturfaglige kompetansen. Fagmiljøene blir små og kvaliteten på arbeidet blir svekket.

Klima

Klima er utpekt som et av de viktigste områdene for miljøforvaltningen. Vår viktigste arena for formidling av statlig politikk innen klimaområdet er gjennom medvirkning i arealplanleggingen. Her blir det gjort en solid innsats fra embetet samlet. Vi ser likevel når vi etterspør oppfølging av lokale klima- og energiplaner at dette ikke har den fokus ute i kommunene som de sentrale politiske føringer skulle tilsi. Det gjelder særlig de mindre kommunene i fylket. Her savner vi verktøy og virkemidler som kan gjøre oss mer attraktive som samarbeidspartner slik at vi kan komme i en bedre posisjon påvirkning og veiledning

Miljøhensyn i planlegginga

Nye signaler om bruk av innsigelser er implementert i vårt arbeid med arealplaner. Vi legger mer vekt på å gi gode innspill under varsel og tidlig planfase, men savner dialog med kommunene i mellomfasen før offentlig ettersyn. Gjennom deltagelse i prøveprosjektet om samordning av statlige innsigelser og vil i 2015 prøve å bruke dette arbeidet til å etablere bedre dialog med kommunene i denne tidlige fasen.

Vi har gitt noen innsigelser i prinsipielle saker der vi mener sterke nasjonale og regionale interesser er utfordret, men ingen planer er sendt departementet for endelig avklaring. Vi legger særlig vekt på å følge opp regionale planer som f.eks. ATP for Grenland og de regionale planene for de nasjonale villreinområdene. Det er med bekymring at vi ser flere eksempler på at kommunene utfordrer disse regionale planene i sin egen planlegging. Flere av de nevnte innsigelsene er knyttet til slike forhold. Vi har i 2014 hatt både kommuneplanen for Porsgrunn og Skien til behandling. Oppfølging av STPATP har vært utfordrende og utløst innsigelser fra vår side, men gjennom oppfølgende dialoger ser disse problemstillingene nå ut til å løse seg. I disse prosessene ser vi et stort behov for ytterligere styrket kunnskapsgrunnlag om naturgrunnlaget. I forhold til Naturbase gjelder det både nykartlegging og kvalitetsheving av eksisterende data.

Motorferdsel i utmark er et område med stort fokus i øvre del av fylket, særlig i Vinje som har vært med i prøveprosjektet med kommunale løyper. Det har vært krevende å forholde seg til skiftende politiske signaler innen dette området og gi god nok veiledning både til kommuner og publikum. Skiftene signaler påvirker også kommunens vurderinger i de ordinære dispensasjonssakene og drar praksis i en retning som neppe er i tråd med dagens lovverk på området.

Situasjonen etter avslutning av prøveprosjektet i Vinje er uoversiktlig og det forgår trolig omfattende kjøring som ikke er i tråd med eksisterende lovverk. I følge våre tilbakemeldinger fra SNO og Politiet er dette også et problem i mange av de andre kommunene i området. Dette er utvilsomt en trussel både mot friluftslivet og sårbare arter som f.eks. villrein.

Vannforvaltning

Arbeidet med vannforvaltning er omfattende og komplekst. Det har vært utfordrende å følge opp alle pågående planprosesser siste år. Samarbeidet med de lokale prosjektlederne i vannområdene har vært godt og de har bidratt vesentlig til oppdatering av kunnskapsgrunnlaget om miljøtilstanden i våre vassdrag. Vi frykter imidlertid at mange bidragsyttere til de faglige vurderinger har gitt noe varierende kvalitet i kunnskapsgrunnlaget.

Telemark er et fylke med mye utbygget vannkraft. Arbeidet med medvirkning til ulike vannkraftsaker har vært omfattende i 2014. Mange saker har vært fremmet og det er utfordrende å vurdere samlet miljøbelastning når vi ikke har en regional plan for temaet. Det er og krevende å avveie dette mot andre føringer knyttet til klimavennlig

energiproduksjon.

Fiskeforvaltning er et tema som vekker engasjement i fylket, ofte i tilknytning til kraftutbygging/-produksjon. En stor del av våre ressurser på dette området er brukt til oppfølging av den elektriske fiskesperra i Telemarkskanalen. I 2014 har vi gjort et betydelig arbeid for å rydde opp i gamle uløste problemstillinger og etablere en ny kommunikasjonsstrategi. Dette har gitt anerkjennelse hos kommunen, men det er fremdeles et stort engasjement om saken hos enkelte aktører som er motstandere av denne installasjonen. Så lenge vi ikke får andre aktører til å ta ansvar for driften av sperra, er det grunnlag for å stille spørsmål med om installasjonen gir resultater som står i samsvar med vår ressursbruk på området. Det er i alle fall ingen tvil om at saken tar så mye ressurser at det hindrer oss i å legge større innsats på andre deler av fiskeforvaltninga.

Rovvilt

Vi legger stor vekt på å følge opp rovviltpolitikken på regionalt nivå. Samarbeide med de andre fylkene i region 2 er godt. Vi har for Telemarks sin del hatt et rolig år i 2014 med sterk reduksjon i skadeomfang på beitedyr noe som har gitt en nedgang i tallet på søknader om erstatning for skade på husdyr med 33 % sammenlignet med 2013. Vi har heller ikke mottatt søknader om skadefelling i beitesesongen. Vi antar dette skyldes stort uttak av gaupe i jakta for 2014 og at vi ikke har hatt ulv eller bjørn innom fylket i beitesesongen.

Verneplaner

Arbeidet med Jomfruland nasjonalpark går i hovedsak etter prosjektplanen og vi er svært god fornøyd med det gode samarbeidet med kommunen og lokale aktører.

Skogvern har blitt prioritert høyt de siste årene. Det er tilfredsstillende å registrere at dette har gitt resultater og vi har fått gjennomført mange gode verneprosesser med påfølgende vernevedtak. Tilbudet av nye områder er fortsatt stort men det er nå grunn til å vurdere om behovet er i ferd med å bli dekket, sett i lys av den store ressursbruken på området. I alle fall bør aktiviteten i større grad styres av behovet enn av tilbud av områder fra grunneierne.

Tilsyn

2014 har vært et år med god tilsynsaktivitet. Det gjelder både nasjonale aksjoner rettet mot særskilte bransjer og tilsyn med avløp- og avfallsanlegg. Det er en utfordring at kompetansen om miljøspørsmål og internkontroll er begrenset blant en del av de virksomheter vi fører tilsyn med (mindre bedrifter). Vår erfaring er likevel at tilsyns gir gode resultater på den måten at vi kommer i dialog med ulike virksomheter på en måte som gir et godt grunnlag for veiledning. Utfordringen er å få inn nødvendig informasjon som dokumentasjon på at feil er rettet slik at sakene kan avsluttes.

Giftfritt miljø

Vi har fulgt opp aksjoner rettet mot skipsverft i tråd med overordna prioriteringer. Det er imidlertid et spesielt krevende arbeid her i Telemark. Vi registrerer at det er behov for tiltak utenfor flere av våre verft, men sett i sammenheng med den store utfordringen knyttet til forurensa sjøbunn i sedimenter i Grenlandsfjordene generelt, så er det vanskelig å gripe fatt i disse enkeltlokalitetene uten samtidig å ta grep for å forbedre situasjonen for hele fjordsystemet i Grenland. Ansvar for dette ligger hos Miljødirektoratet.

Plan og bygg

Arbeidet med arealplanlegging er prioritert i embetet og vi har et velfungerende samarbeid på tversa av avdelingsgrenser. Nye retningslinjer og politiske signaler er fulgt opp og formidlet videre til kommunene. Vi har prioritert å følge overordnede planprosesser som ATP for Grenland og regionale planer for villreinområdene tett. På den bakgrunnen er det bekymringsfullt at vi litt for ofte ser kommunale vedtak som går på tvers av den enighet som en har kommet fram til gjennom disse prosessene. Det er i hovedsak dette som er bakgrunn for vår innsigelse i 2014.

Etter et omfattende forbedringsarbeid gjennom LEAN-metodikk greidde vi i starten av 2014 å redusere saksbehandlingstiden til under 3 måneder. Dessverre har vi som følge av sykdom og permisjoner fått redusert kapasiteten utover året slik at vi nå igjen har oversteget denne fristen. Vi følger situasjonen tett og prioriterer saker med større samfunnsmessig betydning.

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
Klima- og miljødepartementet	kr 8 929 576,04	kr 2 582 098,22
Landbruks- og matdepartementet	kr 8 537 186,97	kr 0,00
Kunnskapsdepartementet	kr 5 550 248,53	kr 1 843 660,83
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	kr 2 468 391,56	kr 528 692,78

Årsrapport 2014 Fylkesmannen i Telemark - Innhold:

Justis- og beredskapsdepartementet	kr 2 945 755,68	kr 4 960 118,24
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	kr 24 152 667,53	kr 0,00
Arbeids- og sosialdepartementet	kr 1 098 720,64	kr 1 294 861,86
Helse- og omsorgsdepartementet	kr 8 976 105,45	kr 1 898 394,57
Andre	kr 338 084,71	kr 0,00
Sum:	kr 62 996 737,00	kr 13 107 826,00

IV - Styring og kontroll i embetet

Embets overordnede system for styring, planlegging, gjennomføring og oppfølging:

Embetet har over flere år bygget opp et system for virksomhetsstyring, planlegging og kontroll som bygger på DFØ, s veiledere og metoder. Systemet er basert på prinsippene for mål og resultatstyring og inkluderer, en langsiktig Strategisk plan, årlige Virksomhetsplaner med tilhørende årsbudsjett og økonomiplan. På definerte felles områder følges virksomhetsplanene opp med egne årlige handlingsplaner som f.eks.; kompetanseutvikling, likestilling, miljø og HMS.

De tverrfaglige utfordringene i embetet blir fulgt opp av egne arbeidsgrupper med representanter fra alle fagavdelingene. Arbeidsgruppene rapporterer til ledergruppa i embetet. For 2014 var følgende grupper i drift: Plansaker, Kommunikasjon, Gis (Kart og GEO data), Tilsyn, Sikkerhetsutvalg og Velferdskomite.

For oppfølging av virksomhetsstyringen og av de tverrfaglige arbeidsgruppene er det utviklet et eget resultatrapporteringssystem med rapportering til ledergruppa hver tertial.

Med utgangspunkt i embets overordnede styringssystem utarbeider hver enkelt avdeling sin egen årlige virksomhetsplan der de ulike embetsoppdragene og resultatområdene er integrert. Risikostyring er integrert i virksomhetsstyringen både på embets- og på avdelingsnivå.

Vårt kvalitetssystem inneholder i tillegg til alle viktige rutiner, prosedyrebeskrivelser og styrende dokumenter også et meldesystem etter arbeidsmiljøloven og internkontrollforskriften. Fra 2011 er det i alt registrert 182 meldinger. De ansatte melder om avvik, uønsket hendelser, kundeklager og forbedringsforslag. Ca. 50 % av meldingene er driftsrelaterte, 25% medarbeiderrelaterte og 25% oppgaverelaterte. Det er fortsatt mange meldinger som går utenom det formelle meldesystemet vårt og som derfor ikke blir registrert.

Vår økonomistyring følger Statens økonomiinstruks. I tillegg er det innført egne interne kontrollrutiner som følges opp gjennom tett kontakt med avdelingsdirektørene gjennom hele året.

Vi har god økonomistyring med kun små avvik fra avtalte budsjettmål.

Bemanning, kapasitet og kompetansesituasjon i embetet:

Bemannings situasjonen i embetet er på enkelte områder krevende. Til ledige stillinger er det mange søkere, men få kvalifiserte. På enkelte saksområder innenfor kommunal forvaltning, plan- og bygningsrett, helse og sosialområdet brukes det mye tid på intern opplæring av nyansatte.

Embetet har en langsiktig kompetanse og bemanningsplan. I 2014 ble opplæring i IKT, forvaltningsrett, Lean analyse, og nynorsk prioritert.

Prosjekter og igangsatte tiltak:

På enkelte områder innenfor helse & sosial, plan – og bygningsrett og på vergemålsområdet er det i perioder betydelige kapasitetsproblemer som resulterer i overskridelse av normerte saksbehandlingstider. På området Plan- og bygningsrett ble det i 2014 gjennomført en egen Lean-analyse som kuttet saksbehandlingstidene med 40% i en periode med full bemanning. Over året har det vært utfordrende å opprettholde denne effektiviteten. Det har sammenheng med store variasjoner i saksmengden og diskontinuitet i bemanningen på grunn av fravær og rekruttering. I et relativt lite embetet som vårt merkes dette godt.

Gjennomførte risikoanalyser viste at sikkerheten i ekspedisjonsområdet var for dårlig. Det ble derfor gjennomført ombygging, innglassing, bygging av egen sluse og skjerpet adgangskontroll.

Riksrevisjonens rapporter:

Embetet har ingen merknader i årets rapport fra Riksrevisjonen om regnskapet og regnskapsavslutningen vår. Rapporten fra forvaltningsrevisjonen er ennå ikke mottatt.

Personalmessige forhold:

Embetet hadde pr 31.12.14 110 ansatte, hvorav 101 faste ansatte og 7 midlertidige (engasjement) og 2 vikarer. Årsverk gjennom året utgjorde 92,2.

Vi hadde 70 kvinner og 40 menn pr årsskifte og gjennomsnittsalderen på samme tid var 51,7 år. Det er ikke lønnsforskjeller som er kjønnsbetinget, men en andel av kvinnene har lavere utdanning og dermed lavere lønn.

Vi har som mål å ansette flere med innvandrerbakgrunn eller redusert funksjonsevne. I våre annonser har vi denne teksten: *«Vi har som mål at vår arbeidsstyrke i størst mulig grad skal gjenspeile mangfoldet i befolkningen. Vi ønsker å rekruttere personer med innvandrerbakgrunn og redusert funksjonsevne. Informer oss gjerne om dette.»*

I 2014 var det ingen som sa de hadde nedsatt funksjonsevne. Vi har imidlertid inne flere personer på tiltak fra NAV med nedsatt funksjonsevne, totalt i 2014 har dette vært 3 personer.

Vi har et godt utbygget kvalitetssystem, hvor HMS-håndbok ligger lett tilgjengelig. I den elektroniske kvalitetshåndboken er det innbygget et system for avvikshåndtering.

Økonomiske utfordringer:

Embetet har en stram økonomi med lite handlingsrom. De årlige tildelingene dekker bare 90 % av driftskostnadene. De resterende 10 % av driftsbudsjettet må dekkes inn gjennom kostnadsdekning over fremmedkapitler, refusjon for sykefravær og fødselspenger. Denne andelen har vært stabil de siste 5 årene. Embetet har jobbet systematisk med å effektivisere driften gjennom stram prioritering, endring av rutiner, bruk av IKT og gunstige innkjøp. Mens hovedtildelingen til embetet økte med ca. 8% fra 2012 til 2015 ble utgiftene til drift redusert med 3% i samme tidsrom.

V - Vurdering av framtidsutsikter

Kap 5 Vurdering av framtidsutsikter

Offentlig forvaltning i Telemark vil de nærmeste årene i stor grad bli preget av regjeringens Kommunereform og Regionreform. Gjennomføringen av disse to reformene blir bestemmende for oppgave- og rollefordeling både på lokalt og regionalt nivå. Tida framover vil derfor være preget av en del usikkerhet før prosessene avsluttes og endelige valg er tatt. Embetet har valgt å delta aktivt i omstillingsarbeidet for å være best mulig rustet til å møte nye utfordringer. Vi bruker vår kommunekunnskap og vår fagkunnskap på mange arenaer allerede som både prosessveiledere og informasjonsrådgivere. Målet er å fremme gode løsninger som både ivaretar formålet med reformene og hensynet til lokal tilpasning.

Eksterne forhold som kan påvirke embetets evne til å løse samfunnsoppdraget

Som region har Telemark hatt en betydelig lavere vekst enn sine nabofylker, både demografisk og økonomisk. Fylket sliter også med utfordringer på andre områder som levekår, kompetanse og konkurransekraft. Investeringer i ny infrastruktur på både vei og bane gir grunn til optimisme og vil kutte ned på reisetiden mot Oslo-regionen. På sikt forventes dette å styrke vekstimpulsene til fylket.

Større og sterkere kommuner vil stille embetet overfor nye krav til faglighet og dokumentasjon. De vil forvente mindre detaljstyring, mer rammestyring og at det i større grad tas hensyn til deres egenkontroll. Vi regner også med at betydningen av vår samordning gjennom både direkte og indirekte virkemidler vil øke.

Embetet er godt rustet til å møte denne utfordringen etter aktivt å ha jobbet med mange samordningsinitiativ over lang tid innenfor hele det kommunale tjenesteområdet. Embetet jobber med prosesser og arbeidsformer som støtter opp under samordning både på områdene utsatte barn og unge, kommunal omstilling og fornyelse og nå nylig; samordning av statlige innsigelser mot kommunale planer.

På området samfunnsikkerhet og beredskap er kommunene og næringslivet godt forberedt og øvet. De største aktørene på industrisiden har sin egen beredskap som øver jevnlig i storskala og i samhandling med kommunene og de andre blålysetatene. Politiet og fylkesmannsembetet har felles administrative grenser som er et fortrinn for effektiv samhandling mellom etatene.

Interne forhold som kan påvirke embetets evne til å nå fastsatte mål og resultater

Embetet har over tid løst samfunnsoppdraget på en tilfredsstillende måte. I perioder har det vært kapasitetsproblemer innenfor enkelte områder på grunn av ressursmangel. Særlig krevende har det vært å få redusert saksbehandlingstiden for klagesaker etter Plan- og bygningsloven. Det samme gjelder på Vergemålsområdet der introduksjonen av nytt saksbehandlingssystem i tillegg har gitt utfordringer. Over tid er imidlertid de øvrige avvikene fra normert saksbehandlingstid få og håndterbare embetet sett under ett.

Bemanningssituasjonen er god og embetet har ikke hatt vesentlige problemer med hverken å rekruttere eller å beholde viktig kompetanse selv om det på noen områder er stor konkurranse om de beste søkerne.

Embetets økonomi er imidlertid presset. Gjennom effektivisering av det administrative området og de interne fellestjenestene, er det frigjort ressurser til saksbehandling. Videre effektivisering må skje gjennom fortsatt endring av arbeidsrutiner og mer utstrakt bruk av IKT. IKT løsninger er dyre å utvikle og krevende å kvalitetssikre. For å sikre en felles standard som kan integreres i våre andre fagsystemer, er dette en oppgave som i større grad enn i dag må gjennomføres sentralt.

Med de endringer som kommer, vil vi ha spesiell oppmerksomhet på utvikling av nye tilsynsmetoder, samordning og samfunnsøkonomiske analyser med vekt på dokumentasjon av effekter og resultater.

Mer sterkere konkurranse om den best kvalifiserte arbeidskraften innenfor offentlig sektor, forventer vi økt press på lønninger, mer differensiering og spesialisering. Kravene til ledelse og lederskap vil øke med de nye utfordringene embetet kommer til å møte. Utfallet av hvordan embetet skal kunne løse disse oppgavene vil også i stor grad også være avhengige av hvilket handlingsrom embetet får og hvilke nye rammebetingelser vi må tilpasse oss.

VI - Årsregnskap

Ledelseskommentarer til regnskapet 2014.

Formål

Fylkesmannen i Telemark er underlagt Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Embetet er et ordinært statlig forvaltningsorgan og fører regnskapet i henhold til kontantprinsippet.

Fylkesmannen er statens representant i fylket og har ansvaret for å følge opp vedtak, mål og retningslinjer fra Stortinget og regjeringen. Fylkesmannen er bindeleddet mellom kommunene og sentrale myndigheter.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til Reglement for økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og Virksomhets- og økonomiinstruks for Fylkesmannen.

Jeg mener at regnskapet gir et dekkende bilde av Fylkesmannens disponible bevilgninger og regnskapsførte utgifter og inntekter, eiendeler og gjeld.

Det er viktig å bemerke at årsregnskapet ikke bare gjelder fylkesmannens rene driftsutgifter, men også alle ordninger embetet administrert i 2014.

Vurdering av vesentlige forhold

Fylkesmannen i Telemark har disponert tildeling på ordinær drift på kr 64 096 000. I tillegg kommer belastningsfullmakter som vist i bevilgningsrapporten.

Årsresultatet for Fylkesmannens ordinære drift viser et mindreforbruk på kr 1 099 263, som vi søker overført til 2015. Mindreforbruket skyldes i hovedsak refusjon av syke- og fødselspenger.

Embetet har som mål å redusere sykefraværet til i gjennomsnitt 4% over året. Resultatet for 2014 ble 4,97%.

Embetet har fortsatt en stram økonomi med lite handlingsrom. De årlige tildelingene dekker bare 90 % av driftskostnadene. De resterende 10 % av driftsbudsjettet må dekkes inn gjennom kostnadsdekning av oppgaver som finansieres utenom kap 052501, refusjon for sykefravær og fødselspenger. Denne andelen har vært stabil de siste 5 årene. Embetet har jobbet systematisk med å effektivisere driften gjennom tydelige prioriteringer, endring av rutiner, bruk av IKT og gjennom aktiv bruk av gunstige innkjøpsavtaler. Mens tildelingen til embetet over kap 052501 økte med ca. 8% fra 2012 til 2015 ble utgiftene til drift redusert med 3% i samme tidsrom.

Å følge opp finansieringen av tildelinger til oppgaver og prosjekter utenom kap 0525 er fortsatt krevende siden departementene har svært ulik praksis både mht vilkår, rapporteringskrav og tildelingstidspunkt.

Vi budsjetterte med ombygging av resepsjonen i 2014. Etter en risikovurdering, ble det bestemt at vi måtte beskytte de ansatte i resepsjonen bedre, og bygge sluse for at ikke uvedkommende skulle kunne ta seg lett inn i bygget. Dette ble en større prosess enn forventet, for administrasjonen, i året som gikk.

Riksrevisjonen er vår eksterne revisor. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert pr dd, men vi antar at revisjonsberetningen foreligger i andre kvartal 2015. Frem til da er revisjonsberetningen u.off.

Kari Norheim-Larsen (sign)
Fylkesmannen i Telemark

Prinsippnote årsregnskapet

Årsregnskap for Fylkesmannen i Telemark er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"), fastsatt 12. desember 2003 med endringer, senest 18. september 2013. Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av Kommunal- og Moderniseringsdepartementet.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser grupper av kontoer som inngår i mellomværende med statskassen.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- d) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene korresponderer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "*Netto rapportert til bevilgningsregnskapet*" er lik i begge oppstillingene.

Fylkesmannen i Telemark er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.8.1. Ordinære forvaltningsorgan (bruttobudsjetterte virksomheter) tilføres ikke likviditet gjennom året. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som Fylkesmannen i Telemark har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet som Fylkesmannen i Telemark har fullmakt til å disponere. Oppstillingen viser alle finansielle eiendeler og forpliktelser Fylkesmannen i Telemark står oppført med i statens kapitalregnskap.

Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver kombinasjon av kapittel/post. Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kombinasjon av kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet og vises i kolonnen for regnskap.

Artskontorrapporteringen

Artskontorrapporteringen viser regnskapstall Fylkesmannen i Telemark har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Fylkesmannen i Telemark har en trekkrettighet for disponible tildelinger på konsernkonto i Norges bank. Tildelingene skal ikke inntektsføres og vises derfor ikke som inntekt i oppstillingen.

Note 7 til artskontorrapporteringen viser forskjeller mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering for regnskapsår 2014

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2014	Merutgift (-) og mindreutgift
0525	Fylkesmannsembetene - driftsutgifter	01	Driftsutgifter	A, B	64 096 000	65 456 318	-1 360 318
0525	Fylkesmannsembetene - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter	A, B	335 000	3 760 462	-3 425 462
0225	Tiltak i grunnopplæringen - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		255 000	255 000	
0225	Tiltak i grunnopplæringa - særskilde driftsutg	21	Spesielle driftsutgifter		1 247 000	1 247 000	
0225	Tilskudd til oppl. av barn og unge i statl. asyl	64	Diverse		2 512 000	2 509 668	
0225	Tilskudd til leirskoleopplæring	66	Diverse		1 021 000	1 020 821	
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen - spes.	21	Spesielle driftsutgifter		5 244 972	5 151 404	
0226	Kvalitetsutvikling i grunnskolen - videreutdat	22	Diverse		16 759 641	16 689 391	
0231	Utviklings tiltak barnehage	21	Spesielle driftsutgifter		3 930 000	3 929 613	
0310	Tilskudd til tros- og livssynssamfunn	70	Tilskudd		Åpen fullmakt	3 095 855	
0469	Vergemålsordningen - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		6 613 103	6 613 103	
0469	Vergemålsordningen - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		Åpen fullmakt	4 682 530	
0470	Fri sakførsel	70	Tilskudd		Åpen fullmakt	4 840	
0470	Fritt rettsråd	71	Tilskudd		Åpen fullmakt	4 235 769	
0571	Rammertilskudd til kommuner - spes. driftsutg	21	Spesielle driftsutgifter		300 000	79 153	
0621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inklude	21	Spesielle driftsutgifter		1 946 940	1 946 940	
0621	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte	63	Diverse		8 663 449	8 663 359	
0718	Rusmiddelforebygging - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		346 700	346 700	
0719	Annet folkehelsearbeid - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		25 000	25 000	
0734	Særskilte tilskudd til psykisk helse og rustilta	01	Driftsutgifter		Åpen fullmakt	1 567 891	
0761	Omsorgstjeneste - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		612 300	612 300	
0761	Tilskudd til omsorgstjenester	60	Diverse		7 340 200	7 340 200	
0762	Primærhelsetjeneste - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		60 000	60 000	
0762	Primærhelsetjeneste - forebyggende helsetjen	60	Diverse		1 530 000	1 530 000	
0762	Forebygging av uønsket svangerskap og abor	73	Tilskudd		430 000	430 000	
0763	Rustiltak - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		354 100	354 100	
0763	Rustiltak - kommunalt rusarbeid	61	Diverse		14 484 678	14 332 451	
0764	Psykisk helse - psykisk helsearbeid	60	Diverse		1 238 035	950 078	
0781	Forsøk og utvikling mv - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		Åpen fullmakt	24 708	
0783	Personell - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		1 100 000	1 093 909	
0854	Tiltak i barne- og ungdomsvernnet - spes. drif	21	Spesielle driftsutgifter		958 892	958 892	
0854	Kommunalt barnevern	60	Diverse		19 953 059	19 953 059	
1144	Miljørettet prosjektarbeid m.m.	77	Tilskudd		95 000	88 254	
1410	Miljøovervåking og miljødata	21	Spesielle driftsutgifter		983 000	983 000	
1420	Miljødirektoratet - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		988 578	988 578	
1420	Miljødirektoratet - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		2 276 000	2 275 796	
1420	Statlige vannmiljøtiltak	22	Diverse		4 575 000	4 570 378	
1420	Tiltak i verneområder	31	Diverse		1 752 000	1 676 609	
1420	Erstatning for beitedyr tatt av rovvilt	72	Tilskudd		3 000 000	2 040 130	
1420	Forebyggende og konfliktdependende tiltak i r	73	Tilskudd		1 300 000	1 300 000	
1420	Friluftsmål	78	Tilskudd		2 370 000	2 370 000	
1420	Tilskudd til prioriterte arter og utvalgte natur	82	Diverse		1 080 000	1 068 625	
1425	Vilt- og fisketiltak - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		300 000	289 336	
1425	Tilskudd til fiskeformål	70	Tilskudd		290 000	290 000	
1425	Tilskott til viltformål	71	Tilskudd		204 422	202 290	
<i>Sum utgiftsført</i>					180 571 069	197 063 510	

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Samlet tildeling	Regnskap 2014	Merinntekt og mindreinntekt (-)	
3525	Inntekter ved oppdrag	01	Driftsinntekter	0	4 290 675	4 290 675	
3525	Ymse inntekter	02	Ymse	0	133 918	133 918	
3525	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	15	Refusjon av arbeidsmarkedstiltak	0	149 909	149 909	
3525	Refusjon av fødsels- og adopsjonspenger	16	Refusjon av foreldrepenger	0	801 611	801 611	
3525	Refusjon av sykepenger	18	Refusjon av sykepenger	0	1 374 143	1 374 143	
5309	Tilfeldige inntekter, ymse	29	Ymse	0	346 537		
5700	Arbeidsgiveravgift	72	Arbeidsgiveravgift	0	7 786 706		
Sum inntektsført					0	14 883 498	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet					182 180 012		
Kapitalkontoer							
60067801	Norges Bank KK /innbetalinger				7 847 962		
60067802	Norges Bank KK/utbetalinger				-189 828 852		
715208	Endring i mellomværende med statskassen				-199 122		
<i>Sum rapportert</i>					0		
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (201412)							
Konto	Tekst			2014	2013	Endring	
6260	Aksjer			0	0	0	
715208	Mellomværende med statskassen			-2 573 762	-2 374 639	-199 122	

Virksomhet: AF - Fylkesmannen i Telemark

Note A Forklaring av samlet tildeling			
Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre i hht avgitte belastningsfullmakter	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastnings-fullmakter	Standard refusjoner på inntekstpostene 15-18	Merinntekter iht merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
052501	"kan overføres"	-1 360 318	0	-1 360 318	2 325 663	133 918			1 099 263	[5% av årets tildeling i note A]	1 099 263
052521	"kan overføres"	-3 425 462	0	-3 425 462		4 290 675			865 213	[5% av årets tildeling i note A]	865 213

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se rundskriv R-2/2013 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter

Mottatte belastningsfullmakter

Stikkordet «kan overføres»

Stikkordet «kan benyttes under»

Stikkordet «overslagsbevilgning»

Avgitte belastningsfullmakter (utgiftsført av andre)

Fullmakt til å bruke standard refusjoner av lønnsutgifter til å overskride utgifter

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter

Fullmakt til å overskride investeringsbevilgninger mot tilsvarende innsparing under driftsbevilgninger under samme budsjettkapittel

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger til investeringsformål mot tilsvarende innsparing i de tre følgende budsjettår

Innsparing i regnskapsåret som følge av bruk av fullmakt til å overskride driftsbevilgninger til investeringsformål mot tilsvarende innsparing i de tre følgende budsjettår

Romertallsvedtak

Mulig overførbart beløp

Oppstilling av artskontorrapporteringen for 2014

	Note	201412	201312
Inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	0	66 623
Salgs- og leieinnbetalinger	1	4 424 592	5 264 191
Andre innbetalinger	1	2 000	20 000
Innbetaling av finansinntekter	1	0	0
<i>Sum innbetalinger</i>		4 426 592	5 350 814
Utgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter	2	67 255 631	61 324 299
Offentlige refusjoner vedrørende lønn	2	-2 325 663	-2 909 569
Utbetalt til investeringer	3	845 790	959 990
Utbetalt til kjøp av aksjer		0	0
Andre utbetalinger til drift	4	38 332 953	40 624 271
Utbetaling av finansutgifter	4	1 697	0
<i>Sum utbetalinger</i>		104 110 407	99 998 991
Netto rapporterte utgifter til drift og investeringer		99 683 814	94 648 176
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	5	0	0
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	6	90 629 440	61 951 317
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer til andre</i>		90 629 440	61 951 317
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
5700 Folketrygdens inntekter - Arbeidsgiveravgift		7 786 706	7 036 042
5309 Tilfeldige inntekter (gruppeliv m.m)		346 537	536 234
<i>Sum inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler</i>		8 133 243	7 572 275
Netto utgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		182 180 012	149 027 218
Oversikt over mellomværende med statskassen			
Eiendeler og gjeld		201412	01.01.2014
Fordringer (legg til linjer og vis på konto)	7	20 000	26 672
Kasse (legg til linjer og vis på konto)	7	0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank (legg til linjer og vis på k	7	0	0
Skyldig skattetrekk	7	-2 603 533	-2 405 219
Skyldige offentlige avgifter (legg til linjer og vis på konto)	7	0	0
Annen gjeld (legg til linjer og vis på konto)	7	9 771	3 908
Sum mellomværende med statskassen		-2 573 762	-2 374 639

Note 1 Inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet 2014

	201412	201312
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Byggesaksgebyr	0	0
Tilsynsavgift elsikkerhet	0	0
Gebyrer / avgift omsetning produksjon sprengstoff første omsetningsledd	0	0
Sum innbetalinger fra gebyrer	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Andre tilskudd og overføringer	0	66 623
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	0	66 623
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Inntekter av oppdrag, utenfor avgiftsområdet	4 424 592	5 264 191
Sum salgs- og leieinnbetalinger	4 424 592	5 264 191
<i>Andre innbetalinger</i>		
Salg av utrangert materiell, avgiftsfritt	2 000	20 000
Sum andre innbetalinger	2 000	20 000
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst (agio)	0	0
Annen finansinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansinntekter	0	0
Sum inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet	4 426 592	5 350 814

Note 2 Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter og innbetalinger av offentlige refusjoner vedrørende lønn 2014

	201412	201312
<i>Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter</i>		
Lønninger	54 383 874	50 167 311
Arbeidsgiveravgift	7 803 591	7 036 042
Pensjonsutgifter*	0	0
Andre ytelser	5 068 166	4 120 946
Sum utbetalinger til lønn og sosiale utgifter	67 255 631	61 324 299
<i>* Denne linjen benyttes av virksomheter som innbetaler pensjonspremie til SPK.</i>		
<i>Offentlige refusjoner vedrørende lønn</i>		
Sykepenge og andre refusjoner	2 325 663	2 909 569
Sum offentlige refusjoner vedrørende lønn	2 325 663	2 909 569
Antall årsverk:	92	95

Kommentar:

Andre ytelser er i hovedsak utbetaling til sensorer, godtgjøring til verger, honorar til kontrollkomisjonen, nemnder og andre styrer, råd og utvalg

Note 3 Utbetalt til investeringer 2014

	201412	201312
Immaterielle eiendeler og lignende	46 184	140
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Beredskapsanskaffelser	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Nasjonaleiendom og kulturminner	0	0
Maskiner og transportmidler	0	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	799 606	943 202
Andre utgiftsførte investeringer (*)	0	16 649
Sum utbetalt til investeringer	845 790	959 990
<i>(*) Spesifiseres ytterligere dersom det er andre vesentlige poster som bør fremgå av regnskapet</i>		

Note 4 Andre utbetalinger til drift og utbetaling av finansutgifter 2014

	201412	201312
<i>Andre utbetalinger til drift</i>		
Husleie	6 223 012	5 849 855
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	677 447	388 419
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	2 252 081	2 254 966
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	375 254	249 460
Mindre utstyrsanskaffelser	338 731	292 721
Leie av maskiner, inventar og lignende	835 834	1 010 503
Konsulenter og andre kjøp av tjenester fra eksterne	18 385 370	20 276 361
Reiser og diett	1 655 229	1 642 261
Øvrige driftsutgifter (*)	7 589 995	8 659 726
Sum andre utbetalinger til drift	38 332 953	40 624 271
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	1 697	0
Agiotap	0	0
Andre finansutgifter	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	1 697	0
<i>(*) Bør spesifiseres ytterligere dersom det er vesentlige poster som bør fremgå av regnskapet</i>		

Note 5 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten 2014

	201412	201312
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	0	0

Note 6 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten 2014

	201412	201312
Tilskudd til kommuner	0	48 676 784
Tilskudd til fylkeskommuner	0	2 189 816
Tilskudd til kommuner	76 901 037	0
Tilskudd til fylkeskommuner	2 589 133	0
Tilskudd til private	4 859 932	5 308 533
Tilskudd til organisasjoner	4 080 817	4 474 962
Tilskudd til statsforvaltningen	2 198 521	1 301 222
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	90 629 440	61 951 317

Note 7 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen 2014

Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	201412	201412	
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Finansielle anleggsmidler*	0	0	0
Sum	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	0	0	0
Andre fordringer	20 000	20 000	0
Kasse og bank	0	0	0
Sum	20 000	20 000	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	0	0	0
Skyldig skattetrekk	-2 603 533	-2 603 533	0
Skyldige offentlige avgifter	0	0	0
Annen kortsiktig gjeld	9 772	9 772	0
Sum	-2 593 762	-2 593 762	0
Langsiktige forpliktelser			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0
Sum	-2 573 762	-2 573 762	0

* Virksomheter som eier finansielle anleggsmidler i form av investeringer i aksjer og selskapsandeler fyller også ut note 7 B

Del B Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler

	Forretnings-	Ervervsdato	Antall aksjer	Eierandel	Stemmeandel	Årets resultat i selskapet	Balanseført egenkapital i selskapet	Balanseført verdi i regnskap*
Aksjer								
Selskap 1								
Selskap 2								
Balanseført verdi 31.12.2014								0

* Investeringer i aksjer er bokført til anskaffelseskost. Balanseført verdi er den samme i både virksomhetens kontospesifikasjon og kapitalregnskapet.

Ledelseskommentarer til regnskapet 2014.

Formål

Fylkesmannen i Telemark er underlagt Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Embetet er et ordinært statlig forvaltningsorgan og fører regnskapet i henhold til kontantprinsippet.

Fylkesmannen er statens representant i fylket og har ansvaret for å følge opp vedtak, mål og retningslinjer fra Stortinget og regjeringen. Fylkesmannen er bindeleddet mellom kommunene og sentrale myndigheter.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til Reglement for økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og Virksomhets- og økonomiinstruks for Fylkesmannen.

Jeg mener at regnskapet gir et dekkende bilde av Fylkesmannens disponible bevilgninger og regnskapsførte utgifter og inntekter, eiendeler og gjeld.

Det er viktig å bemerke at årsregnskapet ikke bare gjelder fylkesmannens rene driftsutgifter, men også alle ordninger embetet administrert i 2014.

Vurdering av vesentlige forhold

Fylkesmannen i Telemark har disponert tildeling på ordinær drift på kr 64 096 000. I tillegg kommer belastningsfullmakter som vist i bevilgningsrapporten.

Årsresultatet for Fylkesmannens ordinære drift viser et mindreforbruk på kr 1 099 263, som vi søker overført til 2015. Mindreforbruket skyldes i hovedsak refusjon av syke- og fødselspenger.

Embetet har som mål å redusere sykefraværet til i gjennomsnitt 4% over året. Resultatet for 2014 ble 4,97%.

Embetet har fortsatt en stram økonomi med lite handlingsrom. De årlige tildelingene dekker bare 90 % av driftskostnadene. De resterende 10 % av driftsbudsjettet må dekkes inn gjennom kostnadsdekning av oppgaver som finansieres utenom kap 052501, refusjon for sykefravær og fødselspenger. Denne andelen har vært stabil de siste 5 årene. Embetet har jobbet systematisk med å effektivisere driften gjennom tydelige prioriteringer, endring av rutiner, bruk av IKT og gjennom aktiv bruk av gunstige innkjøpsavtaler. Mens tildelingen til embetet over kap 052501 økte med ca. 8% fra 2012 til 2015 ble utgiftene til drift redusert med 3% i samme tidsrom.

Å følge opp finansieringen av tildelinger til oppgaver og prosjekter utenom kap 0525 er fortsatt krevende siden departementene har svært ulik praksis både mht vilkår, rapporteringskrav og tildelingstidspunkt.

Vi budsjetterte med ombygging av resepsjonen i 2014. Etter en risikovurdering, ble det bestemt at vi måtte beskytte de ansatte i resepsjonen bedre, og bygge sluse for at ikke uvedkommende skulle kunne ta seg lett inn i bygget. Dette ble en større prosess enn forventet, for administrasjonen, i året som gikk.

Riksrevisjonen er vår eksterne revisor. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert pr dd, men vi antar at revisjonsberetningen foreligger i andre kvartal 2015. Frem til da er revisjonsberetningen u.off.

Kari Norheim-Larsen (sign)
Fylkesmannen i Telemark

Prinsippnote årsregnskapet

Årsregnskap for Fylkesmannen i Telemark er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"), fastsatt 12. desember 2003 med endringer, senest 18. september 2013. Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av Kommunal- og Moderniseringsdepartementet.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser grupper av kontoer som inngår i mellomværende med statskassen.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- d) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene korresponderer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "*Netto rapportert til bevilgningsregnskapet*" er lik i begge oppstillingene.

Fylkesmannen i Telemark er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.8.1. Ordinære forvaltningsorgan (bruttobudsjetterte virksomheter) tilføres ikke likviditet gjennom året. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som Fylkesmannen i Telemark har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet som Fylkesmannen i Telemark har fullmakt til å disponere. Oppstillingen viser alle finansielle eiendeler og forpliktelser Fylkesmannen i Telemark står oppført med i statens kapitalregnskap.

Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver kombinasjon av kapittel/post. Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kombinasjon av kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet og vises i kolonnen for regnskap.

Artskontorrapporteringen

Artskontorrapporteringen viser regnskapstall Fylkesmannen i Telemark har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Fylkesmannen i Telemark har en trekkrettighet for disponible tildelinger på konsernkonto i Norges bank. Tildelingene skal ikke inntektsføres og vises derfor ikke som inntekt i oppstillingen.

Note 7 til artskontorrapporteringen viser forskjeller mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering for regnskapsår 2014

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2014	Merutgift (-) og mindreutgift
0525	Fylkesmannsembetene - driftsutgifter	01	Driftsutgifter	A, B	64 096 000	65 456 318	-1 360 318
0525	Fylkesmannsembetene - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter	A, B	335 000	3 760 462	-3 425 462
0225	Tiltak i grunnopplæringen - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		255 000	255 000	
0225	Tiltak i grunnopplæringa - særskilde driftsutg	21	Spesielle driftsutgifter		1 247 000	1 247 000	
0225	Tilskudd til oppl. av barn og unge i statl. asyl	64	Diverse		2 512 000	2 509 668	
0225	Tilskudd til leirskoleopplæring	66	Diverse		1 021 000	1 020 821	
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen - spes.	21	Spesielle driftsutgifter		5 244 972	5 151 404	
0226	Kvalitetsutvikling i grunnskolen - videreutdat	22	Diverse		16 759 641	16 689 391	
0231	Utviklings tiltak barnehage	21	Spesielle driftsutgifter		3 930 000	3 929 613	
0310	Tilskudd til tros- og livssynssamfunn	70	Tilskudd		Åpen fullmakt	3 095 855	
0469	Vergemålsordningen - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		6 613 103	6 613 103	
0469	Vergemålsordningen - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		Åpen fullmakt	4 682 530	
0470	Fri sakførsel	70	Tilskudd		Åpen fullmakt	4 840	
0470	Fritt rettsråd	71	Tilskudd		Åpen fullmakt	4 235 769	
0571	Rammertilskudd til kommuner - spes. driftsutg	21	Spesielle driftsutgifter		300 000	79 153	
0621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inklude	21	Spesielle driftsutgifter		1 946 940	1 946 940	
0621	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte	63	Diverse		8 663 449	8 663 359	
0718	Rusmiddel forebygging - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		346 700	346 700	
0719	Annet folkehelsearbeid - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		25 000	25 000	
0734	Særskilte tilskudd til psykisk helse og rustilta	01	Driftsutgifter		Åpen fullmakt	1 567 891	
0761	Omsorgstjeneste - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		612 300	612 300	
0761	Tilskudd til omsorgstjenester	60	Diverse		7 340 200	7 340 200	
0762	Primærhelsetjeneste - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		60 000	60 000	
0762	Primærhelsetjeneste - forebyggende helsetjen	60	Diverse		1 530 000	1 530 000	
0762	Forebygging av uønsket svangerskap og abort	73	Tilskudd		430 000	430 000	
0763	Rustiltak - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		354 100	354 100	
0763	Rustiltak - kommunalt rusarbeid	61	Diverse		14 484 678	14 332 451	
0764	Psykisk helse - psykisk helsearbeid	60	Diverse		1 238 035	950 078	
0781	Forsøk og utvikling mv - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		Åpen fullmakt	24 708	
0783	Personell - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		1 100 000	1 093 909	
0854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet - spes. drift	21	Spesielle driftsutgifter		958 892	958 892	
0854	Kommunalt barnevern	60	Diverse		19 953 059	19 953 059	
1144	Miljørettet prosjektarbeid m.m.	77	Tilskudd		95 000	88 254	
1410	Miljøovervåking og miljødata	21	Spesielle driftsutgifter		983 000	983 000	
1420	Miljødirektoratet - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		988 578	988 578	
1420	Miljødirektoratet - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		2 276 000	2 275 796	
1420	Statlige vannmiljøtiltak	22	Diverse		4 575 000	4 570 378	
1420	Tiltak i verneområder	31	Diverse		1 752 000	1 676 609	
1420	Erstatning for beitedyr tatt av rovvilt	72	Tilskudd		3 000 000	2 040 130	
1420	Forebyggende og konfliktdependende tiltak i r	73	Tilskudd		1 300 000	1 300 000	
1420	Friluftsmål	78	Tilskudd		2 370 000	2 370 000	
1420	Tilskudd til prioriterte arter og utvalgte natur	82	Diverse		1 080 000	1 068 625	
1425	Vilt- og fisketiltak - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		300 000	289 336	
1425	Tilskudd til fiskeformål	70	Tilskudd		290 000	290 000	
1425	Tilskott til viltformål	71	Tilskudd		204 422	202 290	
Sum utgiftsført					180 571 069	197 063 510	

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Samlet tildeling	Regnskap 2014	Merinntekt og mindreinntekt (-)	
3525	Inntekter ved oppdrag	01	Driftsinntekter	0	4 290 675	4 290 675	
3525	Ymse inntekter	02	Ymse	0	133 918	133 918	
3525	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	15	Refusjon av arbeidsmarkedstiltak	0	149 909	149 909	
3525	Refusjon av fødsels- og adopsjonspenger	16	Refusjon av foreldrepenger	0	801 611	801 611	
3525	Refusjon av sykepenger	18	Refusjon av sykepenger	0	1 374 143	1 374 143	
5309	Tilfeldige inntekter, ymse	29	Ymse	0	346 537		
5700	Arbeidsgiveravgift	72	Arbeidsgiveravgift	0	7 786 706		
Sum inntektsført					0	14 883 498	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet					182 180 012		
Kapitalkontoer							
60067801	Norges Bank KK /innbetalinger				7 847 962		
60067802	Norges Bank KK/utbetalinger				-189 828 852		
715208	Endring i mellomværende med statskassen				-199 122		
Sum rapportert					0		
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (201412)							
Konto	Tekst			2014	2013	Endring	
6260	Aksjer			0	0	0	
715208	Mellomværende med statskassen			-2 573 762	-2 374 639	-199 122	

Virksomhet: AF - Fylkesmannen i Telemark

Note A Forklaring av samlet tildeling			
Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre i hht avgitte belastningsfullmakter	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastnings-fullmakter	Standard refusjoner på inntekstpostene 15-18	Merinntekter iht merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
052501	"kan overføres"	-1 360 318	0	-1 360 318	2 325 663	133 918			1 099 263	[5% av årets tildeling i note A]	1 099 263
052521	"kan overføres"	-3 425 462	0	-3 425 462		4 290 675			865 213	[5% av årets tildeling i note A]	865 213

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se rundskriv R-2/2013 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter

Mottatte belastningsfullmakter

Stikkordet «kan overføres»

Stikkordet «kan benyttes under»

Stikkordet «overslagsbevilgning»

Avgitte belastningsfullmakter (utgiftsført av andre)

Fullmakt til å bruke standard refusjoner av lønnsutgifter til å overskride utgifter

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter

Fullmakt til å overskride investeringsbevilgninger mot tilsvarende innsparing under driftsbevilgninger under samme budsjettkapittel

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger til investeringsformål mot tilsvarende innsparing i de tre følgende budsjettår

Innsparing i regnskapsåret som følge av bruk av fullmakt til å overskride driftsbevilgninger til investeringsformål mot tilsvarende innsparing i de tre følgende budsjettår

Romertallsvedtak

Mulig overførbart beløp

Oppstilling av artskontorrapporteringen for 2014

	Note	201412	201312
Inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	0	66 623
Salgs- og leieinnbetalinger	1	4 424 592	5 264 191
Andre innbetalinger	1	2 000	20 000
Innbetaling av finansinntekter	1	0	0
<i>Sum innbetalinger</i>		4 426 592	5 350 814
Utgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter	2	67 255 631	61 324 299
Offentlige refusjoner vedrørende lønn	2	-2 325 663	-2 909 569
Utbetalt til investeringer	3	845 790	959 990
Utbetalt til kjøp av aksjer		0	0
Andre utbetalinger til drift	4	38 332 953	40 624 271
Utbetaling av finansutgifter	4	1 697	0
<i>Sum utbetalinger</i>		104 110 407	99 998 991
Netto rapporterte utgifter til drift og investeringer		99 683 814	94 648 176
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	5	0	0
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	6	90 629 440	61 951 317
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer til andre</i>		90 629 440	61 951 317
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
5700 Folketrygdens inntekter - Arbeidsgiveravgift		7 786 706	7 036 042
5309 Tilfeldige inntekter (gruppeliv m.m)		346 537	536 234
<i>Sum inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler</i>		8 133 243	7 572 275
Netto utgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		182 180 012	149 027 218
Oversikt over mellomværende med statskassen			
Eiendeler og gjeld			
Fordringer (legg til linjer og vis på konto)	7	20 000	26 672
Kasse (legg til linjer og vis på konto)	7	0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank (legg til linjer og vis på k	7	0	0
Skyldig skattetrekk	7	-2 603 533	-2 405 219
Skyldige offentlige avgifter (legg til linjer og vis på konto)	7	0	0
Annen gjeld (legg til linjer og vis på konto)	7	9 771	3 908
Sum mellomværende med statskassen		-2 573 762	-2 374 639

Note 1 Inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet 2014

	201412	201312
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Byggesaksgebyr	0	0
Tilsynsavgift elsikkerhet	0	0
Gebyrer / avgift omsetning produksjon sprengstoff første omsetningsledd	0	0
Sum innbetalinger fra gebyrer	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Andre tilskudd og overføringer	0	66 623
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	0	66 623
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Inntekter av oppdrag, utenfor avgiftsområdet	4 424 592	5 264 191
Sum salgs- og leieinnbetalinger	4 424 592	5 264 191
<i>Andre innbetalinger</i>		
Salg av utrangert materiell, avgiftsfritt	2 000	20 000
Sum andre innbetalinger	2 000	20 000
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst (agio)	0	0
Annen finansinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansinntekter	0	0
Sum inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet	4 426 592	5 350 814

Note 2 Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter og innbetalinger av offentlige refusjoner vedrørende lønn 2014

	201412	201312
<i>Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter</i>		
Lønninger	54 383 874	50 167 311
Arbeidsgiveravgift	7 803 591	7 036 042
Pensjonsutgifter*	0	0
Andre ytelser	5 068 166	4 120 946
Sum utbetalinger til lønn og sosiale utgifter	67 255 631	61 324 299
<i>* Denne linjen benyttes av virksomheter som innbetaler pensjonspremie til SPK.</i>		
<i>Offentlige refusjoner vedrørende lønn</i>		
Sykepenge og andre refusjoner	2 325 663	2 909 569
Sum offentlige refusjoner vedrørende lønn	2 325 663	2 909 569
Antall årsverk:	92	95

Kommentar:

Andre ytelser er i hovedsak utbetaling til sensorer, godtgjøring til verger, honorar til kontrollkomisjonen, nemnder og andre styrer, råd og utvalg

Note 3 Utbetalt til investeringer 2014

	201412	201312
Immaterielle eiendeler og lignende	46 184	140
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Beredskapsanskaffelser	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Nasjonaleiendom og kulturminner	0	0
Maskiner og transportmidler	0	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	799 606	943 202
Andre utgiftsførte investeringer (*)	0	16 649
Sum utbetalt til investeringer	845 790	959 990
<i>(*) Spesifiseres ytterligere dersom det er andre vesentlige poster som bør fremgå av regnskapet</i>		

Note 4 Andre utbetalinger til drift og utbetaling av finansutgifter 2014

	201412	201312
<i>Andre utbetalinger til drift</i>		
Husleie	6 223 012	5 849 855
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	677 447	388 419
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	2 252 081	2 254 966
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	375 254	249 460
Mindre utstyrsanskaffelser	338 731	292 721
Leie av maskiner, inventar og lignende	835 834	1 010 503
Konsulenter og andre kjøp av tjenester fra eksterne	18 385 370	20 276 361
Reiser og diett	1 655 229	1 642 261
Øvrige driftsutgifter (*)	7 589 995	8 659 726
Sum andre utbetalinger til drift	38 332 953	40 624 271
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	1 697	0
Agiotap	0	0
Andre finansutgifter	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	1 697	0
<i>(*) Bør spesifiseres ytterligere dersom det er vesentlige poster som bør fremgå av regnskapet</i>		

Note 5 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten 2014

	201412	201312
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	0	0

Note 6 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten 2014

	201412	201312
Tilskudd til kommuner	0	48 676 784
Tilskudd til fylkeskommuner	0	2 189 816
Tilskudd til kommuner	76 901 037	0
Tilskudd til fylkeskommuner	2 589 133	0
Tilskudd til private	4 859 932	5 308 533
Tilskudd til organisasjoner	4 080 817	4 474 962
Tilskudd til statsforvaltningen	2 198 521	1 301 222
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	90 629 440	61 951 317

Note 7 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen 2014

Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	201412	201412	
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Finansielle anleggsmidler*	0	0	0
<i>Sum</i>	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	0	0	0
Andre fordringer	20 000	20 000	0
Kasse og bank	0	0	0
<i>Sum</i>	20 000	20 000	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	0	0	0
Skyldig skattetrekk	-2 603 533	-2 603 533	0
Skyldige offentlige avgifter	0	0	0
Annen kortsiktig gjeld	9 772	9 772	0
<i>Sum</i>	-2 593 762	-2 593 762	0
Langsiktige forpliktelser			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
<i>Sum</i>	0	0	0
Sum	-2 573 762	-2 573 762	0

* Virksomheter som eier finansielle anleggsmidler i form av investeringer i aksjer og selskapsandeler fyller også ut note 7 B

Del B Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler

	Forretnings-	Ervervsdato	Antall aksjer	Eierandel	Stemmeandel	Årets resultat i selskapet	Balanseført egenkapital i selskapet	Balanseført verdi i regnskap*
<i>Aksjer</i>								
Selskap 1								
Selskap 2								
Balanseført verdi 31.12.2014								0

* Investeringer i aksjer er bokført til anskaffelseskost. Balanseført verdi er den samme i både virksomhetens kontospesifikasjon og kapitalregnskapet.

Innhold

Kongehuset	Side 2
Klima- og miljødepartementet	Side 2
Landbruks- og matdepartementet	Side 11
Kunnskapsdepartementet	Side 31
Statens Helsetilsyn	Side 43
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	Side 49
Justis- og beredskapsdepartementet	Side 54
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	Side 61
Arbeids- og sosialdepartementet	Side 68
Helse- og omsorgsdepartementet	Side 70
Samferdselsdepartementet	Side 81
Utenriksdepartementet	Side 81
Kulturdepartementet	Side 81
Andre	Side 82

Fylkesmannsembetene utfører fagoppgaver for flere departementer og direktorater/tilsyn. Hvert departement er faglig overordnet embetene på det aktuelle fagområdet. I årsrapporten del III er det gitt en kort omtale og vurdering knyttet til hvert departementsområde. Nedenfor følger embetets mer utførlig resultatrapportering knyttet til embetsoppdraget for de ulike departementene.

Kongehuset

00.1 Kongelige besøk

Fylkesmannen i Telemark har hatt besøk av H.K.H Kronsprins Haakon i desember 2014. Kronprinsen var i Skien etter eget ønske om å besøke omstillingsdyktige bedrifter, både gammel industri og unge, innovative bedrifter som satser miljøvennlig.

Vi har også sendt 4 telemarkinger til Afternoon Tea på Slottet, som takk for innsats i det frivillige.

00.2 Saksforberedelse av tildeling av ordener og medaljer

Fylkesmannen i Telemark har utdelt to fortjenstmedaljer i 2014.

Klima- og miljødepartementet

Resultatområde 01 – 06 Naturmangfold, vannforvaltning og vannforurensning

Helhetlig vannforvaltning

Vi deltar løpende i Vannregionene (VR) og vannområdene (VO) som fagmyndighet. Det er et arbeid med betydelig omfang/aktivitet – mye møte- og reisevirksomhet. Vi deltar i sentrale samlinger og kurs i regi av vannmyndigheten og vi har bidratt til utarbeiding av de regionale planene for vannforvaltningen.

I pilotområdene har vi sørget for at tiltak er gjennomført eller pålagt iverksatt i perioden 2014-15

- Gjennomført habitatforbedrende tiltak i Børsesjøvassdraget (gyteplasser for anadrom fisk). Følges opp med overvåking /etterundersøkelser
- Landbruksavdelingen følger med og deltar i tiltaksarbeidet i landbruket

Det er gjennomførte dialog med industrien i Grenland og miljødirektoratet for å få til et felles overvåkningsprogram for Grenlandsfjordene. Program for industriens overvåking ble utarbeidet i 2014 (NIVA ref. 1068/14). Miljødirektoratet følger dette opp i forhold til bedriftene.

Vi har kvalitetssikret opplysninger i Vann-Nett og oppdaterer fortløpende i samarbeid med Vannområdene (prosjektansvarlig) og aktuelle sektormyndigheter. Det har vært fokus på denne oppgaven fra høsten 2014.

Naturforvaltningsvilkår i vassdragskonsesjoner

Det ble avholdt møte med de store regulantene i fylket i januar. Der ble aktuelle lokaliteter for fiskebiologiske undersøkelser i 2014 og videre samarbeid diskutert. Regulantene ønsker å samarbeide bedre om anbuds konkurranser ifbm. prøvefiske. Følger opp noen pålegg med bakgrunn i eldre prøvefiske rapporter.

Vi har utfordringer med vandringsmuligheter for fisk i fylket, spesielt i Skiensvassdraget der det er laksebestand og ålebestand. Utbygging ved Klosterfossen iverksetter konsesjon med standardvilkår og krav om smoltutløp. De

to andre kraftstasjonene nederst i vassdraget er uten konsesjon og uten tilrettelegging for smoltutvandring. Fylkesmannen sendte i november en anmodning til NVE om innkalling til konsesjonsbehandling for kraftverket på Skotfoss slik at det også her kan stilles krav til vandringsveier for fisk. Fisketrappene fungerer noe variabelt og det er behov for oppgradering. Etter at Fylkesmannen tok initiativ til møte i forbindelse med utbyggingen på Klosterfossen og hensynet til fiskevandring, har NVE stoppet utvendige arbeider på Klosterfossen pga. av at godkjent miljøplan ikke foreligger, dette er satt som et vilkår i den nye konsesjonen. Fylkesmannen er fornøyd med at NVE følger opp denne saken.

Når det gjelder elvemusling, har vi flere bestander i fylket og ytterligere kartlegging har også blitt foretatt i år. Vi har nå tre rapporter fra henholdsvis 2012, 13 og 14 på elvemusling i fylket.

Det er et stort fokus på storørret i regulerte vassdrag i fylket, både i Tokkeåi der det pågår omfattende forskningsaktivitet og vilkårsrevisjon, og i Vallaråi i Seljord kommune. Det er et tidvis anstrengt samarbeid mellom regulant, grunneiere og forvaltningen.

Naturoppsyn og samarbeid med SNO

Samarbeidet med SNO fungerer godt. Årlig møte for rapportering og planlegging/bestilling av oppdrag for neste år vil bli avholdt i løpet av høsten.

Fylkesmannen har ikke anmeldt saker i verneområdene i 2014. Det har imidlertid blitt avdekket alvorlige brudd på verneforskriftene i to områder (Nustad NR og Hellås NR); her er SNO blitt orientert om dette for videre oppfølging.

SNO har også blitt kontaktet i forbindelse med observasjon av fiske utenfor lovlig fisketid i Bøelva.

Oljeforurensning

Deltar i arbeidet innen de rammene som er forutsatt. Det har vært en hendelse der vi har fått delegert myndighet til oppfølging. Dette gjelder et tankbilvelt ved Lanner vegstasjon i Porsgrunn. Vi følger nå avslutningen av saken.

Forvaltning av anadrom laksefisk og innlandsfisk

Arbeidet med oppfølging av den elektriske fiskesperren ved Kjeldal sluse gjør at det ikke er mulig å prioritere de løpende oppgavene like sterkt som vi og våre/brukere/samarbeidspartnere kunne ønske.

Pliktig organisering av vassdrag

Nedre del av vassdraget er organisert etter jordskiftedom, mens resterende (øvre) del av vassdraget har organisatoriske utfordringer og liten aktivitet. Informasjon ble sendt ut til rettighetshavere i november 2013 første gang. Det har og blitt sendt ut informasjon til begge parter og avholdt møte med laget i øvre del i 2014. Vi vet ikke helt hvordan vi kan løse situasjonen med at halve vassdraget har blitt inkludert i en jordskiftedom og andre halvdel ikke. Vi har vært i kontakt med Norske lakseelver for veiledning. Vi har også hyret inn en konsulent som skal forsøke å jobbe frem en løsning i samarbeid med grunneierlagene. Det er et stort behov for økt aktivitet og en helhetlig forvaltning av vassdraget.

G. salaris

Oppfølging av desinfeksjonsstasjoner for fiskeutstyr som ble etablert i 2012 og 2013, ellers liten aktivitet på området. Vi har heldigvis ikke G.salaris i fylket pr nå.

Midtsesongevaluering av laksefiske

Dette har blitt fulgt opp i samarbeid med ett grunneierlag i Skienselvas nedre del. Det har blitt tatt initiativ til å sette opp forhåndsavtalte tiltak med grunneierlagene, et forslag ligger på bordet, men må omforenes i hele vassdraget. Denne prosessen stoppet opp pga liten aktivitet og organisatoriske utfordringer i øvre del av vassdraget. Vi håper å ta dette opp igjen i 2015.

Kalking

Behov for midler til lokale kalkingsprosjekt ble innmeldt og kalking er utført med helikopter og båt i sommer. Anbudskonkurranse på biologiske undersøkelser i kalka vann ble gjennomført før sommeren og oppdrag gitt til konsulent. Vi avventer rapport fra dette. Vannprøver ble tatt i alle lokaliteter i høst og analysene herfra vil danne grunnlag for neste års kalkingsaktivitet.

Elektrisk fiskesperre

Arbeidet med fiskesperre på Kjeldal har også i år vært ressurskrevende. Vi opplever fortsatt motstand og skepsis lokalt. En rekke tiltak har vært nødvendig, rotenonbehandling etter at sperre hadde vært skrudd av i vinter, prøvofiske etter gjedde oppstrøms fiskesperre, konsekvensutredning for personsikkerhet, stans i kano og kajakk-padling forbi sperre, nye skilt, innkjøp kanotraller, folkemøte i kommunen, befarung og møte med leverandør. Vi har mottatt krav om erstatning og klager på død fisk, i tillegg til et stort fokus på sikkerhet for mennesker. Mye av driftsansvaret stiller andre krav til kompetanse og organisering enn det vår avdeling kan bidra med. Vi har hatt møte med Miljødirektoratet og Telemarkskanalen for å drøfte utfordringene og hvordan dette skal løses framover. Det foreligger pr. nå ingen nye løsninger på dette.

Akvakultur

Telemark har svært få akvakulturanlegg og innkomne saker behandles fortløpende og krav satt i nye tillatelser følges opp.

Avløp

Vi har gitt fornyet tillatelse til to renseanlegg. Det er Vågsli renseanlegg i Vinje og for Bø renseanlegg som begge gjelder total rehabilitering av eksisterende anlegg.

Fire eksisterende anlegg er aktuelle for oppfølging med nye oppdaterte tillatelser som følge av tilsyn utført i 2013 og 2014. Av disse er Rjukan og Ramsflog renseanlegg aktuelle for behandling av ny tillatelse i 2015, mens Elstrøm og Heistad vil følges opp fra 2016.

Pågående diskusjoner med noen kommuner mht. spørsmål om påslipp, ansvar for oppfølging av oljeutskillere for virksomheter med tillatelse fra fm m fl,

Alle de 14 store renseanleggene (kap. 14 anleggene) har nå fullført prosessen med akkreditert prøvetaking.

Viltforvaltning

Søknader om tilskudd til vilttiltak (ikke-høstbare arter) på kr 150 000 er prioritert og fordelt. Midlene har i hovedsak gått til kunnskaps-oppbygging av rødlistede arter. Datasett på hønehawk er oversendt skogbruket og brukes aktivt i skogbruksplanleggingen.

Det er behandlet tre klagesaker på hjorteviltforvaltning i 2014.

Refusjonskravene fra kommunene på utgifter til jegerprøven er utbetalt.

Rovviltforvaltning

Vi har i samarbeid med de tre andre fylkene i rovviltregion 2 administrert kvotejakta på gaupe. Tilskudd (1,3 mill. kr.) til forebyggende og konfliktdependente tiltak er fordelt på mange søkere. Til grunn ligger blant annet forvaltningsplanen for region 2.

Det har vært lite problemer med akutte skader på husdyr denne beitesesongen, og det er ikke behandlet noen søknader om skadefelling på store rovdyr i vårt fylke i 2014. Det er første gang på mange år. Antall søknader om erstatning for rovdyrskader er vesentlig redusert.

Forvaltning av villrein

Fylkesmannen påser at kommunene i forbindelse med arealplaner følger retningslinjene i de regionale planene og fremmer om nødvendig innsigelse. Vi har i 2014 fremmet innsigelse til tre planer i virkeområdet til Regional plan for Setesdal Vesthei Ryfylkeheiene og Setesdal Austhei; kommuneplanens arealdel for Fyresdal kommune (løst), Kommunedelplan for Vågsli i Vinje kommune (uløst) og detaljreguleringsplan for Vamark i Vinje kommune (uløst). Fylkesmannen er representert i arbeidet med Fylkeskommunens prosjekter «Lufsjåtangen» og «Utmarksnæringer» i handlingsdelen til regional plan for Hardangervidda (RPH). Videre er vi representert i *Hardangerviddarådet* og i administrativt utvalg (RPH).

Forvaltning i verneområder og opprettelse av nye verneområder

Forvaltning av verneområder –forvaltningsplaner

Vi har kommet langt i arbeidet med utarbeiding av forvaltningsplaner for våre verneområder. Vår hovedprioritet har derfor vært gjennomføring av ulike skjøtselstiltak. Erfaringene med lokal forvaltning av store verneområder (Brattefjell- Vindeggen LVO) er gode.

Forvaltningsplan for Ånesbukta er under utarbeidelse og blir sendt på høring tidlig i 2015. Forvaltningsplan for Langesundstangen og Steinvika er ikke ferdigstilt da den geologiske delen ennå ikke er levert fra regiongeologen.

Skjøtsel

Skjøtselstiltak i verneområdene har blitt utført som planlagt. Det er gjennomført anbudsrunder og gjort tjenestekjøp for skjøtsel i 13 verneområder i tråd med tildeling fra SNO. Dette gjelder Børsesjø NR, Stranda NR, Ørstvethalvøya PFO, Hellås NR, Gjermundsholmen PFO, Langøya LVO, Vinjekilen NR, Stråholmen LVO, Stråholmen NR, Jomfruland LVO, Sandbakken NR, Burøytjern NR og Hellesengtjenna NR.

De gjennomførte skjøtselstiltakene har bidratt til at sentrale verneverdier (rødlistede arter og truede naturtyper) blir ivaretatt. Verneverdiene i disse områdene har endret status fra «truet» til «ikke-truet». Samfunnsnyttene vurderes som svært god.

Tiltak i Frydensborgtjenna PDFO og Risøya PFO ble ikke gjennomført på grunn av høy vannstand. Tiltakene gjennomføres i 2015.

Basiskartlegging i verneområder

Fylkesmannen har bistått innleid konsulent med bakgrunnsdata til aktuelle områder.

Data om verneområder i Naturbase

Vi har ikke hatt kapasitet til å gjennomføre en systematisk gjennomgang av alle verneområdene. Vi har prioritert kvalitetssikring av de nyere verneområdene i basen. Det gjenstår å legge inn noen mindre grensendringer i Oslofjordverneplanen.

Erstatningsoppgjør verneområder

Fylkesmannen har deltatt som fagkyndig i overskjønnsrettens behandling av erstatningsoppgjøret for Sandbakken NR.

Lokal forvaltning - LVO Brattefjell-Vindeggen

Verneområdestyre for Brattefjell-Vindeggen landskapsvernområde har gjennomført 8 styremøter. Styret har behandlet om lag 39 saker av varierende type. Når det gjelder dispensasjonssakene, har de vært omtrent likt delt mellom byggesaker og motorferdselsaker.

Skjøtelsplan del 2 for støler er ferdig. Som følge av dette har det vært satt i gang rydding av nye støler og det er videreført arbeid på støler som ble påbegynt i 2013 (jf. skjøtelsplan del 1).

Det er jobbet videre med informasjonsmateriell. Tekstutkast til nye informasjonsfoldere er behandlet av styret. Styret har også fått egen nettside. Kommunene, fylkeskommunen og fylkesmannen er linket til disse sidene. Alle saksframlegg og protokoller legges fortløpende ut og vedtak legges i Miljøvedtaksregisteret.

Verneområdestyret har arbeidet med revisjon av forvaltningsplanen. Den nye planen skal ha gyldighet i perioden 2015-2019. Prosessen er krevende, men styret begynner å nærme seg et utkast som skal legges fram for grunneierrepresentanter.

Vi har mottatt rapport fra tre av fire kommuner med lokal forvaltning; disse er oversendt direktoratet.

Jomfruland nasjonalpark

Arbeidet med å forberede opprettelsen av Jomfruland nasjonalpark har stort sett gått etter planen. Utredningene som skal legges til grunn for nasjonalparken ble gjennomført, med unntak av utredning om kulturminner.

Konsekvensutredningen kommer til slutt og ble påbegynt på slutten av året.

Verneforslag og utkast til forvaltningsplan ble påbegynt med sikte på behandling i Kragerø kommune i mars/april 2015 og høring etter det. Forslag til verneforskrifter med retningslinjer ble levert til gjennomgang i Miljødirektoratet i desember.

Det har vært betydelig aktivitet i prosjektorganisasjonen og åpne dialogmøter med god deltakelse. De lokale organisasjonen har stått samlet bak krav om at to områder ikke skulle tas med i nasjonalparken og Fylkesmannen valgte å etterkomme kravene. Samarbeidet i prosjektorganisasjonen vurderes som godt og konstruktivt.

Hvis Kragerø kommune våren slutter seg til at forslaget sendes ut på høring, ligger det an til at verneforslaget blir levert til sentral behandling i løpet av 2015 slik som planlagt.

Det var et overforbruk på ca. 90 000 kr i forhold til budsjett for 2014.

Skogvern

Det ble sendt oppstartmelding på 7 ny områder og 6 utvidelser av eksisterende reservater i slutten av januar 2014.

Etter avtale med direktoratet ble følgende områder sendt på høring:

Snipen, Persholknatten, Linddalsliane (nye områder), Skrim og Sauheradfjella, Orsjømyra, Søndre Versvik, Grytdalen, Elferdalen og Flaaten (utvidelser).

Fylkesmannen leverte tilrådning for Tokkeåi naturreservat (Tokke kommune) i februar 2014. Tilrådning om utvidelse av Grønnåsliane naturreservat (Kragerø kommune) og området Bjønnknuten (Kragerø/Drangedal) i april 2014. Det siste området er en kombinasjon av privat areal og Statskog SF (tidligere Borregaard-eiendommene).

Det ble levert tilrådning for de ni øvrige områdene som var sendt på høring i henholdsvis juni og juli 2014.

Alle ovenfor nevnte områder, med unntak av utvidelse i Skrim og Sauheradfjella NR, ble vernet 12. desember 2014.

4 tilbudte områder er under forhandlinger siste halvår 2014. I tillegg har vi vurdert 8 nye tilbud om frivillig vern som aktuelle, der det er gjort naturfaglige undersøkelser i 2012 og 2013. Vi har dessuten meldt inn 10 nye områder for naturfaglige undersøkelser i 2014.

Det er stor interesse for ordningen med frivillig vern av skog, og det er mange aktuelle områder som det kan arbeides videre med i 2015.

Ressursbruken har resultert i god oppfyllelse av de nasjonale målsettingene om å ta vare på biologisk mangfold og et representativt utvalg av norsk natur. Samfunnsnyttene på kort og lang sikt vurderes som betydelig.

Kulturlandskap

Utvalgte kulturlandskap (UKL), mål

Arbeidet er igangsatt, og et sett med målsettinger og kriterier for tildeling har fått tilslutning lokalt. Dette må bearbeides videre når mal fra direktoratet er mottatt. Evalueringen av UKL gir i liten grad svar på om ordningen bidrar til ivaretagelse av kultur- og naturverdier.

Oppdatere Naturbase – UKL

Avgrensning i basen for Jomfruland og Stråholmen er kvalitetssikret. Vi etterlyser nærmere føringer for områdebeskrivelse i kulturlandskapsmodulen.

Arbeid med og forvaltning av trua arter, inkl. utvalgte naturtyper (UN) og prioriterte arter (PA)

Oversikten over forekomstene av utvalgte naturtyper i Telemark begynner å bli tilfredsstillende. Kalklindeskog ble undersøkt høsten 2014 innenfor et område i Skien kommune med mange «nye» forekomster. Oppfølging av handlingsplan for slåttemarker er utvidet med flere nye lokaliteter i år, og omfatter nå mange enger i fylket. Det er behov for økte ressurser til flere nye skjøtselsplaner i 2015. Samfunnsnyttene av arbeidet med slåtteenger vurderes som meget god. Tiltaket bidrar til ivaretagelse av arts mangfoldet på lang sikt.

Fremmede organismer

Bekjempelse av fremmede plantearter (herunder rynkerose) i verneområder har vært prioritert, sammen med oppfølging av fiskesperren ved Kjeldal sluse.

Bekjempelse av mink gjøres i regi av SNO; Fylkesmannen bidrar med innspill til prioriteringer av aktuelle områder.

Arbeidet med handlingsplan for fremmede arter i fylket er nå startet opp og forventes ferdigstilt andre halvår 2015.

Etter det vi erfarer er karpe ulovlig satt ut i svært mange vann i nedre deler av fylket, muligens med økt aktivitet de senere årene. Slik vi oppfatter det kan det være vanskelig å stanse videre spredning av karpe, dersom det ikke settes i verk strakstiltak i form av informasjonskampanjer mv. Dette kan med fordel koordineres med nabofylker.

Resultatområde 08 Aktivt friluftsliv

Vår aktivitet på området er tilpasset endret oppgavefordeling og vi har derfor relativt liten aktivitet på dette området. Det er spesielt gjennom vårt arbeid med arealplaner at vi ivaretar hensynet til friluftsliv. For å kunne opprettholde ressursbruken på planområdet er arbeidet med friluftsliv prioritert lavere over noe tid.

Ivaretagelse av attraktive friluftsområder

Hoveddelen av dette arbeidet skjer gjennom vår behandling av ulike typer planer som vi har til behandling/uttale. I tillegg bistår vi kommunene i den grad de ber om råd og veiledning.

Fylkesmannen som grunneier/rettighetshaver på vegne av staten i statlig sikra friluftsområder

Håndterer innkomne henvendelser og følger opp om nødvendig. Vi samarbeider med Skjærgårdstjenesten om oppfølging og ettersyn. Vi har også oversendt en sak om ulovlig hogst som direktoratet som selv har anmeldt til politiet.

Forvaltning og drift av de statlig sikra friluftsområder

Følger arbeidet i Skjærgårdstjenesten gjennom deltakelse i møter lokalt.

Midler til skjærgårdstjenesten er fordelt til kommunene.

Tilrettelegging for jakt og fiske

Vi besvarer innkomne henvendelser og gjør kun det helt nødvendige uten å være aktive på området.

Resultatområde 09 Giftfritt miljø

Ved oppfølging av tillatelser for utslipp til to store tunellanlegg for veg og bane har vi brukt uforutsett mye tid på avklaring av spørsmål som gjelder karakterisering og håndtering av tunnelmasser med ulik grad av forurensning. Dette arbeidet er ikke avsluttet overfor Statens vegvesen og Jernbaneverket og må forventes og fortsatt kreve tidsbruk da vi erfarer at det er flere uavklarte forhold knyttet til forurensning fra slike store anlegg. Dette er avklaringer vi må ta raskt siden anleggene er i gang eller i oppstart. Det betyr at vi har måttet skyve på vår oppfølging av to forurenset grunn lokaliteter.

Skipsverft og sedimenter

For vår oppfølging av forurenset grunn og sedimenter ved skipsverft i Telemark har vi følgende status:

Hansen og Arntzen:

Grunn: Ikke behov for tiltak på forurenset grunn med eksisterende arealbruk. Sediment: Forurenset sediment, det er ikke sendt pålegg om tiltaksplan enda da man avventer avklaring av sjøbunnsprosjektet.

Trio montasje & utleie AS:

Grunn/ sediment: Uavklart, har ikke vært prioritert, trolig ikke slipp, kommunal oppfølging pågår grunnet delvis annen forurensningsproblematikk.

Smietangen Eiendom AS:

Grunn: Ny arealbruk, regulering pågår, opprydding i grunn som del av dette. Sediment: Forurenset sediment, det er ikke sendt pålegg om tiltaksplan enda da man avventer avklaring av sjøbunnsprosjektet.

Nils Edw Larsen AS:

Grunn: Det er ikke endelig avklart om det er behov for tiltak på land. Sediment: Forurenset sediment, det er ikke sendt pålegg om tiltaksplan enda da man avventer avklaring av sjøbunnsprosjektet.

KS Vestsiden:

Grunn: Ikke behov for tiltak på forurenset grunn med eksisterende arealbruk. Det er liten aktivitet ved virksomheten pr i dag. Det er nylig satt i gang planleggingsarbeid for omregulering av hele verftsområdet til annen arealbruk, herunder bolig. Kapittel 2 i forurensingsforskriften vil derfor være sentral videre. Sediment: Forurenset sediment, det er ikke sendt pålegg om tiltaksplan enda da man avventer avklaring av sjøbunnsprosjektet.

Kragerø Utvikling AS:

Grunn: Tiltak må følges opp i forbindelse med pågående etablering av ny arealbruk. Sediment: Forurenset sediment, det er ikke sendt pålegg om tiltaksplan enda da man avventer avklaring av sjøbunnsprosjektet.

Vard Brevik:

Grunn: Ikke behov for tiltak på forurenset grunn med eksisterende arealbruk. Sediment: Forurenset sediment, det er ikke sendt pålegg om tiltaksplan enda da man avventer avklaring av sjøbunnsprosjektet.

Grunnforurensning

Følge opp og avslutte resterende prioriterte grunnforurensingssaker med påvirkningsgrad 3. Vi har nå to lokaliteter som ikke er endelig avsluttet – Svelgfoss og Kloumannsjøen i Notodden. Begge lokalitetene skal vurderes med sikte på å avklare hvilke tiltak som må iverksettes.

Oppdatering av grunnforurensningsbasen

Vi ser dette som et viktig arbeid, men vi har ikke vært i stand til å gjennomføre oppdateringen slik vi ønsket. Det gjenstår arbeid knyttet til skipsverftene og oppfølging av matrikkelen. Vi har heller ikke ressurser til å være pådriver overfor kommunene for at de skal holde basen ajour.

Avfall og gjenvinning

Vi har i år behandlet 4 tillatelser eller endring av tillatelse for mottak/lagring og behandling av avfall og 2 for farlig avfall. Vi har også brukt mye tid på tillatelser som skal endres, men som ennå ikke er slutført. Vi har informert kommunene om nettstedet Miljøkommune, i tillegg henviser vi til nettstedet når vi er i kontakt med ulike saksbehandlere i kommunene. Vi har veiledet flere kommuner vedr forsøplingssaker. Deponiene er fulgt gjennom årsrapporteringen og ved henvendelser. Vi har deltatt i årets tilsynsaksjon rettet mot deponi. Her har vi hatt tilsyn på 4 aktive deponi og 2 deponi i avslutningsfasen.

Behandle avfallsplaner for eksisterende havner

Vi har mottatt havneoversikt og avfallsplaner fra alle kommunene, totalt 4 stk. Alle industrihavnene har sendt inn avfallsplan og de er under saksbehandling og har vært prioritert.

Resultatområde 10 Rein luft

Luftforurensning og støy fra veg og bane er godt ivaretatt av andre aktører; Grenlandskommunene, Jernbaneverket, og Statens vegvesen. Ut fra en forurensningsmessig vurdering mener vi det er uproblematisk for oss å ha et lavt ressursforbruk på dette området. Vi utnytter de mulighetene vi har til å ta tak i planer der vi vurderer støy som en utfordring.

Luftforurensning

For kommunene i Grenland driftes et program for overvåking av luftkvaliteten av interkommunalt kontor for miljørettet helsevern i Grenland. Det antas at oppfølgingen av regelverket og kompetansen på området ivaretas på

en tilfredsstillende måte. Vi veileder og bistår ved behov, men blir i liten grad forespurt.

Støy

Støyhensyn i plansammenheng er et område vi av ressursmessige hensyn har gitt noe lavere prioritet. I juni kom nye kommuneplaner i Grenland med oppfølging av ATP med mer konsentrert utbygging innenfor bybåndet. Planene illustrerte utvilsomt et behov for noe høyere prioritering av dette temaet. Vi fanger likevel opp de planene med de mest åpenbare støykonfliktene, men det er ønskelig av vi blir noe mer i forkant med innspill.

Det ble gjennomført en oppdatert kartlegging av støy fra veg og bane i 2013. Denne viste at det ikke er behov tiltak i Telemark i henhold til kravene i forskriften.

I forbindelse med kommunene sitt arbeid med planprogram for plan for motorferdsel i utmark har vi i noen grad bistått med veiledning og innspill til vår uttale til disse planprogrammene.

Resultatområde 11 Stabilt klima

Vår viktigste arena for formidling av statlig politikk innen klimaområdet er gjennom medvirkning i arealplanleggingen. Her blir det gjort en solid innsats fra embetet samlet.

Oversikt over status for kommunenes klima- og energiplaner er utarbeiddet på bakgrunn av innhentet informasjon fra kommunene og oversendt direktoratet.

Vi ser likevel når vi etterspør disse planene at dette ikke har den fokus ute i kommunene som de sentrale politiske føringer skulle tilsi. Det gjelder særlig de mindre kommunene i fylket. Her savner vi verktøy og virkemidler som kan gjøre oss mer attraktive som samarbeidspartner slik at vi kan komme i en bedre posisjon påvirkning og veiledning. Størst innsats blir gjort innen energiøkonomisering der tilskudd og direkte spare kostnader gir incitament til gjennomføring av planlagte tiltak.

Vi har også rapportert på status for de viktigste ATP-prosessene i fylket med ATP-Grenland som den viktigste. Dette er en plan som vi leggers stor vekt på og som vi følger tett opp i alle planprosesser. I forhold til klimaområdet blir det avgjørende om vi får en oppfølging gjennom vedtak av Bypakke Grenland som nå ligger hos regjeringen.

Resultatområde 12 Tverrgående virkemidler

12.1 Miljøhensyn i planlegging

Dette er et svært viktig område som vi prøver å prioritere men der vi likevel ikke har nok ressurser til å følge opp så godt som vi kunne ønske. Redusert kapasitet innen forurensing (fra 01.08.14) og stort fokus på tilsyn og tillatelser har gjort det krevende å følge opp denne del av planarbeidet. Områdene luftforurensing og støy er prioritert så langt vi rekker. Viktige planer med de mest åpenbare konfliktene fanges opp og blir vurdert.

Vi prioriterer de store og areal krevende sakene og tar sikte på å delta så tidlig som mulig i planprosessene gjennom tett dialog og bruk av planforum (på initiativ fra kommunene). Vi forsøker å ha en god løpende dialog med kommunene for å rettlede kommunene slik at unødige innsigelser som forsinker prosessene kan unngås. Gjennom våre innspill fokuserer vi særlig på nasjonale og vesentlig regionale interesser på miljøområdet og vurderer tiltakets konsekvenser opp mot andre samfunnsinteresser. Dersom det påvises konflikter blir kommunen/tiltakshaver varslet i tidlig planfase. Videre påser vi at konsekvenser av planforslaget blir godt nok belyst i plan- og utbyggingssaker. Ved bruk av innsigelse følger Fylkesmannen retningslinjene som følger av T-2/13. Vi har ikke gjennomført noen harmonisering mot andre embeter.

Fylkesmannen følger tett arbeidet med løyper for rekerasjonskjøring med snøskuter i Telemark. Vi har så langt mottatt varsel om oppstart for kommunene Hjartdal, Tokke, Nissedal, Kviteseid og Vinje.

Antall planer til behandling (uttalelse)

Kommuneplaner 14

Kommunedelplaner 23

Reguleringsplaner 169

Antall innsigelser (temafordelt, mulig med flere pr. plan)

Naturmangfold 9

Landskap 2

Vann og vassdrag 2

Friluftsliv, Grøntstruktur, Klima, Grunnforurensning, Støy, Luft - 0

Antall klager på dispensasjon

Naturmangfold 2 - Avgjort setteFM, ny beh. Kommunen. Fm valgte og ikke klage på nytt

Landskap 1 - Ikke avgjort

Friluftsliv 1 - Ikke avgjort

Vann og vassdrag 1 - Ikke avgjort

Grøntstruktur, Forurensning, Klima, Grunnforurensning, Støy, Luft - 0

Antall meklinger 0

Antall avgjørelser til KMD 0

12.2 Tilsyn og konsesjonsbehandling

Regionale og landsdekkende kontrollaksjoner

Vi har hatt 2 tilsyn i avløpsaksjonen. I tillegg har vi gjennomført revisjoner ved 2 avløpsanlegg. Vi gjennomførte 6 tilsyn i deponiaksjonen, fire ved deponier i drift og 2 ved deponier i avslutning/etterdriftsfasen.

Tilsynsaksjon skipsverft

Det var opprinnelig planlagt å gjennomføre seks tilsyn i denne aksjonen. Dette ble imidlertid redusert til tre kontrollerte objekter grunnet definisjoner i aksjonsnotatet, hvorav ett anlegg viste seg å ha en type aktivitet som ikke ble definert som skipsverft i aksjonen. Ett kontrollobjekt er utsatt til 2015 grunnet nyetablerings-/omorganiseringsfase i tidsrommet for aksjonen.

HMS-etatenes risikoaksjon

Gjennomførte 2 tilsyn sammen med brannvesenet i næringsmiddelbedrifter. Vi har svært få næringsmiddelbedrifter og hadde allerede hatt tilsyn i to av disse tidligere på året.

Tilsyn generelt

Vi trodde vi hadde opprettet kontrollplan for 2015 i Forurensningsdatabasen innen fristen. Det har i ettertid vist seg at vi har gjort dette på feil måte og at kontrollplanen ikke er opprettet. I følge M-dir er det nå er for sent å rette på dette. Alle tilsyn blir fortløpende registrert i Forurensning og rapporter og resultater blir lagt inn.

Vi har ikke økt andelen uanmeldte tilsyn. Erfaringene er at vi ved uanmeldt tilsyn ofte ikke treffer de rette folkene i virksomheten noe som medfører at vi må komme tilbake en annen dag eller får tilsendt svar på spørsmål i ettertid. Vår vurdering er at uanmeldte tilsyn egner seg best der det er et poeng å komme overraskende på

bedriften f.eks. ved mistanke om ulovlig forurensning.

I tillegg til å delta i regional og landsdekkende aksjoner har hatt 25 egeninitierte inspeksjoner og 2 revisjoner i 2014. Totalt har vi gjennomført 39 tilsyn.

Vi har brukt 1,5 årsverk på tilsyn i 2014. Vi har hatt en engasjert medarbeider dedikert kun til tilsyn frem til 1.08.14. Dette engasjementet er ikke videreført.

Tillatelser

I 2014 har vi behandlet 17 utslippssøknader og 7 søknader om endringer av tillatelser. Den senere tiden har vi gitt tillatelser til flere mindre produksjonsbedrifter. Vi opplever her at det er en betydelig utfordring å fastsette utslippskrav særlig for utslipp til luft. Det er også liten forståelse ved virksomhetene for krav om utarbeidelse og gjennomføring av måleprogram for representativ prøvetaking.

12.3 Kunnskapsgrunnlag og miljøinformasjon

Forurensningsdatabasen

Vi har stort sett oversikt over Forurensnings-basens tilstand og er stort sett ajour med innlegging av data ved saksbehandling av søknader og meldinger. Noe etterslep på tidligere innlagte data. Har rutine for halvårlig gjennomgang av tilstand og av oppfølging av ikke-utførte oppgaver og av oppdateringsbehov.

Naturbase

De nye rutinene og løsningene er tatt i bruk.

Kvalitetssikring av naturtypedata fra skogvernregistreringer og bekkekløftprosjektet gjenstår, og vil bli utført i 2015.

12.4 Internasjonalt samarbeid

Prosjektet Hav møter land er nå avsluttet. Overvåkingsbøye er nå operativ i regi av Havforskningen.

Ressursrapportering

Ressursinnsasten er økt med kr 1,19 mill kr fr 2013 til 2014. Siden det både er gjort endringer i resultatområdene og en gjennomgang og omfordeling internt i avdelingen er bildet litt krevende å forklare i detalj. Den største endringen er knyttet til resultatområdet 010 Naturmangfold. Det skyldes følgende forhold: Lederstillingen var vakant i store deler av 2013 og dette ble midlertidig løst internt med bidrag fra andre områder på embetet. Vakans p.g.a. sykddom var det andre bidraget til endring av intern karakter. Den viktigste forklaringen til at reultatområde 010 økte med 1,5 mill kr er imidlertid at utgiftene til verneområdeforvalteren for Brattefjell-Vindeggen landskapsvernområde ble overført til fylkesmanen sin økonomiske ramme fra 2014. I tillegg har vi styrket innsatsen innen vannforvaltning og bekjempelse av fremmede arter (drift av elektrisk fiskesperre).

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
01-06 Naturmangfold, vannforvaltning og vannforurensning	kr 4 895 115,76	kr 1 757 135,87
09 Giftfritt miljø	kr 312 143,50	kr 217 837,86
Andre oppgaver under KLD	kr 2 188 298,35	kr 0,00
11 Stabilt klima	kr 80 504,12	kr 0,00
12.2 Tilsyn og konsesjonsbehandling	kr 1 194 378,45	kr 607 124,49
12.3 Kunnskapsgrunnlag og miljøinformasjon	kr 259 135,86	kr 0,00
Sum:	kr 8 929 576,00	kr 2 582 098,00

Landbruks- og matdepartementet

Resultatområde 21 Matsikkerhet

Sentrale politiske føringer ber om økt norsk matproduksjon. I Telemark er det små endringer fra år til år i forhold til areal i drift og fordeling av produksjoner. For å nå politiske målsettinger, må vi få til en produksjonsøkning i fylket. Avgjørende er å få lønnsomhet i produksjonene og større effektivitet. Nettverk og samarbeid er to viktige faktorer for suksess. En annen faktor er tilgang til god og riktig kompetanse. Telemark har ingen store og tunge nasjonale kompetansesentre eller store samvirkebedrifter etablert i fylket. For oss er det derfor viktig å bygge opp kompetanseenheter der rådgivere kan sitte i nettverk og dele kompetanse.

Utnytting av jordbruksarealer og hindre omdisponering av matjord er viktige fokusområder. Arbeidet med bynært landbruk kan vise seg å være en viktig faktor for å sette fokus på viktigheten av å ta vare på matjord. Det handler om å skape allianser med bybefolkningen. De to etablerte andelsgårdene i Porsgrunn og Skien spiller en viktig rolle i så måte.

21.1 Økt matproduksjon og trygg mat

Utviklingstrekk

Generelt

Jordbruksareal viser en økning på 2215 daa eller 1 % fra 2013 til 2014. Antall foretak går ned med 12 og er nå på 1457 foretak som søker produksjonstilskudd. Nedgangen i antall foretak er lavere enn de to foregående år da tallet var 38 og 30. Trenden med fortsatt intensivering (mer areal fordelt på færre foretak) fortsetter altså i år men slakker litt av. Arronderingen i fylket er slik at mange små arealer ligger langt fra hverandre, særlig i øvre del av fylket. Når avstander blir for store greier ikke foretaket å rekke over flere arealer og kommer dermed opp i taket for hva som er mulig av intensivering og rasjonalisering.

Kornarealet økte fra i fjor med nesten 1400 daa til 63 526 daa. I tillegg kommer arealer med oljevekster og såfrø som økte med 200 daa. Denne økningen i forhold til 2013 kan forklares med at kornarealer ble liggende brakk etter denne vanskelige våren i 2013 med mye nedbør og lave temperaturer. I 2014 er de arealene sådd til igjen. Sett over en 10 års periode er nedgangen i kornareal om lag 30 %. Årets økning kompenserer ikke for det.

Grovforarealet viser en beskjeden økning med 492 daa og er i 2014 nå opp i 164 722 daa. Denne oppgangen er så liten at det er vanskelig å gi en forklaring på det.

Frukt i fokus

Fruktareal med epler har gått ned med 410 daa i forhold til i fjor. Areal med moreller/kirsebær viser også en nedgang mens pæreproduksjon holder seg stabil. Plommeareal viser en pen liten økning og er kommet opp i 373 daa. Prosjektarbeidet Frukt i fokus vil på sikt kaste av seg med en økt produksjon av kvalitetsfrukt og frukt til industri.

Grønnsakdyrking

Grønnsakdyrking har vært i fokus med mobilisering og tilbud på rådgiving og samarbeid med foregangsfylket Vestfold på økologisk dyrking. En tett oppfølging av produsenter og bevist søking av nye produsenter må til for å opprettholde produksjonen i fylket. Grønnsakareal i fylket viser en liten økning på 44 daa og er nå på totalt 1457 daa.

Økt grønnsakdyrking har vært et prioritert område i fylkets regionale næringsprogram 2013-2014 og vil det fortsatt være i neste periode. Potetareal viser derimot en større nedgang på 330 daa og kommer nå ned på 2166 daa.

Bærdyrking

Søknader om produksjonstilskudd viser en nedgang i jordbærareal på 4 daa mens nedgangen for andre bær er litt over 100 daa. Å snu denne trenden krever et langsiktig perspektiv. I 2010 og 2011 startet Landbruksrådgiving et arbeid med stikkelsbær for konsum og storskalasortsforsøk med solbær. Solbærforsøkene ble avsluttet i 2014 mens stikkelsbær arbeidet fortsetter videre i 2015. Det vil ta tid før en eventuell økning i produksjon blir synlig i statistikken.

Geitemelk og kumelk

7 foretak med kumelkeproduksjon har sluttet i 2014. Tallet på antall besetninger er nå 100. Geitemelk besetninger har økt med 1 og tallet er nå 45 besetninger. Geitemelk produsenter er fortsatt i toppsjiktet når det gjelder melkekvalitet. Den gode kvaliteten og økningen i produksjon er viktig for det siste gjenværende foredlingsanlegg for melk i fylket: Haukeli ysteriet.

Lokalmat

Etterspørselen til og omsetning av lokalmat er i sterk vekst. Som kjent var omsetningsveksten av lokalmat i butikk i 2014 på hele 16,5 %. Sammenlignet med veksten i mat og drikke generelt vokser lokalmatmarkedet 3 ganger så fort. Det er med andre ord behov for både økt volum og flere produsenter for å dekke etterspørselen. Produksjonsvolumet øker nok noe i fylket men nye produsenter kommer ikke til. Det er for mange også et stort sprang å ta når det skal ansettes folk for å øke produksjonen. Fylkesmannen har et godt samarbeid med Norgesgruppen og spesielt Meny for å hjelpe produsenter å komme inn i butikk med sine produkter. For andre gang på rad er lokalmatprisen for Telemark delt ut på matfestivalen Mersmak i Skien. Lokalmatprisen er kommet i stand etter et samarbeid mellom butikkjeden, fylkeskommune og Fylkesmannen.

Fylkesmannen arbeider også med lokale næringsaktører for å motivere for å bruke lokale og økologiske råvarer. I tillegg gir Fylkesmannen innspill for å kunne utvikle nye produktlinjer både basert på økologiske produkter og lokale grønnsaker.

Økt etterspørsel etter lokalmat rapporteres det også om fra medlemsbedrifter i Regional Matkultur Agder Telemark SA. Fylkesmannens matkontakt er observatør i styret for selskapet.

Fylkesmannen har deltatt i forprosjektet Østlandets deltakelse på IGW2015. Telemark har vurdert deltakelse som viktig for å synliggjøre Oslo-regionen og for å utvikle samarbeid på hjemmebanen. Etter konklusjon og beslutning om deltakelse i 2015, er en egen prosjektorganisering stablet på beina for å gjennomføre forarbeidet og selve deltakelse på messen i Berlin.

Som ellers i landet har også mikrobryggerier etablert seg i fylket. Produktene fra spesielt to bryggerier er blitt tatt godt imot i markedet. Bedriftene utvikler seg videre for å få en stabil og god produksjon og omsetning.

Samarbeidet med matkontaktene i alle 7 østlandsfylker, Matviken, fortsetter. Spesielle fokusområder har vært distribusjonsløsninger og lokalmat ut til restauranter i Oslos-området. Matkontaktens rolle er knyttet til Utviklingsprogrammet for lokalmat og grønt reiseliv. Matviken etterlyser oppfølging fra Innovasjons Norges hovedkontor om prioriteringer for arbeidet, informasjonsutveksling og oppfølging av regionaliseringsarbeid. Fylkesmannens representant i styret for Utviklingsprogrammet for lokalmat og grønt reiseliv deler ikke informasjon om programmet med oss matkontakter i Matviken. Vi bruker fylkeskommunens representant i styret for å få til det. Matviken er lite fornøyd med dette.

Slik jobber FMTE for å nå mål om økt matproduksjon og trygg mat

Landbruks- og matmeldingen for Telemark er førende for arbeidet med landbruk i Telemark. I handlingsprogrammet for 2014/2015 er 4 tiltak prioritert og har fått bevilget penger til gjennomføring. Alle tiltak ble igangsatt i 2014.

I tillegg følger Fylkesmannen opp prioriterte tiltak fra regionalt næringsprogram RNP 2013/2014. Samtlige tiltak kan vise til god framgang, noen er fullført. Et tiltak (Beras-prosjektet) er stoppet pga. manglende støtte fra sentralt hold.

I samarbeid med næringsorganisasjoner, Innovasjon Norge og fylkeskommune er RNP for 2015-2017 blitt revidert og lagt fram til høring. Arbeidet med rullering slutføres like over nyttår.

Samarbeid med regionale aktører (TFK, IN, MT)

Det regionale partnerskapet fylkeskommune, Innovasjon Norge og Fylkesmannen har flere samrådsmøter i løpet av året. Retning og innhold for samarbeidet blir drøftet i disse møtene. Dette handler om både de store linjene for hvordan å gjennomføre vedtatte planer i fylket og om avklaring av finansiering i enkeltsaker som er viktige for fylket.

Fylkesmannen og Mattilsynet har samarbeidsmøter 2 ganger i året. Et møte er beregnet på ledere, det andre på saksbehandlere. Det er innhold i saklisten som styrer hvem som møter fra fylkene Buskerud, Telemark og Vestfold. Tidlig på året utarbeidet Fylkesmannen og Mattilsynet en felles rutine for samarbeid i enkeltsaker etter dyrevelferdsloven der det også er utbetaling av produksjonstilskudd inn i bildet. Senere i året kom felles rutinen fra Statens Landbruksforvaltning og Mattilsynet. Både den sentrale og lokale rutinen er formidlet videre til alle

kommuner og distriktskontorer i alle 3 fylker. Det er allikevel vanskelig å få rutinen innarbeidet. I en aktuell dyrevelferdssak i høst i Telemark ble rutinen ikke fulgt av Mattilsynet og skaper da merarbeid i forhold til forvaltning av produksjonstilskudd.

Resultatområde 22 Landbruk over hele landet

Telemark er et fylke med mange små landbrukseiendommer og deltidsbønder. Landbruksvirksomhet knyttet til jord og skog er representert i alle kommunene i fylket. Korndyrking og bærproduksjon er utbredt i nedre og midtre del av fylket, frukt dyrking i MidtTelemark og grasproduksjon i nedre og øvre del av fylket. I 2014 har vi hatt to viktige mobiliseringsprosjekt for å styrke saueproduksjonen og fruktproduksjonen i Telemark. Vi ser nå at den negative trenden i utvikling av sauetall i fylket har stoppet opp, og det er flere brukere som søker produksjonstilskudd knyttet til sau i 2014 sammenliknet med 2013. Interessen for nyetablering og utvidelse av frukthager er stor, og det er laget mange planteplaner i løpet av 2014. Vi håper at disse planene blir realisert i løpet av de nærmeste årene og gir seg utslag på arealstatistikken. I kjølvannet av mobiliseringsprosjektet på frukt, ser vi at det dukker opp nye satsinger som er fruktrelatert og knyttet til opplevelser, videreforedling og geografisk beskyttelsesmerking av Telemarksfrukt.

Det er størst press på landbruksarealene til ulike former for nedbygging i nedre del av fylket der de store bysentrene Skien og Porsgrunn ligger. I tillegg registrerer vi kamp mellom Midt Telemark- kommunene om å tilrettelegge for boligbygging i respektive kommuner og tettsteder. Dette har gått på bekostning av nærliggende jordbruksareal. Arealene er under press på grunn av ønsket om arealer til boligutbygging, næringsetablering og infrastruktur. I øvre del av fylket er det mindre press på landbruksarealene, men utstrakt hyttebygging i enkelte kommuner har beslagnagte store utmarksarealer som tidligere ble benyttet til bl.a. beite.

Ved omsetting av landbrukseiendommer, er bosettingspolitikken et setralt tema for kommunene i de øvre delene av fylket. Fylkesmannens rolle er i første rekke å se til at praktiseringen er korrekt innad i kommunen. Flere kommuner i fylket har 0 konsesjon i deler eller hele kommunen. Dette gjelder også kystkommunene i nedre del av fylket.

Fylkesmannen fører oppsyn med kommunens lovforvaltning etter beste evne. Vi tar saker inn til overprøving og evt. omgjøring om vi ser kommunens vedtak er i strid med lover og regler eller intensjonen i disse.

Fylkesmannen besøker alle kommuner annethvert år der administrativ og politisk ledelse er til stede. Landbruksavdelinga deltar på disse møtene og informerer om landbruket i kommunen og viktige funn i Kostratall, kontrollarbeid osv.

Utover dette har vi jamnlige møter med den kommunale landbruksforvaltningen der vi har fokus på å øke kompetansen knyttet til oppgaveløsning. Ved kontroll av den kommunale landbruksforvaltningen, blir alltid overordna administrativ ledelse koplet inn og orientert. Vi registrerer imidlertid at enkelte kommuner, heller ikke på overordna politisk eller administrativt nivå, er villige eller i stand til å rette opp avvik og mangler som blir avdekket i kontrollene våre. Dette er bekymringsfullt og skaper mye merarbeid og tung dialog.

Fylkesmannens landbruksavdeling er representert som observatør i rovdyrnemnda. Vi har dialog med miljøvern avdelinga om bruk av midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak for å redusere rovdyrskader. Det er gaupa som er hovedskadegjører for beitedyra i Telemark. Det er vanskelig å finne gode forebyggende tiltak som faktisk hjelper mot denne skadegjøreren. Bruk av radiobjeller med GPS har lettet tilsynsarbeidet med beitedyr mye, men tiltaket forebygger ikke gaupeangrep. Mange får også økonomisk kompensasjon for å flytte sau og lam fra skogsbeiter til fjellbeiter der gaupa er fraværende.

Gjennom arbeid med Landbruks- og Matmeldinga for Telemark, Handlingsprogram for meldinga og Regionalt Næringsprogram, har vi lagt grunnlag for at målsettinger og innsatsområder skal være godt samordna i det regionale partnerskapet. Vi opplever likevel at samhandling mellom de tre aktørene (Fylkeskommunen, Fylkesmannen og Innovasjon Norge) som alle skal jobbe innenfor landbruksbasert næringsutvikling, er en utfordring. Spesielt er det krevende å jobbe tett sammen med Fylkeskommunen som har et politisk nivå å

forholde seg til.

Vi har tett og nær dialog med landbrukets organisasjoner i fylket. Vi opplever samarbeidet som godt og konstruktivt.

22.1 Bruk av landbruksarealer

Vi har ikke brukt midler over kapittel 1144 post 77 til rovviltkompensasjon.

Antall sau på utmarkbeite er uendret fra 2013 til 2014. Det er en svak oppgang i antall besetninger med sau (fra 359 til 370) uten at antall dyr har økt. Det har vært et 3-årig mobiliseringsprosjekt for økt sauehold (BU-finansiert) som nå er i ferd med å avsluttes. Det er nærliggende å se økningen i antall saubesetninger i sammenheng med dette prosjektet.

Samfinansiering med midler til forebyggende tiltak er ikke praktisert i 2014.

Organisert beitebruk

Total tapsprosent for 2014 er 5,48, dvs uendret fra 2013. Tapsprosenten for sau har gått opp samtidig som tapsprosenten for lam har gått ned. Før nytt søknadssystem for organisert beitebruk, var søknadene vedlagt korte årsrapporter, noe som ga verdifull informasjon om beitesesongen. Det vil være ønskelig at lagene gjennom eStil skulle gi en kortfattet rapport om beitesesongen. Vi anslår tilslutningsprosenten til organisert beitebruk til 65%. En del medlemmer i beitelaga er fra andre fylker, og det er vanskelig å gi et helt eksakt tall for dette.

Jordbruksareal

Det pågår et utviklingsprosjekt, "Frukt i fokus", som har som mål å legge forholda til rette for en bærekraftig utvikling med fortsatt produksjonsvekst og økt verdiskaping innen fruktproduksjon i Telemark. Gjennom prosjektet går man aktivt ut med produsentbesøk både med fokus på nyplanting og økonomi/avlingsresultater. Det er laget planteplaner for nær 1000 daa. Av dette er det sendt søknader til IN som omhandler 377 daa, og som skal være ferdig realisert innen 2018. Det er i første rekke eple det er laget planteplaner for, men det er også fokus på plommer og tidligmoreller i tunnel.

Et viktig fokus i prosjektet, er å dyrke flere eplesorter pga fordeling av risiko, arbeidstopper og utnytte markedet.

Geovekst og Norge digitalt.

Landbruksparten i Telemark er aktiv i geovekstarbeidet. Vi har et godt samarbeid med kartverket Skien og Norsk institutt for skog og landskap (S&L). Kartportalen, som er et samarbeid med FMBU og T-fk, er tilgjengelig via intranett og internett, men er designet med oppgaveløsningen hos samarbeidspartene for øye. GIS er idag aktivt brukt i landbruks- miljøvern- og beredskapsavdelingen. Særlig satsingen på digital dialog og innlegging av "varsling av planarbeid" og "planer til høring" utnytter digitalte kartdata, effektiviserer og øker kvaliteten i saksbehandlingen.

Vi følger opp arbeidet med utvalg av prioritert kulturlandskap i kommunene og har lokale baser for "prioritert kulturlandskap", "vernskoggrenser" og "takstdata" som alle blir fulgt opp med oppdatering. Vi har også etablert en kartbase med objekter som er tildelt SMIL-tilskudd. Den blir oppdatert, men nye signaler gjør videre oppdatering usikkert.

Tilbakemeldingen fra S&L på AR5 har vært relativt god når det gjelder den tekniske kvaliteten på utført arbeid. Men FDV-leveringen har vist en fallende tendens hos noen kommuner. Dette må vi, sammen med kartverket, ta tak i. Opplæring i forvaltning av AR5-basen, med de respektive kartverktøyene, ble bare gjennomført som en hengeoppgaver fra 2013 for noen kommuner. Etter avtale med S&L var det naturlig å stå over opplæringen i 2014, for så å ta det opp igjen i 2015.

Søknad og rapportering om kontantmidler til geovekst hos S&L ble gjennomført via applikasjonen KROKUS.

Tapsstatistikk sau på utmarksbeite

Embeter	Antall sau sluppet (innen organisert beitebruk)	% tilslutning til org. beitebruk i fylket	Tapsprosent	Total tapsprosent
---------	---	---	-------------	-------------------

	Sau	Lam		Sau	Lam	2013	2012
FMTE	15342	27028	65	3,16	5,52	5,48	5,44
Sum	15342	27028	65	0	0	0	

22.2 Eiendom og bosetting

En kort beskrivelse av kommunenes arbeid med saker innen eiendomslovgivningen:

Fylkesmannen veileder og informerer kommunene i gjeldende eiendomslovgivning og følger opp kommunenes praksis når det gjelder omdisponering og deling, konsesjon og priskontroll og saker som gjelder bo og driveplikt. Vi ser en økning i antall delingssaker og at kommuner anvender delingsbestemmelsen noe ulikt. Det er en klart økende tendens til at det er andre forhold enn å skape rasjonelle og gode driftsforhold i landbruket som ligger til grunn for delingssakene. Dispensasjonssaker etter plan- og bygningsloven viser at kommunene har ulik praktisering av jordloven.

Boplikten håndteres fortsatt strengt, mens prisreregulering er mindre aktuelt da prisnivået generelt er lavt i Telemark.

Fylkesmannen har i 2014 mottatt færre klagesaker på lovområdet enn tidligere. Om dette skyldes lav avslagsprosent eller om det skyldes varslede lovendringer er usikkert. Fylkesmannen er likevel av den oppfatning at mange sitter litt på gjerde i påvente av hva som vil skje og at færre eiendommen er blitt omsatt / overdratt i Telemark i 2014.

Flere og flere saker får stadig et mer preg av detaljert spisskompetanse på jus. Det skaper utfordringer i enkelte kommuner. Vi ser også noe ulik kvalitet på kommunenes arbeid med saker innen eiendomslovgivningen.

For å få bedre oversikt over praksis og styrke veiledningen, innlemmer vi eiendomslovgivningen i forvaltningskontrollen med kommunene fra 2015.

Fylkesmannen har i 2014 behandlet 3 klagesaker som gjelder deling etter jordloven § 12 og 1 sak vedrørende spørsmål om driftsenhet.

Fylkesmannen har videre behandlet 3 konsesjonssaker og 2 O- konsesjonssaker.

Fylkesmannen følger opp mislighold av boplikt og har fattet vedtak om tvangssalg i en sak i 2014. Av eget tiltak etter fvl. § 35 omgjorde vi 2 saker, en sak hvor kommunen hadde gitt konsesjon til et AS og en delingssak etter jordloven § 12.

Fylkesmannen har ikke mottatt noen uttalelser fra Sivilombudsmannen i 2014.

Fylkesmannen vil i 2015 bestrebe seg på å holde en nær kontakt med landbruksforvaltningen ute i kommunene både gjennom veiledning i enkeltsaker etter jord og konsesjonsloven og gjennom faglige samlinger.

22.3 Forvaltning av inntekts- og velferdspolitiske tiltak og kontroll

Kontroll

Årets gjennomføring av kontroll har ikke helt gått etter plan. Dette skyldes i hovedsak sykdom i kommunen og i kontrollteamet. To forvaltningskontroller hadde mer karakter av opplæring enn kontroll fordi saksbehandlere i begge kommunene var ny på området. To ikke utførte forvaltningskontroller vil bli utført neste år.

I 2 av 13 landbrukskontorer i fylket er det nå 1 saksbehandler for jordbruks- og skogbruksforvaltning. Fylkesmannen mener dette er urovekkende i forhold til sårbarhet, kapasitet og kvalitet på saksområdene. Fylkesmannen gir uttrykk for denne bekymringen både i rapporten fra forvaltningskontrollen og i dialogen fylkesmannen har med kommuneledelsen.

Resultatet fra de utførte kontrollene viser ikke det store antallet avvik men er likevel bekymringsfullt. Kun i 2 av 6 utførte kontroller er det notert avvik mens i samtlige tilfeller er det anført merknader. Dette viser at kommunene forvalter fagområdene riktig men kvaliteten kan bli bedre. Kommunenes egen kontrollvirksomhet med oppfølging av resultater er ikke godt nok. Det er flere tilfeller av at når kommunen oppdager feil/avvik, så blir ikke det vurdert i forhold til avkorting. I følge kommunene har dette med arbeidskapasitet å gjøre men også

med nærhet til den som mottar tilskudd. Det handler med andre ord om riktig rolleforståelse. Det er krevende for kommunene å skille rollene kontrollør og utvikler.

Tema kontroll er tatt opp på 3 samlinger med kommunene i 2014. Det har vært fokus på rolle forståelse, risikovurderinger og reaksjon etter feil som avdekkes i kontroll. Betydningen av god saksbehandling er fremhevet – det ligger mye kontroll i det. Erfaringene fra disse samlingene har gitt konkrete punkter for oppfølging på nye samlinger.

Saksbehandlere hos Fylkesmannen har deltatt på flere kurs i regi av SLF/Landbruksdirektoratet. Kursene er blitt godt mottatt og oppleves som nyttig av de fleste som har deltatt.

Landbruksvikarordningen

Telemark har 6 årsverk landbruksvikarer. Disse distribueres gjennom fylkets eneste avløserlag. I 2014 hadde avløserlaget totalt 13 landbruksvikarer. Av disse var 8 faste, 4 beredskapsavtaler og 1 annen avløser.

Gjennom 2014 var det 219 dager med sykdomsavløsning, 1083 dager med annen avløsning og 48 foretak som benyttet landbruksvikar. Ingen foretak fikk avslag på landbruksvikar ved forespørsel.

Samtlige av Telemarks 18 kommuner dekkes av landbruksvikarvirksomheten.

Fylkesmannens oppfølging av kontrollister over mottakere av tidligpensjon som har mottatt andre inntekter, der det må vurderes om tidligpensjon har blitt gitt urettmessig.

Telemark har ikke hatt slike saker i 2014.

Søknad om avløsertilskudd ved sykdom.

Telemark behandlet 2 søknader om dispensasjon i 2014. Det var ingen klager i 2014.

Søknad om tilskudd til reiser ved veterinærers syke- og inseminasjonsbesøk.

Telemark hadde ingen søknad om dispensasjon og ingen klager i 2014.

Oversikt over behandling av klager og dispensasjonssøknader 2014 - antall

Klagebehandling

Produksjonstilskudd		Miljøvirkemidler		Andre tilskuddsordninger	
Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått
1	2	0	0	0	0

Dispensasjonssøknader

Produksjonstilskudd			Miljøvirkemidler			Andre tilskuddsordninger		
Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått
5	0	0	0	0	0	0	0	0

Fylkesmannens kontroll av landbruksvirksomheten i 2014

1. Hvor mye ressurser er avsatt til kontroll?

Årsverk: 0,5

Antall personer: 5

2. Gjennomførte kontroller av kommunenes landbruksforvaltning(forvaltningskontroller)

Kommune:	Bamble kommune
Orninger/omfang:	PT og SMIL. Kommunen må ha forvaltningskontroll hvert 5.-7. år. Spesiell fokus på hest i pensjon og håndtering av hestegjødsel.
	Avvik 1: mangler avtale for hest i pensjon.

Registrerte avvik:	Avvik 2: SMIL tiltak bare delvis utført etter plan.
Oppfølging av avvik:	Kommunen har fulgt opp på en god måte med tilbakemelding innen fristen. Tilleggsdokumentasjon er sendt over og et informasjonsskriv er sendt til søkerne med hest i pensjon.

Kommune:	Bamble kommune
Orninger/omfang:	NMSK - skogkultur
Registrerte avvik:	Ingen avvik men 4 merknader.
Oppfølging av avvik:	

Kommune:	Drangedal kommune
Orninger/omfang:	NMSK - skogkultur
Registrerte avvik:	Ingen avvik men 2 merknader.
Oppfølging av avvik:	

Kommune:	Drangedal kommune
Orninger/omfang:	SMIL
Registrerte avvik:	
Oppfølging av avvik:	Oppfølging etter kontroll 2013: Drangedal kommune - SMIL sak med krav om tilbakebetaling av for mye utbetalt tilskudd. Saken er i november sendt til Landbruksdirektoratet for innkreving av for mye utbetalt tilskudd.

Kommune:	Hjartdal kommune
Orninger/omfang:	SMIL. Kommunen må ha forvaltningskontroll hvert 5.-7. år.
Registrerte avvik:	Ingen. Kommunen har vært uten landbruksfaglig saksbehandler en periode. Ny saksbehandler er engasjert. Denne kontrollen har hatt karakter av opplæring.
Oppfølging av avvik:	Kommunen vil bli plukket ut for kontroll i 2015.

Kommune:	Notodden kommune
Orninger/omfang:	SMIL. Kommunen må ha forvaltningskontroll hvert 5.-7. år. Fokus på saksbehandlingsrutiner, kulturlandskapstiltak og bygninger og middelbruk ihht forskrift og strategi.
Registrerte avvik:	Ingen. I 2 av de 3 kontrollerte tiltak er det behov for oppfølging av kommunen.
Oppfølging av avvik:	Kommunen må følge opp en sak i forhold til beitepussing av arealene. Kommunen må i den andre saken se til at innehaver gjør nødvendig vedlikehold av gjerde.

Kommune:	Tokke kommune
Orninger/omfang:	PT og RMP. Kommunen må ha forvaltningskontroll hvert 5.-7. år. Spesiell fokus på grovfôr for salg og tilskudd til utvalgte kulturlandskap.
Registrerte avvik:	Avvik 1: RMP søknad mangler avkryssing miljøplan trinn 2.
Oppfølging av avvik:	Kommunen har etterlyst miljøplan trinn 2 fra

avvik:	søker.
Kommune:	Tokke kommune
Orninger/omfang:	Skogfond
Registrerte avvik:	Avvik 1: 2 tilfeller der anvist beløp er registrert med feil beløp Avvik 2: kostnader knyttet til kurs som ikke skulle vært godkjent for anvendelse av skogfond.
Oppfølging av avvik:	Kommunen må korrigere feilføringer og feilregistreringer.
Kommune:	Vinje kommune
Orninger/omfang:	Skogfond
Registrerte avvik:	Avvik 1: kostnader til tiltak fra 2011 skal ikke bli godkjent for skogfond i 2014. Avvik 2: kostnader knyttet til gjerding skulle ikke vært godkjent for skogfond. Avvik 3: Mangelfull dokumentasjon for veivedlikehold.
Oppfølging av avvik:	Kommunen må vurdere om udekket investering kan endres. Kommune må innhente nødvendig tilleggs informasjon.

3. Gjennomførte foretakskontroller. Foretakene kan anonymiseres ved A, B, C etc.

Foretak:	Foretak 1
Orninger/omfang:	NMSK - landbruksveg
Hjemmel for kontroll:	NMSK forskriften.
Registrerte avvik:	ingen avvik
Oppfølging av avvik:	

4. Andre kommentarer/ innspill:

22.4 Regionalt tilpasset innsats

1. - Tiltak som er gjennomført for å styrke kommunenes arbeid innenfor landbruks- og matområdet.

Fylkesmannens landbruksavdeling har sammen med ledergruppen i embetet, gjennomført besøk i 6 kommuner i Telemark i 2014. På disse møtene stiller ordfører, rådmann og ledere fra de ulike sektorene i kommunene. I møtene presenterer vi og gir tilbakemelding på kommunens arbeid på landbruksområdet og informerer om gjeldende landbrukspolitikk. I 2014 vektla vi myndighetsutøvelse på landbruksområdet. Tilbakemelding på resultater fra kontroll av landbruksforvaltningen i kommunen og resultater fra Kostra var sentralt. I tillegg tok vi opp aktuelle saker og problemstillinger som angår den enkelte kommune. For flere kommuner er ressurstilgangen på landbrukssektoren en utfordring og konsekvenser rundt dette ble diskutert. I tillegg ble kommunens rolle innen landbruksbasert næringsutvikling omtalt, og for aktuelle kommuner ble satsinga på fjellandbruket omtalt spesielt. Vi påpekte også viktigheten av å oppdatere veglister med tanke på vegsystemet for transport av tømmer i den enkelte kommune.

I 2014 arrangerte FMLA 4 dagsamlinger for den kommunale landbruksforvaltningen. Tema på samlingene var:

- Forvaltning/kontroll/kommunalt ansvar med vekt på produksjonstilskudd og RMP
- Skogsveger; krav til søknad, saksbehandling, forvaltning, ansvar, rolle
- Miljø saker i landbruket og vannforvaltning
- Samling for de skogsbruksansvarlige i kommunene

I forbindelse med plansaker, har vi hatt flere møter med kommuner som ønsker å diskutere elementer i arealplaner med oss før uenighet ender i innsigelser og mekling. Vi har også arrangert en større samling for kommunale planleggere i samarbeid med Telemark Fylkeskommune.

2. - Prioriteringer og bruk av midler over kap. 1144 post 77 Regionale og lokale tiltak i landbruket til kommunerettet arbeid

Telemark ble tildelt en ramme på inntil kr 95 000 til kommuneretta satsing i 2014. Disse midlene er brukt som følger:

Innleid kompetanse for mobiliseringsarbeid i fjellkommunene : kr 23 339,-
Servering og leie av lokale jf. fjellsatsinga : kr 13 395,-
Dagsamling vedr. skogsbilveger for kommunene : kr 15 260,-
Møteutgifter vedr. kontaktgruppa : kr 2 880,-
Dagsamling vedr. drenering for kommunene : kr 8 660,-
Dagsamling for de skogbruksansvarlige i komm. : kr 11 095,12
Dagsamling for kommunene vedr. kontroll : kr 13 625,11

Sum brukt i 2014: kr 88 254,23.

Fylkesmannen har en viktig oppgave med å være kompetansesenter for den kommunale landbruksforvaltninga og ved å støtte faglig og teknisk opp under arbeidet som blir utført i kommunene. Det er derfor behov for ulike samlinger med den kommunale landbruksforvaltninga gjennom året. Avsatte midler over kap 1144 post 77, gir oss større handlerom til å være aktive i denne rollen. Vår oppfatning er at behovet for overføring av kompetanse øker hvert år, etter som ressursene ved den kommunale landbruksforvaltninga blir redusert.

3. - Arbeidet i Regionale Bygdeutviklingsprogram

Formålet med Bygdeutviklingsprogrammet i Telemark er å legge til rette for næringsutvikling som danner grunnlag for langsiktig, lønnsom verdiskaping og desentralisert bosetting med utgangspunkt i landbrukets ressurser.

Vår RBU er ensbetydende med Landbruks- og Matmeldinga for Telemark. Denne meldinga ble utarbeidet i tett samarbeid mellom Fylkesmannen i Telemark og Telemark Fylkeskommune. Meldinga blir brukt som overordna dokument for satsing innen landbrukssektoren både av Fylkesmannens landbruksavdeling og av Telemark Fylkeskommune.

De regionale programmene innen RBU er: Regionalt næringsprogram (RNP), Regionalt miljøprogram (RMP) og Regionalt skog- og klimaprogram (RSK). Alle programmene er utarbeidet i tett samarbeid med regionale aktører og landbrukets organisasjoner.

Fylkesmannen er nå i slutfasen med revisjon av RNP. Ny RNP skal gi føringer for satsinger og prioriteringer får våre og Innovasjon Norge sine økonomiske virkemidler i tidsrommet 2015 - 2017. RNP legger også føringer for vår ressursinnsats knyttet til næringsutvikling.

4. - Oversikt over antall årsverk i landbruksforvaltningen i kommunene per 31.12.2014

Vi har definert landbruksoppgaver som oppgaver innen jord, skog, viltforvaltning, fisk og landbruksbasert næringsutvikling.

Kommune - Ant. personer - Ant årsverk

Grenland (Siljan, Skien, Porsgrunn) - 6 - 5,7
Notodden - 3 - 2,2
Bamble - 2 - 1,5
Kragerø - 4 - 0,65
Drangedal - 4 - 2,7
Midt-Telemark (Nome, Sauherad, Bø) - 7 - 5,25
Tinn - 4 - 2,76
Hjartdal - 1 - 1,0
Seljord - 2 - 1,0
Kviteseid/Nissedal - 3 - 2,6
Fyresdal - 2 - 1,7
Tokke - 1 - 1,0
Vinje - 2 - 1,7
Sum - 41 - 29,76

5. - Oversikt over antall årsverk i Fylkesmannens landbruksavdeling per 31.12.2014

Antall årsverk ved Fylkesmannens landbruksavdeling i Telemark var ved 31.12.2014 14,6 årsverk. Dette er en nedgang på 0,4 årsverk siden 31.12.2013. I disse 14,6 årsverkene ligger også innkludert arbeidet med GIS for hele embetet og plan-koordinering for kommuneplaner, kommunedelplaner og andre planer av overordna karakter. Samlet legger dette beslag på omlag 1 årsverk.

6. - Bruken av midler til fjellandbruket

Målet med Fjellandbruksatsinga er å styrke grunnlaget for bærekraftig verdiskaping i fjellområda, gjennom å øke vare- og tjenesteproduksjon basert på landbrukets ressurser, både innenfor tradisjonelt landbruk og bygdenæringer.

Telemark ble sammen med Buskerud innvilget kr. 2 mill for satsing på fjellandbruket i 2014. Fylkesmannen i Telemark er tildelt sekretariatsfunksjon og har et koordinerende ansvar for satsingen i de to fylkene. Det har vært erfaringsutveksling og kontakt med den andre «Fjellandbruksregionen» underveis i året. I 2014 har styringsgruppa behandlet 29 søknader, hvorav 16 av disse fikk tildelt midler til sine prosjekt. Det har vært mange spennende og nye tiltak. Det var ved årets slutt gitt tilsagn på omlag kr 1 905 000. Flere saker ligger allerede på vent for behandling. Vi har mottatt søknader som involverer brukere i alle de 14 fjellkommunene i regionen. Vi har ikke benyttet midler øremerket fjellandbruket til administrasjon, alle midler har gått ut til næringa.

Felles for innvilga saker er at tildelingen har vært brukerstyrt gjennom involvering av styringsgruppa, og midlene har vært prioritert til prosjekt og tiltak i næringa. Dette følger av styringsgruppas vedtak om «mest mulig ut til næringa». Våre midler til fjellandbruket har i stor grad gått til det enkelte gårdsbruk, og er så langt i liten grad benyttet til mobiliseringsprosjekter og -tiltak.

Det ble i alt søkt om ca. 5 millioner kroner til tiltak og satsinger innen Fjellandbruket. De utpekte satsingsområdene; "Ungdom som vil satse", "Beitebruk-inn og utmark", "Kunnskap og produsentmiljø" og "Samarbeid" har vært styrende for prioriteringene, sett opp mot målsettingene for Fjellandbruket og gjennomføringen av prosjektene.

Etter en gruppering av type tiltak, ser vi at satsing på støler har vært i tråd med målsettinger og satsingsområder, og i alt har det blitt tildelt Fjellandbruksmidler til 7 stølssaker. Dette er søknader om investeringsstøtte til restaurering eller nybygg av produksjonslokaler og/eller husdyrrom. Søkerne har en tydelig produktsatsing med kobling til mat, kunnskap, opplevelse og reiseliv. I alt har disse sakene hatt en god finansieringsmodell, og Fjellandbruksmidlene har blitt vurdert sammen med andre virkemidler og støtteordninger i disse søknadene. Det har også blitt tildelt Fjellandbruksmidler til andre investeringssaker og enkeltsatsinger, der fokuset har vært produktutvikling og verdiskaping. Vi ser flere spennende satsinger knyttet til lokale mobiliseringer innenfor grupper av næringsaktører. Dette har gitt næringa mulighet til å realisere tiltak som vil bidra til å øke vare- og tjenesteproduksjonen basert på bærekraftige bruk av lokale ressurser.

22.5 Ei livskraftig reindrift

Arbeid og rapportering innen dette resultatområdet er ikke aktuelt for oss i Telemark siden vi ikke har reindrift i fylket.

Resultatområde 23 Økt verdiskaping

Landbruket i Telemark har over flere år hatt en markert nedgang i antall produsenter og det har vært negativ utvikling i andel jordbruksareal i drift. Det allsidige landbruket i Telemark konkurrerer i stor grad med andre næringer om arbeidskraft. Samtidig kan en vise til flere gode dommer på offensiv satsing innafor landbruks- og matproduksjon i Telemark.

Det regionale næringsprogrammet (RNP) beskriver den regionale satsingen innen landbruksrelatert næringsutvikling. RNP gir retningslinjer for bruken av de økonomiske virkemidlene og øvrige ressurser hos Fylkesmannen og Innovasjon Norge. Markedet for landbruksprodukter er i stadig endring og høy innovasjonsevne er nødvendig for å kunne utnytte mulighetene landbruket i Telemark har.

Telemark har naturgitte fortrinn for å øke verdiskaping knyttet til hagebruk, mat- og treproduksjon. Foredling

innen frukt og bær kan gi grunnlag for nye produksjoner og for nye næringsinntekter. Telemark har store muligheter for å øke både husdyrholdet og foredling av kjøtt og kjøttprodukter. Å bidra til å opprettholde den totale melkeproduksjonen er viktig for fylket vårt. Utvikling av fjellområdene i fylket med tilbud av reiselivsprodukter kan bidra til å styrke næringen. Sammen med Buskerud har Telemark økt satsinga på fjellandbruket i 2014. Telemark er tildelt sekretariatsfunksjon og pådriverrolle.

Historisk sett har skogbruk vært og vil fortsatt være en viktig næring i Telemark. Fylkesmannen i Telemark har som mål å bidra til økt fokus på produksjon, utvikling og bruk av tre og bioenergi, i tillegg til å bidra til et bærekraftig skogbruk som langsiktig grunnlag for arbeidsplasser og verdiskaping.

Å ta vare på matjorda er et viktig miljøtiltak og klimatiltak. I tillegg til god agronomi er det viktig å øke fokus på jordvern. Det er viktig å klassifisere viktige jordbruksarealer som det bør tas spesielt hensyn til i framtida. Dette er spesielt viktig i tilfeller at disse jordbruksarealene kan egne seg for dyrking av hagebruksvekster. Et prosjekt i samarbeid med Midt-Telemark landbrukskontor har som mål å legge til rette for at arealforvaltning ikke fører til omdisponering av dyrka og dyrkbar mark til utbyggingsformål.

Vannet i Telemark er en ressurs av stor betydning for verdiskaping, næringsutvikling, folkehelse og naturmangfoldet. Forvaltningen av vannressursene berører brukerinteressene og det er viktig at FMLA har oversikt over påvirkning fra egen sektor, deltar i planarbeidet og bidrar med egen kompetanse til en realistisk og gjennomførbar forvaltningsplan. Uttaleser FMLA gir i forbindelse med søknader om godkjenning av plan for nydyrking tar hensyn til miljøverdier og vannressursene.

23.1 Næringsutvikling innen jordbruk og bygdenæringer

Telemark fikk tildelt kr. 2 610 000,- i BU-midler til utvikling og tilrettelegging i 2014. Sammen med overførte midler fra 2013 og inntrukne midler i løpet av året, var disponible BU-midler i 2014 kr. 3 573 417,-. I løpet av 2014 ble kr. 3 332 689,- disponert til 30 forskjellige tiltak/prosjekter. Det ble gitt avslag til 8 prosjekter om BU-midler. Vi viser til fullstendig rapport for bruken av BU-midler for mer detaljerte opplysninger om bruken av midler i 2014.

A) Tiltak for økt satsing innen landbruksbasert vare- og tjenesteproduksjon innenfor Regionalt Næringsprogram:

1) Grovføretende husdyr (styrke stor- og småfe som ressurs i fylket, utvikle lokalforedling som tar vare på produktenes særpreg)

-Saueprosjektet "Sauekjøtt ja d e gøtt" 3. prosjektår. Målet for prosjektet er å rekruttere nye saueprodusenter, øke antall sauer i fylket, profesjonalisere næringa, forbedre økonomien og bedre samarbeidet.

-Forprosjektet "Telemarkskua". Mål for prosjektet er å lage en plan/prosjekt for å redde rasen som er utrydningstruet.

2) Matproduksjon (styrke samarbeid og koordinering av arbeidet med lokalmatproduksjon, foredling og lokalomsetning, videreutvikle festivaler/markeder med fokus på lokalmat)

-Markedsføring på SMAK 2014. Fire bedrifter fra Telemark samarbeider med Agder Matforum. Målet er å styrke samarbeidet i Regional Matkultur Agder-Telemark og å stimulere til nettverksbygging for bedrifter som deltar i den største fagmessen for HoReCa, KBS, uteliv, dagligvarer og storhusholdning.

-Norsk Matglede Dyrskun 2014. Matkvartalet er under konstant utvikling og det er en viktig arena for å presentere lokale matprodukter fra Telemark.

-"Kom og smak på Telemark" 3. år. Dette er et festivalsamarbeid der 4 aktører med stort fokus på lokalmat samarbeider for å rekruttere og profilere matutstillere på best mulig måte.

-"Internasjonal Grüne Woche 2015". Deltakere i arrangementet har som mål å fremme identiteten til Regionen Øst-Norge ved å bruke IGW som en næringspolitisk arena og møteplass. Fem bedrifter fra Telemark deltar i arrangementet.

3) Plantedyrking (effektivisering av produksjon av korn, økt produksjon av frukt, bær, grønnsaker og poteter, styrke frukt- og bærproduksjonen)

-"Frukt i Fokus" år 2 og 3. Målet for prosjektet er å øke satsing i volumproduksjon av frukt fra Telemark, samt opprettholde et aktivt og entusiastisk fruktmiljø i fylket. I tillegg skal satsingen stimulere til rekruttering, god lønnsomhet, økt verdiskaping og konkurransekraft.

- "Fruktprofil Telemark". Målet med prosjektet er å oppnå geografisk beskyttede betegnelser gjennom merkeordninga til Matmerk for flere fruktprodukter i Telemark.

- "Produktkvalitet i epleproduksjon". Kartlagte årsaker til kvalitets-skader på frukt som oppstår mellom høsting og pakking settes i fokus for å forebygge skader og bedre eplekvalitet. Prosjektet inneholder både intensiv rådgivning og oppfølging av produsenter og produkt.

- "Forstudie foredlingsanlegg bær". Målet i prosjektet er å studere lokal foredling og markedsføring av forskjellige produkter knyttet til frukt- og bærproduksjon i Telemark.

- "Grønt satsing Telemark 2014". Prosjektet øker fokuset på mobilisering og rekruttering innen bær- og grønnsaksdyrking i fylket.

4) Bygdenæring

- "Dagtilbud for hjemmeboende med demens". Det er bevilget BU-midler til et 1-årig prøveprosjekt i Inn på tunet i Siljan kommune. Målet er å aktivisere hjemmeboende personer med demens og avlaste pårørende.

- Prosjektet "GREP og Århus" (IPT tiltak). Prosjektet har som mål å tilrettelegge for samarbeid og utprøving av ulike tiltak innen "Grønn omsorg" og "Inn på Tunet" arbeidsarena.

- "Bydyrkerne ved Osebakken andelsgård". Målet med forprosjektet er å åpne og formalisere en møteplass og videreutvikle andelsgården.

- Prosjektet "Nybegynnerkurs birøkt" innen Rekruttering, likestilling og kompetansebygging. Prosjektet ble behandlet hos FMLA og overført til Telemarks fylkeskommunen for ferdig behandling og støtte innenfor sine kompetanseområdet.

5) Andre produksjoner og satsingsområder

- Vi har ikke hatt søknader innen andre produksjoner og satsingsområdet i 2014

6) Skog og trevirke (Øke bruk av tre i bygg og konstruksjoner, bidra til bærekraftig skogbruk)

- "Prosjektering av tømmerkai på Herre". Hensikten er å sikre massevirkeavsetning etter flere nedleggelse av treforedlingsindustri i Norge. Området brukes også til produksjon og lagring av energiflis.

- "Trebruk 014 AS" 1. år. Tredriver over 3 år. Målet er å opprettholde tredriverrollen i regionen (Buskerud, Vestfold og Telemark). Det handler om å etablere aktiviteter i regionen innenfor de områdene som skaper størst verdiskaping og størst bruk av tre.

7) Bioenergi (øke bruken av biprodukter fra skognæringen, satse på utbygging av biovarmeanlegg basert på råstoff fra landbruket)

- Videreføring av prosjekt fornybar energi - omtale om dette prosjektet under 24.3

- Bioenergising i Agder/Telemark og Vestfold - om dette felles bioenergi-prosjekt i større region omtales under 24.3

8) Kompetanse og rekruttering

- Praktikantordning i landbruket. FMLA har behandlet fire praktikanter i landbruket. Tre praktikantsøknader fikk innvilget støtte i 2014. Alle praktikanter i år får praksis innen husdyrhold og lokal foredling.

B) Tverrsektorielt samarbeid og resultater i arbeidet med Inn på tunet generelt og Inn på tunet-løftet i kommunene spesielt, kan beskrives slik:

Det er avholdt et møte med Skien kommune om Inn på tunet-dagaktivitetsplasser for personer med demens. Det ser ikke ut til å bli realisert.

I prøveprosjektet med dagaktivitetsplasser for personer med demens i Siljan kommune er tilbakemeldingene så langt gode, og kommunen har ytra ønske om videreføring.

Utarbeiding av handlingsplan 2015-17 for Inn på tunet i Telemark er i slutfasen. Flere aktører er involvert.

23.2 Skogbruk

Avvirkning

I 2014 ble det avvirket 572 000 m³ tømmer for salg til en bruttoverdi på 189 mill kr i Telemark. Avvirkningen var fordelt på 340 000 m³ gran, 199 000 m³ furu og 33 000 m³ lauvtre- og vedtømmer. Dette er en økning på 9 % fra 2013.

Det ble bevilget BU-midler til prosjektering av tømmerkai på Herre i Bamble kommune for å tilrettelegge for kostnadseffektiv tømmertransport fra skog til industri/marked.

Skogkultur

Investeringene i skogkultur var 16,5 millioner kr i 2014. Det er en reduksjon på 10 % fra 2013.

Det ble satt ut 1,0 millioner skogplanter ved nyplanting i Telemark i 2014. Det er en nedgang på 16 % fra 2013. Likevel har aktiviteten bare vært høyere tre år siden 2004. I tillegg blei det satt ut 60 000 planter ved suppleringsplanting. Planteaktiviteten bør økes betydelig.

Det blei utført ungskogpleie på 22 400 daa i 2014. Det er som i 2013. Aktiviteten ligger langt under ønska aktivitet. Vi har tro på en viss framgang innen skogkultur i 2015.

Samarbeidet mellom AT Skog og Fylkesmennene i Agder og Telemark om skogkultursatsing er videreført i 2014. Dette innebærer bl.a. at AT Skog har en skogkulturleder med planting og ungskogpleie som hovedansvar i Telemark. Han samarbeider med lokale faghjelpere som skal innhente skogkulturoppdrag. Fylkesmannen i Telemark støtter satsinga med rentemidler og BU-tilskudd. Vi mener denne satsinga er årsaken til at aktiviteten har stabilisert seg på et høyere nivå.

Fylkesmannen i Telemark har sendt det årlige brevet til kommunene om at de skal kontrollere minst 10 % av skogkulturtiltaka som får skogfond og/eller NMSK-tilskudd. Kommunene skal returnere et skjema som viser hvilke skogeiere og tiltak de har kontrollert. Når Fylkesmannen er på forvaltningskontroll, velges feltkontrollene i utgangspunktet blant disse. På denne måten kontrollerer Fylkesmannen kommunens kontroll.

Det ble foretatt forvaltningskontroll av skogkulturtilskudd (NMSK) i to kommuner i 2014. Kontrollen omfatta innekontroll og feltkontroll av fem tiltak. Det blei ikke registrert avvik, men det ble gitt 6 merknader. Kontrollen var basert på SLFs mal samt egenproduserte skjemaer. Tidligere har feltkontroll vist at noen kommuner ikke har kontrollert felt som de har rapportert om at er kontrollert. Dette er det umulig å avsløre ved innendørskontroller.

I Telemark ble 100 felt trukket ut til resultatkontroll foryngelse/miljø i 2014. En kommune har ikke gjennomført kontrollen til tross for påminning og forlenga frist. Fylkesmannen har gått gjennom samtlige besvarte skjemaer og lagt vekt på samsvar mellom oppgitt bonitet, plantetall og tilfredsstillende foryngelse. Vi har merket oss forbedring i samsvaret mellom disse parameterne i og mener det skyldes tett oppfølging av oss.

Det var 124 skogeiere i Telemark som blei plukket ut for kontroll av foryngelsesplikten i 2014. Av disse har kommunene registrert 99 som ok og 15 som *ok, men bør følges opp*. To felt skal kontrolleres. Fylkesmannen har ansvaret for en sak pga inhabilitet i kommunen.

Skogsveibygging

Det er foretatt store investeringer i skogsbilveinettet i Telemark også i 2014. Det ble ferdig bygd 3,3 km nye skogsbilveier i 2014, en nedgang på 2,1 km fra 2013. For å gjennomføre en sikker transport av tømmer på et stabilt skogsbilveinett som tåler regnskyll og klimapåkjenninger er det stort behov for ombygging av eldre skogsbilveier i Telemark, og det ble ombygd 21,2 km i 2014. Trass i stor aktivitet er det en nedgang i ombygde skogsbilveier på 9,3 km i forhold til 2013. Samlet ble det gjennomført investeringer på 10,2 mill. kr uavhengig av om veien er ferdig eller ikke, tilsvarende investering var 13,5 mill. kr i 2013. Utbetalt mengde tilskudd er for 2014 kr 4,28 mill. kr for 2014, noe som er på samme nivå som 2013 da det ble utbetalt kr 4,51 mill kr i tilskudd til ferdige veier og veier under arbeid. Investeringsnivået i skogsveier er altså tilnærmet uendret selv om mengden

ferdig stilte skogsveier er lavere i 2014 enn i 2013.

Spesiell utfordring i Telemark er å bygge skogsbilveier med bruk av moderne byggeteknikk for å tåle økte nedbørmengder og økt intensitet i vogntogtransporten. Det arbeides med dette både gjennom generell rådgivning og tilskuddsbehandling. Retningslinjer for tildeling av tilskudd til skogsveier i Telemark ble fastsatt 20.12.2012 og revidert 24.01.2014. Retningslinjene gjelder økt fokus på krav til byggeplan og byggemetode, prioritering av bilveier med solid byggekvalitet, rutiner for søknadsbehandling og økning av minste tillatte stikkrennedimensjon fra 300 til 400 mm.

Fylkesmannen har arrangerer en en-dags skogsveisamling i Bø med tema bruk av ØKS til registrering og behandling av søknader om bygging og tilskudd, krav til kommunenes saksbehandling og rutiner for behandling av skogsveier og bruk av kartdatabaser i forbindelse med planlegging og godkjenning av landbruksveier. Landbruksdirektoratet deltok på denne dagssamlingen.

Data fra skogbruksplanlegging og 5-årig veiprosjekt i Telemark er brukt til utarbeiding av Regional hovedplan for avsetning av tømmer for Aust-Agder, Vest-Agder og Telemark. Arbeidet med rapporten ble satt i gang som følge av store endringer i norsk skogindustri og avsetning for tømmer, og rapporten ble utarbeidet for å analysere utfordringer, muligheter og tilgang på skogressurser i regionen.

Data fra skogbruksplanlegging har i stor utstrekning blitt bruk til å identifisere områder med tømmer som mangler skogsbilveier i forbindelse med omfattende veiprosjekt i Telemark. Bruk av data om skogressurser fra skogbruksplanleggingen gir store muligheter for å se hvordan skogsbilveien dekker skogen i Telemark i forhold til tømmermengde og driftsveilengde for lassbærende maskiner o.l. i terrenget.

Skogbruksplanlegging

Alle skogeiere i Telemark har nå fått tilbud om digitale skog- og miljøplaner. Skogbruksplanleggingen utføres i dag som kommunevise fellestakster, uten at det utarbeides skogoversikter over de eiendommer hvor det ikke er bestilt plan. Dette betyr også at statstilskuddet i all hovedsak går til skogeiere som kjøper planer.

Planleggingen i Porsgrunn ble tilnærmet avsluttet i 2014, og skogeierne i Nissedal og Drangedal vil få sine planer i 2015. Arbeidet med skog- og miljøplaner er også startet opp i Kragerø, Kviteseid og Seljord.

Arbeidet med revidering av eksisterende hovedplan ble startet opp i 2014, og ny hovedplan for 2015 -2024 sendes på høring i februar 2015. Framdrifta i skogbruksplanleggingen i Telemark har også i 2014 fulgt eksisterende hovedplan.

Skogfond

Gjennomsnittlig innestående skogfondbeløp pr eiendom var 14 400 kr 31. desember 2014 i Telemark. Det var en økning på ca 10 % fra året før da gjennomsnittet var 13 000 kr/konto. Dette har sammenheng med økt avvirkning og reduserte skogkulturinvesteringer.

Skogfondskapitalen bør i større grad investeres siden det både er privatøkonomisk og samfunnsmessig gunstig. Generelt øker skogfond interessen for å investere i ei svært langsiktig næring med stor betydning for fornybarsamfunnet.

Skogfondsregnskapet ble ferdigstilt innen fristen.

Skogbrann og storm

Det var 16 skogbranner i Telemark i 2014. Den største var på 100 daa. Telemark er godt forberedt på skogbrann, jf. Risiko- og sårbarhetsanalyse for [Telemark](#).

Det var ikke omfattende stormskader i Telemark i 2014.

Samhandling

Fylkesmannen har samhandling med fylkeskommunen på aktuelle områder og tett kontakt med kommunene.

Utfordringer

Skogbruksaktiviteten er for lav.

Det er en tendens til at kommunene tar for lett på kontrolloppgavene i skogbruket. Det kan ha sammenheng med

at oppgavene i kommunene er lite synlige for resten av kommunen siden de økonomiske virkemidlene ikke synes i kommunebudsjettene, og oppgavene i stor grad utføres i Landbruksdirektoratets systemer. Det kan bidra til redusert forståelse for omfanget av oppgavene og at de ansatte pålegges for mange andre oppgaver. Manglende skogkompetanse i ledelsen kan bidra i samme retning.

Kjønns sammensetninga i Telemark-skogbruket er skeiv.

Resultatområde 24 Bærekraftig landbruk

De nasjonale målene for et bærekraftig landbruk er knyttet både til forventning til jordvernet, om å sikre verdifulle kulturlandskap, bidra til en helhetlig samfunnsplanlegging gjennom fokus på utbyggingstetthet i et areal- og transportperspektiv. I tillegg er fokuset på klimautfordringer og reduksjon av forurensning viktige tema i et bærekraftig perspektiv. Et fokus på økologisk drift vil på mange områder være ensbetydende med bærekraftig landbruk, og er et svært viktig bidrag i dette arbeidet. Samlet sett viser arbeidet i Telemark at det jobbes bevisst og målrettet med de ulike sidene av et bærekraftig landbruk.

De nasjonale forventningene til jordvernet vil kunne ivaretas gjennom god arealforvaltning og overordna strategiske planer i kommunene. Dette vil kunne sikre en langsiktig forvaltning av landbrukets tjenester i lys av den øvrige samfunnsplanleggingen og framtidens klima og miljøutfordringer.

Fylkesmannen følger opp dette arbeidet med faglig og målrettet virkemiddelbruk, både i planprosesser og gjennom ulike støtteordninger i landbruket. Det oppfordres til tidlig medvirkning og dialog med kommunene i arbeidet med det overordnede styringsverktøyet. Et planverktøy som tar hensyn til nasjonale mål sammen med faglig kunnskap og lokal egenart vil gi et robust verktøy for kommunene og vil langt på vei gi det bærekraftige landbruket framtidens muligheter.

24.1 Jordvern og kulturlandskap

Det bynære landbruket har store kvaliteter for produksjon og som landskapsrom for innbyggere og tilreisende. Også langs de store transportveiene, både langs vann og vei, i fylket dominerer jordbruksareal. Dette geografiske mønsteret er det flere naturlige årsaker til, og må sees i lys av en bosetting som vokste der de naturgitte forutsetningene var gode for utvikling av landbruket. Det er også i de tettest befolkede områdene at utbyggingspresset er størst, og omdisponering av dyrka mark er under stadig press. De geografiske trekkene og historiene til området, er viktig kunnskapsgrunnlag i arbeidet med forvaltningen av jordbruksareal.

Status i omdisponering av dyrka og dyrkbar jord i fylket for 2014 er ennå ikke klar for 2014, men 2013 tallene viser stor variasjon mellom kommunene. Fra 2012 til 2013 er det en liten nedgang i dyrka og dyrkbare areal omdisponert etter Jordloven og Plan og bygningsloven, fra 299 til 259 daa. Dette er uansett godt over målsettingen om under 120 daa omdisponert dyrka mark i fylket. For 2013 var det særlig Skien (94 daa), Bamble (72 daa) og Sauherad (39 daa) som dro opp disse tallene. Vi ser at for kommunene utgjør midlertidig omdisponering til juletreproduksjon en vesentlig del av dette arealet (Bamble og Sauherad, ca 70 daa). Generelt ser vi at omdisponeringer fortsatt kommer innenfor samferdselsprosjekter og bolig/næringsbygging. For Skien er det store areal som er omdisponert til bolig i Skien nord (Jønnevald) og noe mindre areal på næring og samferdsel. Det er kun i forbindelse med ny E18 utbygging at et enkeltareal på 21 daa er omdisponert i forbindelse med samferdsel. Tallene som rapporteres viser seg ofte være tidligere vedtatte arealplaner, det er derfor flere eksempler på at tallene som rapporteres henger sammen med eldre planer.

Arbeidet med Areal- og transportplan for hele Telemark (ATP- Telemark) og grenlandskommunene (ATP- Grenland) er viktige styringsverktøy for kommunene i arbeidet med juridisk bindende arealplaner. Disse ble vedtatt i 2014. Her er det satt stort fokus på god arealutnyttelse omkring sentrumsområdene og i tilknytting til kollektivlinjene, og det er gitt føringer for arealutnyttelsen som bidrar til at målsettingen om å ta vare på dyrka mark kan opprettholdes. Dette har mange kvaliteter og for landbruket bidrar det til at arealbruken konsentreres og i neste omgang kan dempe utbyggingspresset på landbruksjord og uberørte områder. Der samfunnsnyten ved tiltaket er stort, eller av andre viktige grunner, kan dyrka jord blir omdisponert til andre formål. Det er svært viktig at der områder skal omdisponeres til utbygging må det forutsettes en høy arealutnyttelse. Dette følges tett opp mot kommunenes arealplanarbeid, både i tidlig fase og ved høringer. Arealplaner er et av de viktigste

områdene for å sikre verdifulle områder og vurdere landbrukshensynene i et større perspektiv.

Å ta vare på matjorda er et viktig miljøtiltak og klimatiltak. I tillegg til god agronomi er det viktig å øke fokus på jordvern. Det er viktig å klassifisere viktige jordbruksarealer som det bør tas spesielt hensyn til i framtida. Dette er spesielt viktig i tilfeller at disse jordbruksarealene kan egne seg for dyrking av hagebruksvekster. Prosjekt i samarbeid med Midt-Telemark landbrukskontor har som mål å legge til rette for at arealforvaltning ikke fører til omdisponering av dyrka og dyrkbar mark til utbyggingsformål.

Bruken av innsigelser

Vi gir innspill til planarbeid i tidlig fase, og er tilgjengelige for dialog underveis og i oppstart av planer. Ved offentlig ettersyn fremmer vi innsigelse der viktige landbruksverdier ikke blir tatt hensyn til. Det ble reist 3 innsigelser med begrunnelse i jordvern og kulturlandskapsverdier i 2014. Av dette var en reguleringsplan og to arealdeler til kommuneplanen. Områdene utdypes i kap. 24 .2.

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket

Fylkesmannen følger det lokale arbeidet på Jomfruland og Stråholmen tett og ser en god sammenheng mellom planer og gjennomføring av tiltak.

Det har for 2014 blitt gjennomført tiltak i henhold til den fireårige tiltaksplanen. Dette gir langsiktige løp for arbeidet på de to øyene. Jomfruland har aktive husdyrbruk og fastboende, og Stråholmen har beitedyr uten fast bosetting. En del arealer på begge øyene blir bruk til gressproduksjon for dyrene vinterstid. På noen få daa på Jomfruland og Stråholmen blir det dyrket poteter og grønnsaker. UKL midlene har bidratt til beiterelaterte tiltak, istandsetting og vedlikehold av driftsbygg, samt å tilrettelegge for informasjon og kunnskap omkring kulturlandskap som miljøgode.

Det er viktig å stimulere til at drifta og beiteaktiviteten kan opprettholdes, det aktive jordbrukslandskapet er hovedgrunnlaget for kulturlandskapenes langsiktige verdi.

24.2 Samfunnsplanlegging

Hovedtrekk i arealbruksutviklingen - Landbrukets arealinteresser og utviklingsmuligheter i samfunnsutviklingen

KOSTRA-tallene for 2014 er ennå ikke klare. Tall for 2013 viser en omdisponering av dyrka mark på 250 daa, en liten nedgang fra 2012 da det ble omdisponert 276 daa. Tallene ligger likevel godt over omdisponeringen i 2010 (67 daa) og 2011 (98 daa). Målsettingen for fylket er at omdisponeringen ikke skal overstige 120 daa. For ytterligere utdyping av hovedtrekkene i utviklingen av arealbruken, se rapporteringen på res.omr. 24.1 Jordvern og kulturlandskap.

Den årlige omdisponeringen svinger mye i takt med reguleringsplanene som vedtas, og det vil være et betydelig "etterslep" pga en del gamle kommuneplaner som har tillatt omdisponering av dyrka og dyrkbar mark. Mesteparten av omdisponeringen kommer innenfor utbygging av samferdselsprosjekter og boligbygging. Noe omdisponering til viktige samferdselsprosjekt må påregnes, men vi har siste året rettet økt fokus på viktigheten av økt konsentrasjon og høy arealutnyttelse innenfor nye og eksisterende byggeområder, samt at lokalisering av nye boliger utenfor tettstedene ikke må komme i konflikt med landbruksinteressene.

Landbrukets arealinteresser tas med som ett av hovedtemaene Fylkesmannen fokuserer på i behandlingen av kommunale planer, både kommuneplanens samfunndel og arealdel, og reguleringsplaner, samt dispensasjonssaker. Arealinteressene til landbruket har vi i hovedsak definert som jordvern og kulturlandskap, i tillegg til større sammenhengende skogsområder. Men vi ser det også i sammenheng med samordnet areal- og transportplanlegging, og påser at utbyggingsområder spesielt i byer og tettsteder får en høy utnyttingsgrad for på den måten å unngå ytterligere press på dyrka mark som ofte ligger rundt eller i tilknytning til tettstedene våre.

Vi vektlegger å formidle viktigheten av jordvern og kulturlandskap i tidlig planfase, som en del av en helhetlig og langsiktig planlegging. Vi påser også at landbruksforvaltningen i kommunene blir trukket med i de lokale planprosessene.

Ved offentlig ettersyn påser vi at nasjonale og viktige regionale interesser blir ivaretatt i planene, herunder også landbruksinteresser som jordvern og kulturlandskap. I tillegg følger vi også opp at Regional plan for samordna

areal og transport i Grenland og Regional plan for samordna areal og transport i Telemark blir fulgt opp. Disse regionale planene, som ble vedtatt i 2014, gir føringer for arealutnytting innenfor byer og tettsteder, for på den måten å styre utviklingen slik at bl.a dyrka og dyrkbar mark i størst mulig grad kan skjermes.

I løpet av 2014 har Fylkesmannen fremmet innsigelse til 3 arealplaner begrunnet med jordvern og kulturlandskap. Dette gjelder kommuneplanens arealdel for både Skien og Porsgrunn, samt reguleringsplan for Nenseth Gård i Skien.

I kommuneplan for Skien var det innsigelse til store næringsområder lagt på dyrka mark, samt boligområder utenfor bybåndet på dyrka mark. Kommunen har nå utarbeidet med revidert forslag til arealdel, der de fleste innsigelsene blir imøtekommet. Det gjenstår så langt innsigelse til ett lite boligområde pga landbruksinteresser. Vi avventer her politisk behandling av revidert forslag til plan.

I kommuneplan for Porsgrunn var det innsigelse til områder på eller i tilknytning til de store sammenhengende landbruksområdene på Vallermyrene. Ett av disse områdene har tidligere vært tillatt omdisponert til utvidelse av høgskoleområdet, men som vi nå ønsker tilbakeført til landbruksområde ettersom det ikke har vært behov for utvikling av området i siste 15-årsperiode. Arealet vil punktere det store sammenhengende området.

Kommuneplanen skal til mekling i februar.

Reguleringsplan for Nenseth Gård åpner for boligbygging på dyrka mark sentralt i bybåndet mellom Porsgrunn og Skien, og er i tråd med tidligere kommuneplan. Vi har innsigelse pga for lav utnyttingsgrad, sett ut fra føringene også i Regional plan for samordna areal og transport i Grenland.

Innsigelse til en reguleringsplan som ble fremmet i 2013 ble tatt opp i meklingsmøte april 2014. Det gjaldt reguleringsplan for Gjestrud på Notodden, der atkomstveg til nytt boligområde var foreslått lagt over dyrka mark og gjennom kulturlandskap, og slik at ca 50 daa dyrka mark ble liggende mellom vegen og eksisterende bebyggelse og utsatt for press for videre utbygging. Ulike løsninger ble diskutert, men det kom ikke fram til enighet på meklingsmøtet. Etter meklingen er det ikke skjedd noe, slik at innsigelsen står fortsatt.

Fylkesmannen samarbeider tett med Telemark fylkeskommune om opplæring for kommunene innen planlegging, og vi har i 2014 bl.a hatt tilbud om kurs i reguleringsplanlegging som var svært godt besøkt. Vi tar jevnlig opp føringene for landbruksområdet på samlinger med kommunene.

Fylkesmannens landbruksavdeling har også tilbud til kommunene om opplæring i landbrukslovgivning og planlegging etter plan- og bygningsloven for landbruksutvalgene i kommunen. I 2014 var det en kommune som ønsket dette tilbudet, og som har fått opplæring av 2 saksbehandlere fra landbruksavdelingen.

Arbeidet med verneplaner, energisaker og konsekvensutredninger

Vi har god dialog med miljøvernavdelingen om frivillig vern i skog. Energisaker omhandler i hovedsak mindre konsesjonssaker, som har vært drøftet internt. I løpet av 2014 har det ikke vært slike saker som har hatt konflikter ut fra landbrukshensyn.

Fylkesmannen følger arealrapporteringen i KOSTRA - avgang av dyrka og dyrkbar jord og kvalitetssikring av rapportering.

Når det gjelder konsekvensutredninger behandler vi de som utarbeides som del av arbeidet med kommuneplanens arealdel, kommunedelplaner og større reguleringsplaner. Vi har ikke hatt konsekvensutredninger i 2014 som har vært hjemlet i KU-forskriften som Vedlegg 1 eller Vedlegg 2-tiltak begrunnet i landbruksinteresser.

Samfunnssikkerhetsarbeidet på landbruks- og matområdet

Fylkesmannen og Mattilsynet har samarbeidsmøter 2 ganger i året. Et møte er beregnet på ledere, det andre på saksbehandlere. Det er innhold i saklisten som styrer hvem som møter fra fylkene Buskerud, Telemark og Vestfold. Tidlig på året utarbeidet Fylkesmannen og Mattilsynet en felles rutine for samarbeid i enkeltsaker etter dyrevelferdsloven der det også er utbetaling av produksjonstilskudd inn i bildet. Senere i året kom felles rutine fra Statens Landbruksforvaltning og Mattilsynet. Både den sentrale og den lokale rutinen er formidlet videre til alle kommuner og distriktskontorer i alle 3 fylker.

Fylkesmannens landbruksavdeling deltar i embetets krisestab, og bidrar etter behov. I løpet av 2014 har det vært gjennomført en øvelse som vi har deltatt i. Det har ikke vært noen større hendelse som har gjort det nødvendig å bidra i krisestaben i 2014. Avdelingsledelsen deltar i Fylkesberedskapsrådet etter behov.

24.3 Klimautfordringene

Klimatiltak

FMLA har støttet ulike tiltak med midler fra klima- og miljøprogrammet. I kornproduksjon er det viktig å bidra til økt kunnskap og kompetanse for å kunne tilpasse produksjon til de «nye» klimatiske forholdene og sikre lønnsomhet i korndyrkingen. Det er også gitt støtte til kompetanseheving på grøfting og jordpakking. Videre har arbeidet med opplæring i miljøutfordringer, bruk av miljøplan og opplæring i miljøregnskap fått støtte.

Bioenergi

Telemark har ett pilotanlegg for biogassproduksjon og håndtering av residu. Anlegget ved Foss gård har i 2013 fått støtte til å bygge opp et fullskala testanlegg for vermikompostering (kompostering under kontrollerte forhold med meitemark) for kompostering av den faste fraksjonen av gjødsla etter separasjon. Etter denne komposteringen kan restproduktet selges som jordforbedringsmiddel og dermed styrke lønnsomheten i biogassanlegg på gårdsnivå.

Telemark ble høsten 2013 med i et samarbeide med Aust-Agder og Vest-Agder om et felles bioenergi prosjekt. Prosjekter er 2-årig med mulig forlengelse til 3 år. Trevirke, flis, trepellets mm. er fornybar energi og utgjør de viktigste kildene til biobrensel. Mål for prosjektet er økt produksjon av bioenergi ved økt leveranse av biomasse og varmeproduksjon. Dette dreier seg bl.a. om stimulering til utbygging av infrastruktur som fjernvarmenett, fyringssentraler, flisterminaler, foredlingsanlegg for biobrensel og industriens leveringskrav. Prosjektleder skal ansettes i 2014. Fylkeskommuner, Innovasjon Norge og Fylkesmennene samarbeider om prosjektet.

Skien Fjernvarme åpnet i 2013 Telemarks største fjernvarmeanlegg med årsproduksjon på 17 GWh. Forbruket i 2013 var 27 000 lm³ flis. Tilførselen av bioråstoff har vært 8 000 lm³ flis av massevirke furu, 10 000m³ av lauvtre, tørrgran og råtegran, samt 9 000 lm³ skogsflis fra tynninger og rydding langs skogsbilveier. Vi tror tilgangen på skogsflis kommer til å falle sterkt i 2014, når det ikke lenger gis bidrag til denne produksjonen.

CO2 binding

Vi har under resultatområde 23.2. vist at aktiviteten i skogkultur har vært økende de siste åra. Dette fører til økt tilvekst av kvalitetsvirke i skogen og samtidig økt binding av CO₂. Skogen i Telemark tar årlig opp ca 1,5 millioner tonn CO₂, mens Telemarks samlede klimautslipp er i overkant av 4 mill tonn CO₂ ekvivalenter.

Økt bruk av trevirke

Fylkesmannen i Telemark har deltatt i samarbeidet med Vestfold og Buskerud gjennom driverprosjektet Bygg i Tre 2011-2013. Dette er et samarbeid mellom Innovasjon Norge, fylkeskommunene, fylkesmennene og næringen i disse 3 fylkene, og Vestfold fylkeskommune er prosjektansvarlig. Gjennom prosjektleder og tredrivere hos Innovasjon Norge har prosjektet hatt flere kontakter med interesserte utbyggere i Telemark. Aktuelle eksempler på prosjekter er bygging av studentboliger i Bø og Porsgrunn, Toke Brygge i Drangedal, planer for løsfyllisolerte trekonstruksjoner og miljøhus med passivhusstandard ved bedrifter i Lunde, samt annen assistanse til industrietablering innen trebyggeri. En av utfordringene er å komme i kontakt med utbygger, særlig på større offentlige bygg, før premissene er lagt.

24.4 Produksjon av miljøgoder og reduksjon av forurensninger

Regionalt miljøprogram

I 2014 gjaldt 48% av utbetalt tilskuddsbeløp forurensingstiltak. Denne andelen holder seg stabil. Det er en høy tilskuddssats for grassoner i Børsesjøvassdraget. Dette er et område hvor problemer knyttet til avrenning er særdeles utfordrende, og det er viktig å stimulere til tiltak som har god effekt. Dette er også i tråd med vannforskrift og tiltaksprogram.

Det er gitt tilskudd til 88 kyr av telemarkfe. Fra og med søknad i 2013 (med utbetaling i 2014), gis det også tilskudd til ammeku av telemarkfe, og det ser ut til å være en interesse for dette.

SMIL-midler

Kommuner med gode resultater er tilgodesett ved tildeling av midler. 2014 var siste år hvor det kunne gis tilskudd til søkere som ikke er berettiget produksjonstilskudd. Enkelte kommuner har på grunn av dette, prioritert

tilskudd til restaurering for søkere som ikke var berettiget produksjonstilskudd. Telemark har mange freda/verneverdige bygninger.

SMIL-RMP

I modell for utvelgning av prioriterte kulturlandskap, er tildeling av SMIL-midler ett av kriteriene. Det er også signalisert ovenfor kommunene at det er ønskelig å se SMIL-midler i sammenheng med RMP og prioriterte kulturlandskap.

Miljøplan

I og med at forskrift om miljøplan er opphevet fra 1.1.2015, har vi ikke sett noe behov for særskilte oppfølgingstiltak på dette området i 2014. Vi har imidlertid hatt fokus på gjødsling, blant annet gjennom tildeling av midler til landbruksrådgivninga (klima- og miljøtiltak).

Tilskudd fra regionalt miljøprogram utbetalt 2014 etter søknadsomgang 2013 - kroner utbetalt til hovedområder

Embeter	Kulturlandskap	Biologisk mangfold	Kulturmiljøer og kulturminner	Friluftsliv og tilgjengelighet	Avrenning til vassdrag og kyst	Utslipp til luft	Plantevernmiddel	Andre miljøtiltak
FMTE	4356230	448900	1121260	82240	5526090	0	9420	0
Sum	4356230	448900	1121260	82240	5526090	0		

24.5 Økologisk landbruk

24.5 Økologisk landbruk

Fylkesmannen i Telemark utarbeidet sin handlingsplan for utvikling av økologisk produksjon og forbruk i 2011.

Planen bygger på regjeringens mål om økologisk produksjon og forbruk i Norge som har som målsetting at det innen 2020 skal være 15 % økologisk produksjon og forbruk i landet.

Med mål, strategier og tiltak for perioden 2012 - 15, har planen lagt til grunn økt satsing på kunnskap, omsetning og forbruk av økologiske produkter.

Arbeidet med gjennomføringen av planen har nå pågått i tre år. Hvor det i 2014 i tillegg til fokus rettet mot omsetning og forbruket, også har vært en større aktivitet knyttet til utviklingsprosjekter som fremmer nye markedskanaler for økologisk landbruk. Stikkord her er "urban farming" og andelslandbruk. Telemark er ikke valgt ut som foregangsfylke for noen av de nationale økologiske satsingene, men er nært tilknyttet foregangsfylkene for økologisk satsing innen frukt/bær og økologisk grønnsaksproduksjon. samt at det følges godt med i arbeidet som gjøres i foregangsfylke "økologisk storhusholdning".

Fylkesmannen mottok fra SLF fram til 2013 egne midler til oppfølging av lokal handlingsplan for økologisk landbruk. Midler som ikke ble disponert i 2013 ble overført til 2014 og benyttet til videreføring/ igangsetting av nye kortvarige tiltak maks ut året 2014. I den sammenheng har Fylkesmannen i 2014 prioritert og følge opp noen tidligere tiltak som ble igangsatt i 2012 / 13 samt bidratt til å igangsette noen to nye kortvarige tiltak Det første tiltaket er et hovedprosjekt "Hæffra" (prosjektet ble omtalt i rapport 2013). som undersøker mulighetene for å samle flere ulike lokale økologiske matvareleverandører under et lokalt merkevarenavn og gjennom arbeidet se på mulighetene av om dette kan få innpass i lokale fortetninger, restauranter etc. Hovedprosjektet ble avsluttet i 2014 og resultatet ble at det inngått intensjonsavtale med 12 produsenter og 2 videreformidlere, samt at det er igangsatt forhandlinger med kjeder om form, pris og eiendeler. Hæffra skal etter planen stå på egne ben. fra 31.12.2015. Det andre tiltaket har gått i regi av Norsk landbruksrådgivning østafjells (NLRØ) og ble startet opp i 2012.(prosjektet omtalt i rapport 2013) og ser på mulighetene for å sette i gang lokal produksjon og omsetting av økologisk melk i Grenland. Hovedprosjektet har medført at det er tegnet intensjonsavtale med Hæffra (nevnt over) og hvor både Norgesgruppen og Rema 1000 har vist stor interesse. Gjennom rapporten som ble framlagt ved prosjektstutt viser det seg at sannsynligheten for å lykkes er stor.

Av nye kortvarige tiltak som ble igangsatt og avsluttet i 2014 er det i hovedsak to prosjekter som retter seg mot bynært og urbant landbruk og utviklingsprosjekt som fremmer nye markedskanaler for økologiske produkter. Prosjekt "Meierigården – grønn løsning i bakgården»" (100.000 kr) er et avklaringsprosjekt for hvordan man vil tilrettelegge for en løsning med grønt gårdsrom og hvor dyrking i parseller og sosial samling rundt økologisk mat

kan bidra til et mer levende byrom. Målet er å tilrettelegge for en bakgård på 580 M². Prosjektskisse har blitt utarbeidet av landskapsarkitekt Laurie Smith Vestøl i Urban Spacelab og arkitekt Dagur Egegrtsson i Rintala Egegrtsson Architects. Sammen med Porsgrunn kommune og to andelsgårder i Grenland (Osebakken og Århus) er arbeidet med en slik realisering i gang. Prosjekt økologisk skolegård ved Sandøya Montessoriskole er det andre kortvarige tiltaket som Fylkesmannen har gitt støtte til (kr. 50.000). Gjennom forberedelser, idedugnader og innleid konsulenthjelp har skolen fått på plass en mulighetsstudie som inneholder blant annet skolehage for økologisk frukt, bær, urter, blomster og høns. I tillegg etableres det kompost, utekjøkken, drivhus osv. Andre områder på øya skal også inkluderes i planen og undervisning og læring skal foregå på ale arenaene. Arkitekt Frederica Miller fra Gaia Oslo og Marianne Leisner fra Gaia Tjøme har utarbeidet studien på oppdrag fra Sandøya Montessoriskole og Sandøya Montessoriforening.

Fylkesmannen har videre vært delaktige i finansieringen av prosjekt «4H Matskole Telemark» for elever fra 8 til 12 år i grunnskolen i fylket. Matglede, stolthet knyttet til gode, sunne, lokale og økologiske råvarer som base for egne valg har vært verdigrunnlaget. Gjennom 4H Telemark har tiltaket blitt gjennomført 4 steder i skolens ferier og har vist seg å være et svært populært tiltak. Det har i tillegg vært gjennomført tilsvarende kurs på kveldstid i samarbeid med Kulturskolen i Skien. Satsingen vil videreføres på basis av egen drift.

Statistisk så har det siste år vært en nedgang i på flere områder innenfor de ulike økologiske produksjonene i Telemark. Økologisk jordbruksareal ligger nå på ca. 7% mot 8 % tidligere av totalarealet, hvorav gras utgjør ca. 90 %. På den økologiske husdyrsida har det vært en nedgang på 10 % på ammekyr, mens det for mjølkekyr har vært en økning ca 5 %. For storfe, sau og høns har det vært stabilt. Antall foretak som er registrert i kontrollordningen til DEBIO har vært stabil på rundt 100 virksomheter de siste åra. Fylkesmannen vil gjennom det vidre arbeidet med handlingsplanen for de neste åra legge mer vekt på blant annet å videreutvikle de sterke økologiske produksjonsmiljøa i fylket, spesielt innen melk, kjøtt og frukt, samt å stimulere til at økologiske produsenter forblir økologiske i framtida. Samtidig ser vi på det som en utfordring å nå målsettingen om 15% økologisk i 2020, med bakgrunnen i den begrensa veksten innenfor området de siste åra, samt at stimuleringsmidlene som var direkte knyttet til handlingsplanen nå ikke lenger eksisterer.

Ressursrapportering

Ressursbruken i landbruksavdelingen er redusert betydelig år for år. Deler er gjennomført ved effektivisering på flere felt, men også gjennom redusert innsats på sentrale utviklingsområder. Reduksjonen er så kraftig at avdelingen er en mindre attraktiv samarbeidspart enn før. Budsjetttildeling var i 2013 kr 9 629 000, i 2014 kr 9 387 000 (innkludert innsparingskrav på kr 410 000) og for 2015 kr 9 206 000. Av dette er reelt sett kr 800 000 utgifter som ligger til fellesskapet, GIS og plankoordinering.

Resultatområde Kapittel 0525 Fagdep.

Oppgaver under LMD kr 8 537 186,97 kr 0,00
Sum: kr 8 537 186,00 kr 0,00

Kunnskapsdepartementet

Resultatområde 31 Forvaltningsoppgaver - barnehagen og grunnskolen

31.1 Tilsyn

Tilsyn

Resultatkravet: Resultatkravet er innfridd. Poengkravet er 32 på opplæring og 16 på barnehage. Det ble planlagt med 33 poeng på opplæring og 17 poeng på barnehage. Resultatet på opplæring ble hhv 35 og 17 poeng.

Tilsynene er gjennomført etter gjeldende rutinehåndbok og instruksjer.

Samtlige 21 planlagte tilsyn er gjennomført. I tillegg ble det gjennomført to ekstra tilsyn på opplæringsloven

§§9a-3, 9a-4 og 13-10. Tidligere tilsyn har avdekket mange avvik i kommunene, og disse tilsynene ble prioritert da det ble ledig kapasitet. Nå gjenstår bare fire kommuner i Telemark som ikke har hatt tilsyn på dette området. Disse er planlagt gjennomført i inneværende år.

Ressurser og kompetanse: Avdelingen har bred kompetanse, noe som gjør oss godt rustet til å føre tilsyn. Oppstartsåret for de nye FNT-tilsynene har vært interessant, men også krevende. Første halvår ble prioritert til veiledning, for å skape en forståelse i kommunene og fylkeskommunen av de kommende tilsynene. Det ble gjennomført tre samlinger på forskjellige steder i fylket, og tilbakemeldingene på disse var svært gode. Telemark valgte å gjennomføre kun fellesdelen av FNT-tilsynene dette året, for å få god oversikt og erfaring med hovedområdet. I 2015 er det planlagt FNT-tilsyn også på øvrige områder. Fire FNT-tilsyn ble gjennomført siste halvdel av 2014, der det ene er avsluttet. De øvrige tre tilsynene vil medføre en del arbeid også i 2015. FNT-tilsynene er gjennomført av en gruppe på fire personer, som har rullert i team på tre. Totalt ved kontoret har åtte personer med ulik kompetanse vært direkte involvert i tilsynsarbeid.

Vurderinger til grunn for tema, objekt og dimensjonering: Tilsynsvirksomheten er basert på risiko og vesentlighetsvurderinger, blant annet ved bruk av kunnskap om kommunene som på ulikt vis tilflytter kontoret. I tillegg brukes aktivt klagesaker, henvendelser, GSI og media. Kunnskap som den enkelte saksbehandler gjennom året anser kan ha betydning for hvor og hva slags tilsyn som bør føres, legges inn i et elektronisk system. Dette brukes i forbindelse med tilsynsplanleggingen.

De tre skriftlige tilsynene på spesialundervisning er gjort med bakgrunn i GSI-tall. Der ble det oppdaget avvik mellom antall tilrådninger om spesialundervisning og vedtak.

På grunn av medieoppslag ble det varslet tilsyn med Telemark fylkeskommune vedrørende gratisprinsippet, og informasjon fra en skole ble innhentet. Da Fylkeskommunen fikk på plass et nytt reglement for skoleturer der gratisprinsippet blir godt ivaretatt, ble det ikke åpnet tilsyn likevel. Det er varslet at Fylkesmannen vurderer tilsyn med gratisprinsippet rundt skoleturer/ekskursjoner på flere videregående skoler i 2015.

Effekten av tilsyn: Fylkesmannens inntrykk er at tilsynsobjektene både har evne og vilje til å rette påpekte lovbrudd, og ser viktigheten og relevansen av temaene det føres tilsyn med. Det er imidlertid en klar utfordring, særlig på FNT-tilsynene, at det som blir funnet og rettet på den enkelte enhet – også blir rettet på andre enheter i kommunen.

Viser også til egen rapportering til Utdanningsdirektoratet på tilsynsområdet.

31.2 Klagesaksbehandling

Resultatkravet: Resultatkravet er innfridd siden sakene i hovedsak er behandlet innen tre måneder.

Ressurser og kompetanse: Det er primært juristene på avdelingen som behandler klagesaker. 2014 har imidlertid vært preget av vakanser og utskifting av jurister, slik at mye tid er gått til opplæring og innføring i fagområdet. For å avhjelpe juristene har flere saksbehandlere bidratt med å skrive klagesaker. I 2014 er det behandlet 81 klagesaker. I 2013 var det en betydelig økning i klagesaker (107). Saksmengden i 2014 avviker derfor ikke fra normalen sammenliknet med tidligere år (73 saker i 2012 og 82 saker i 2011).

Saksbehandlingstid: Klagesakene er i hovedsak behandlet innen en måned fra de ble mottatt hos Fylkesmannen. Det er likevel ikke alle sakene som er blitt behandlet innen kravet på 3 måneder. Dette gjelder 4 saker, i tillegg til de sakene der Fylkesmannen har ventet på politiets eller kommunens utredninger for at sakene skulle være tilstrekkelig opplyst(4). Tiltak for å få ned saksbehandlingstiden har vært at flere saksbehandlere har bidratt med å skrive klagesaker, og dette har hatt god effekt.

Omfang: Fylkesmannen har behandlet 81 klagesaker i 2014. Vi har utover de fastsatte paragrafene som det rapporteres på i tabellen, hatt en klage på bytte av fremmedspråk og en klage på innsyn i dokumenter til barnehageopptak. Nedgangen i antall klagesaker på standpunkt karakterer fortsetter fra 39 i 2011, 29 i 2012 og 22 i 2013 og 18 i 2014.

Saker der klager henvender seg på nytt: Fylkesmannen har i 2014 hatt 1 sak der skoleeier ikke har fulgt opp vedtaket og ikke har fattet vedtak om psykososialt miljø. Fylkesmannen har fulgt saken over flere år, og i 2014 realitetsbehandlet vi klagen.

Klage i grunnskolen (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Standpunkt (fag og orden og oppførsel)	18	16	2	0	0	
Skyss, § 7-1	25	7	15	2	1	
Permisjon fra opplæringen, § 2-11	6	0	6	0	0	
Permisjon fra opplæringen, § 2-11	12	0	5	7	0	
Psykososialt skolemiljø, § 9a-3	2	2	0	0	0	
Lokalt gitt muntlig eksamen	1	1	0	0	0	
Spesialundervisning, § 5-1	8	3	5	0	0	
Sum	72	29	33	9		

Klage i videregående opplæring (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Rett til ett/to ekstra år i vgo, § 3-1 femte ledd	1	0	1	0	0	
Sum	1	0	1	0		

Klage i forbindelse med spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder (opplæringsloven)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Spesialpedagogisk hjelp, § 5-7	1	0	0	1	0	
Sum	1	0	0	1		

Klager i diverse skoler (voksenopplæringsloven kapittel 4 med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Inntak, § 19	2	0	2	0	0	
Sum	2	0	2	0		

Type Klage	Medhold/delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Sum
Barnehageloven § 10	0	0	0	0	0
Barnehageloven § 16	0	0	0	0	0
Forskrift om familiebarnehager § 7	0	0	0	0	0
Forskrift om foreldrebetaling § 5	0	0	0	0	0
Forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd	1	2	0	0	3
Forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak frå utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder § 4	0	0	0	0	0
Forskrift om pedagogisk bemanning § 3	0	0	0	0	0
Forskrift om regnskapsplikt for godkjente ikke-kommunale barnehager § 6	0	0	0	0	0

31.3 Statistikk og kvalitetsvurdering

GSI

Resultatkravet: Fylkesmannen har innfridd resultatkravet

Ressurser og kompetanse: Det er brukt om lag 0,2 årsverk på GSI i 2014. Vi har hatt en saksbehandler med god erfaring på området i tillegg til en saksbehandler som er ny på GSI området. To medarbeidere fra embetet deltok

på direktoratets årlige GSI samling i september.

Iverksatte tiltak: Siden det ikke var vesentlige endringer i GSI skjemaene valgte Fylkesmannen å invitere til en GSI samling kun for nye brukere september 2014. Fylkesmannen inviterte kommunene og de private grunnskolene i Telemark til samling for nye brukere på GSI 18.09.14. Det deltok 15 personer på samlingen (6 fra private skoler). Samlingen ble godt mottatt.

Øvrig veiledning og informasjon ble ivaretatt via telefon og e-post. Fylkesmannen har innen fristene fra Utdanningsdirektoratet sørget for at det forelå kvalitetssikrede data fra alle enheter. Embetet hadde i rapporteringsfasen tett kontakt med mange kommunale og private skoleeiere, også direkte kontakt med enhetene. Vi opplever at arbeidet med kvalitetssikring lettes for hvert år siden det fra sentralt hold legges inn flere og flere kontroller som slår ut på skole og skoleiernivå.

Fylkesmannen bad om innspill til evaluering av GSI fra kommunene og private skoler og disse ble samlet sendt til Utdanningsdirektoratet.

Oppfølging av skoleeierens bruk av Skoleporten i lokalt kvalitetsvurderingsarbeid

Resultatkrav: Fylkesmannen har innfridd resultatkravet.

Ressurser og kompetanse: Fylkesmannen har hatt en saksbehandler med god kompetanse på området.

Iverksatte tiltak: 12.11.14 gjennomførte Fylkesmannen sammen med representanter fra Utdanningsdirektoratet samling om «Lokalt arbeid med læreplaner og vurdering». I samlingen var lokalt kvalitetsvurderingsarbeid med bruk av Skoleporten som kilde til data et sentralt tema. Samlingen var godt representert med deltakere både fra kommunene (skoleeiere), skolene (skoleledere) og private skoler.

Utover dette har Fylkesmannen gitt informasjon om funksjonalitet og praktisk bruk av innholdet i Skoleporten der Fylkesmannen har blitt forespurt.

Veiledning om praktisk bruk av Statistikkportalen

Statistikkportalen skulle etter planen vært lansert i 2014. Da den fortsatt ikke er lansert har vi ikke noe å rapportere. Vi har informert om at denne portalen vil komme når vi har vært i kontakt med skoleeiere. Fylkesmannen vil planlegge og gjennomføre oppdrag når portalen blir lansert.

BASIL

Fylkesmannen har fulgt opp innsamlingen og kvalitetssikret data i BASIL og således innfridd resultatkravet.

Ressurser og kompetanse.

Fylkesmannen har hatt en saksbehandler med god kompetanse på området. Ressursbruken er begrenset.

Tiltak.

Fylkesmannen har deltatt på Utdanningsdirektoratets informasjonssamling om årsmeldingsskjemaet. Vi har videreført dette i kontaktmøte med barnehagemyndighetene.

Fylkesmannen har fulgt opp at frister blir fulgt i innrapporteringen av årsmeldingsskjemaene og årsregnskapsskjemaene.

Fylkesmannen har veiledet under datainnsamlingen og kvalitetssikret innsamlede data.

31.4 Informasjon, veiledning og kunnskapsinnhenting

31.4 Informasjon, veiledning og kunnskapsformidling

Fylkesmannens egenvurdering er at vi har gjennomført oppdraget og innfridd resultatkravene. Informasjon, veiledning og kunnskapsinnhenting utgjør en stor del av det daglige arbeidet på utdanningsområdet.

Ressursbruk og kompetanse: Embetet har god barnehagefaglig, skolefaglig og juridisk kompetanse. I deler av året har vakanser ført til en lavere dekning av juridisk kompetanse. Til tross for det har personalinnsatsen på området vært betydelig høyere enn i 2013.

Vi ser flere årsaker til denne økningen. I barnehagesektoren er omfanget av enkelthenvendelser fra barnehageeiere og barnehagemyndigheter noe økende og spredningen i temaer er stort. Et generelt trekk er at brukerne henvender seg til eier og myndighet som i neste omgang henvender seg til oss.

Kommunene har behov for en effektiv barnehagesektor. Det fører til omorganiseringer. Avdelinger legges ned der det er overkapasitet. I slike prosesser trenger barnehagemyndigheten informasjon om regelverket. Det ser også ut som brukerne av barnehageplasser har inntatt en mer aktiv rolle enn tidligere. Når kommunene omorganiserer så undersøker foreldrene sine rettigheter og spør om lovlighet av valgte løsninger.

På skolesida får vi henvendelser både fra kommuner og enkeltpersoner som kan ligne på bestillinger av juridiske betenkninger. Å svare opp disse henvendelsene er tidkrevende. Før de kan besvares må vi i den enkelte sak avgrense rollen som tolkningsmyndighet med informasjons- og veiledningsansvar mot rollen som adressat for kommuners/enkeltpersoners behov for juridisk bistand og/eller advokathjelp.

Effekt av arbeidet: Informasjons- og veiledningstiltak er elementer i et langsiktig arbeid. Det er vanskelig å peke på enkelttiltak der en kan si: «Ja, dette hadde kjempeeffekt!» Endringer i kommunene er et resultat av et grundig og planmessig arbeid der flere bidrar til resultatet. Av gode eksempler nevner vi at vi ser en fortsatt god utvikling på pedagogbemanning i barnehagene. Det er lagt ned mye arbeid i informasjon og veiledning om regelverket på dette området. Henvendelser og klagesaker som omhandler likeverdig behandling ved tildeling av offentlige tilskudd har blitt færre. Her ble det gjort en stor innsats de første årene etter at ordningen kom. Andelen barn som får spesialundervisning i Telemark er synkende. Her har Fylkesmannen bidratt over tid. Veiledningen i forbindelse med nytt felles, nasjonalt tilsyn ble godt mottatt. Vi fikk tilbakemeldinger fra deltakere om at de opplevde samlingene som nyttige. Spesielt egenvurderingsskjema som er utarbeidet til bruk i tilsynet oppleves som et godt verktøy for å vurdere egen regelleterlevelse og ble godt tatt i mot.

Omtale av iverksatte tiltak for å innfri resultatkravet:

- Det er gjennomført 3 kontaktmøter med kommunene som barnehagemyndighet og skoleeier. Eiere av private skoler inviteres. Det er også gjennomført egne kontaktmøter med privatskoleeiere og med Telemark fylkeskommune. Kontaktmøtene er den viktigste fellesarenaen for Fylkesmannens informasjons- og veiledningsarbeid. Eksempler på tema: bhl § 8, Kompetanse for framtidens barnehage, Handlingsplan for likestilling, GLØD, BASIL/Årsrapportering, etter- og videreutdanningstilbud fra Høgskolen i Telemark, barnehageforskning, tilsyn, lovtolkning, spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp, Ludvigsenutvalget, Djupedalutvalget, sammenhengen i statlige satsinger på skoleområdet, ungdomstrinnstrategien, kvalitetssystem.
- Andre arenaer der Fylkesmannen er representert og informerer og veileder etter behov: Forum for utdanning regionalt og på fylkesnivå, fylkesmannens møter med kommunene, nettverk PPT og voksenopplæring, samlinger for kommunene, møter med enkeltkommuner.
- Fylkesmannen mottar mange henvendelser om tolkning av regelverket. Mye av veiledningen foregår fortløpende som svar på konkrete problemstillinger. Fylkesmannen har i tillegg gitt veiledning der vi ser at det er behov for det. Vi har tilbudt veiledning til kommuner der tilsyn avdekker manglende regelverksetterlevelse, og gitt veiledning til en kommune der klagesaksbehandlingen viste manglende regelverksforståelse.
- Kommunens roller som barnehageeier og barnehagemyndighet er gjennomgått. Flere av disse temaene har vært på dagsorden i møte med enkeltkommuner eller regioner. Særlig mye tid er brukt på kompetansestrategien: Innhold, satsingsområder og koblingen til lokale planer og behov.
- Det er gjennomført tre samlinger med informasjon og veiledning innenfor to av områdene for felles nasjonalt tilsyn;
  - Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen
  - Forvaltningskompetanse – saksbehandlingen

Vi har prioritert å ha bred, faglig kompetanse i veiledningen. Samlingene ble håndtert av tre saksbehandlere med god juridisk, pedagogisk og metodisk kompetanse. Målgruppe: skolefaglig ansvarlige og rektorene for grunnskoler og videregående opplæring.

- Vi gjennomførte et omfattende informasjonsarbeid for å få kandidater til Dronning Sonjas skolepris for inkludering og likeverd. Sosiale medier ble tatt i bruk. Resultatet var dessverre at ingen kandidater fra Telemark ble nominert.
- VOX-etterutdanningskurs for lærere.
- Løpende informasjons- og motivasjonsarbeid om statlige strategier og tiltak innen kvalitets- og kompetanseområdet.

31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartleggingsprøver

Resultatkrav: Fylkesmannen har innfridd resultatkravet

Ressurser og kompetanse: Det er brukt om lag ett årsverk på dette området. Det har vært to saksbehandlere med god kompetanse og erfaring.

Iverksatte tiltak:

PAS/PGS

En god del av ressursbruken på eksamen og nasjonale prøver går til brukerstøtte og administrasjon. Mange henvendelser burde gått tjenestevei via skoleeier. Vi stiller alltid spørsmål om vedkommende har forsøkt tjenestevei, og den direkte kontakten skyldes som oftest at skoleleder eller skoleeier ikke er tilgjengelig.

Sentralt gitt eksamen i grunnskolen og eksamen i grunnskoleopplæring for voksne

Fylkesmannen har hatt god tilgang på sensorer til sentralt gitt eksamen i engelsk. I år var det ny oppmann og oppdraget ble gjennomført på en god måte. Sensorskoloringen ble gjennomført rett etter Utdanningsdirektoratets samling for oppmennene (forhåndssensuren). Det ble oppdaget at en av sensorene ikke hadde startet startet på oppdraget dagen før fellessensuren. Fylkesmannen i Telemark sa opp avtalen med sensor, og vi måtte fordele jobben på oppmannsgruppa. Oppmannsgruppa gjorde en god ekstrainsats for å løse en uheldig og ikke ønsket situasjon. Fylkesmannen vil på bakgrunn av dette legge opp rutiner for å forsøke å unngå slike episoder videre. På bakgrunn av denne hendelsen ble det sendt brev til skolen der denne personen er ansatt. Fylkesmannen bad i dette brevet skolen om å kvalitetssikre personer bedre i fremtiden før man foreslår lærere som fagperson i PAS. Gjennomføringen av fellessensuren var tilfredsstillende.

Sentralt gitt eksamen i videregående opplæring

Fylkesmannen i Telemark bistår Fylkesmannen i Buskerud hvert år på fellessensur i videregående skole i januar og juni. I tillegg bistår vi Fylkesmannen i Østfold i arbeidet med hurtigklagebehandlingen i juli. Vi videreformidler også behov for sensorer. I 2014 var det behov for flere fagpersoner både i norsk hovedmål og sidemål i tillegg til Biologi 2 (REA3002) og Psykologi 2 (SAM3038).

Sentralt gitt eksamen i videregående opplæring er gjennomført etter sentrale retningslinjer. Fylkesmannen har hatt kontakt med fylkeskommunen angående eksamensavvikling i form av informasjon og veiledning. Dette har i stor grad gått på henvendelser om særskilt tilrettelegging og PAS (utfordringer knyttet til brukertilgang og utfordringer med levering digitalt).

Telemark har ansvar for klagebehandlingen etter høsteksamen i en rekke fag. I 2014 ble det oppnevnt 30 sensorer for å behandle 650 klager. PAS-systemet gir ikke mulighet til å kontrollere om oppnevnte klagesensorer er inhabile. Dette skaper mye arbeid i klagebehandlingen, da vi må oppnevne nye sensorer i fag underveis i klagebehandlingen når inhabilitet oppdages.

Nasjonale prøver og obligatoriske kartleggingsprøver

I november gjennomførte Fylkesmannen sammen med representanter fra Utdanningsdirektoratet samling om «Lokalt arbeid med læreplaner og vurdering». Her ble endringene i nasjonale prøver gått gjennom bl. a ny skala for oppfølging av resultater.

Nasjonale prøver er gjennomført i henhold til sentrale retningslinjer. Det er mye manuell jobbing knyttet til kontroll av at alle elever på trinnet blir påmeldt alle aktuelle prøver. Dette gjøres nå ved å ta ut data fra GSI og sammenligne med påmeldte elever i PAS. Vi ser et potensiale i at denne kontrollen burde automatiseres noe.

Vi får også pågang fra spesielt nye private skoler som har behov for ekstra veiledning og påminnelser knyttet til prøvefeltet.

Vi har ikke hatt tilsvarende tett oppfølging overfor skoleeierne når det gjelder obligatoriske kartleggingsprøver som vi har for nasjonale prøver.

I tillegg er det gjennomført et skriftlig tilsyn med to kommuner ang. gjennomføring av nasjonale prøver i 2013. I dette tilsynet har det vist at det er mangler ved skolenes påmelding av elevene til prøvene, skolenes fritakspraksis

sett i relasjon til lovkravene, skolenes praksis ved fravær fra prøvene og skolenes praksis ved manglende resultatregistrering.

Fylkesmannen i Telemark

Særskild Rapportering	Spesifiser dersom avvik fra landsgjennomsnittet totalt eller på enkeltprøver)	Spesifiser dersom stor variasjon mellom skoleeiere innad i fylket	Vurdering av årsak til avvik	Beskrivelse av tiltak over skoleeiere med høy andel elever med fritak
Hvor stor andel av elevene har fått fritak fra deltakelse på nasjonale prøver	Som oversikten fra Skoleporten viser har Telemark en høyere prosentandel av elever som har fått fritak fra nasjonale prøver. Telemark Nasjonalt Engelsk, fritatt 4,9 4,6 Lesing, fritatt 5,5 5,0 Regning, fritatt 4,5 3,9	Fylkesmannen registrerer at det er stor variasjon på prosentandel elever som er fritatt fra nasjonale prøver mellom enkelte skoleeiere innad i fylket. Enkelte skoleeiere, særlig på 5. trinn har stort avvik fra fylkessnitt og nasjonalt snitt. Vi har sett at det er høy fritaksprosent ved enkeltskoler som er årsaken til dette.	Vi er ikke sikre på hva som er årsaken til avviket.	Fylkesmannen vil ta ut oversikter med skoler med høy andel av elever med fritak. Det blir et vesentlig grunnlag for risikovurderingen som skal gjennomføres før tilsyn planlegges.

31.6 Tiltak innenfor tilpasset opplæring, spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning

Fylkesmannens egenvurdering er at resultatkravet er innfridd. Embetet har god kompetanse på området. I det daglige arbeidet må vi avveie ressursbruken her mot klagesaksbehandling av spesialundervisning og tilsyn. Det er utfordrende i perioder, men over tid finner vi rom til å løse oppgavene. I 2014 har også utdanningsdirektøren prioritert og brukt mye tid på dette arbeidsområdet i samarbeid med kommunene i Telemark, se under utviklingsarbeid i kommunene og fylkeskommunen.

Deltakelse i nettverk: Både Fylkesmannen og Statped deltar i Lederforum for PP-tjenestene i Telemark. Kommunene sier de har et greit samarbeid med Statped, og mottar bistand i enkeltsaker og systemrettet arbeid ved behov. I satsingen SEVU-PPT har PPT i Telemark samarbeidet om felles bruk av etterutdanningsmidlene. HiHe har vært engasjert og gjennomført samlinger med personalene. På grunn av dette har ikke Statped vært direkte inne i noe fagnettverk i denne sammenhengen. Samarbeidet med HiHe avsluttes nå, og bruk av Statpeds tjenester vil bli vurdert i neste søkerrunde.

Utprøvingen av henvisningsrett for PP-tjenesten til BUP og HABU er avsluttet, men sykehuset Telemark har meddelt at avtalen er forlenget. PP-tjenestene i Skien, Porsgrunn og Midt-Telemark er fortsatt med. Samarbeidsmøtene som Fylkesmannen deltok på er imidlertid avvirket.

Tiltak og utviklingsarbeid i kommunene og fylkeskommunen: Kommunene, fylkeskommunen, KS, Utdanningsforbundet og Fylkesmannen har i flere år samarbeidet om spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp. Etter at Fylkesmannen bidro til å sette saken på dagsorden har Forum for utdanning (se omtale under resultatområde 32.2) ledet arbeidet. Utgangspunktet var at andelen barn med spesialundervisning var bekymringsfull høy, hadde steget kraftig på få år og lå godt over landssnittet. På oppdrag fra rådmannsutvalget sørget Forum for utdanning for at HiHe v/Thomas Norddal våren 2014 leverte Prinsipper og prosedyrer for spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning i Telemark.

Hovedbudskapet i strategien er å dreie holdning og metodikk fra individfokus til et mer systemisk perspektiv med relasjonell tilnærming, og med større grad av inkludering som et overordna mål. Flere skoler i fylket prøver ut dette. Vi opplever at de fleste kommunene er dedikerte, og ønsker å forankre arbeidet sitt i strategien.

Implementeringen av strategien er i full gang. Kommunene har bedt Fylkesmannen lede det kommuneovergripende implementeringsarbeidet. I september arrangerte vi implementeringssamling for skole- og barnehagefaglig ansvarlig, styrere, rektorer, PP-tjenestene og andre aktuelle fagpersoner fra kommunene og fylkeskommunen. I november arrangerte vi erfaringsamling. Kommunene var svært fornøyd, og tok med seg

gode råd og tips fra andre kommuner. Det felles implementeringsarbeidet er tenkt avsluttet i 2015.

Resultatene viser at arbeid over år har hatt effekt. Andelen barn med spesialundervisning synker: fra 10,7 2012/13 til 8,9 i 2014/15. Fortsatt er andelen elever som får spesialundervisning høyest på ungdomstrinnet. Fylkesmannen er en etterspurt samarbeidspart i denne satsingen. Vi har et godt samarbeid med Forum for utdanning i fylket, se sammensetning under 32.2.

Samordning og koordinering av sektoroppdrag: Embetet etablerte i 2014 ei «Barn- og unge gruppe» for å se sine sektoroppdrag overfor utsatte barn og unge i sammenheng. Gruppen har funnet sin samarbeidsform. Deltakerne representerer barnehage, skole, helsestasjon og skolehelsetjeneste, og barnevern i tillegg til prosjektleder for Telemarksatsingen «Talenter for fremtida». Det er utarbeidet et mandat med bakgrunn i det nå mer spesifiserte fellesoppdraget fra KD, HOD, BLD og Arbeids- og sosialdep. Arbeidet med å lage felles tiltak for 2015 har startet.

Det er tett kontakt mellom ledelsen i Utdannings- og vergemålsavdelingen og Sosial- og helseavdelingen. Saksbehandlerne er bevisste på å ta kontakt på tvers av avdelingene for å løse enkeltsaker og for å samarbeide om tiltak som angår begge avdelinger.

31.7 Tilskuddsforvaltning

Kap. 231 post 63 Tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder

Resultatkrav er innfridd idet Fylkesmannen har utført de oppgaver som er lagt til denne tilskuddsordningen.

Ressursbruken har vært betydelig i perioder hvor tiltak blir gjennomført. Fylkesmannens kompetanse på dette området er god.

Tiltak

Kontroll av foreløpig innrapporterte data fra BASIL og rapportering pr. februar er gjennomført.

Stikkprøvekontroller på tidligere utbetalte tilskudd er gjennomført:

1. Kontroll av investeringstilskudd gitt i 2004 (10 års bindingstid). Ingen feil avdekt.
2. Kontroll av tilskudd til faste plasser i midlertidige lokaler. Ingen komuner eller eier har motatt tilskudd siden 2010.
3. Tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder tildelt i 2013. 3 kommuner og 10 barnehager er kontrollert. Ingen feil avdekt.

Fylkesmannen viser til tertialrapporten per 31.12.14 når det gjelder forvaltningen av Kap. 225 Post 64 "Tilskudd til grunnskoleopplæring av barn og unge asylsøkere i mottak" og Kap. 225 Post 66 "Tilskudd til leirskoleopplæring". Resultatkravet for begge ordningene er innfridd idet Fylkesmannen har forvaltet ordningene etter retningslinjene for hver av tilskuddsordningene, herunder kontroll, utbetaling og rapportering. Slik vi vurderer det, fungerer ordningene etter hensikten. Ressursbruk: 22 dager, herav 8 på leirskole og 14 på tilskudd til grunnskoleopplæring. Arbeidet er fordelt på to medarbeidere, som begge har god kompetanse. Det er utarbeidet fagprosedyrer for begge ordningene for å sikre at retningslinjene for ordningene blir fulgt.

Fylkesmannen er tillagt kontrollansvar for Kap. 225 Post 60 "Tilskudd til landslinjer" og Kap. 253 Post 70 "Tilskudd til folkehøgskoler". Fylkesmannen gjør en rimelighets- og formaliakontroll av elevlistene fra landslinjen for yrkessjåfører før listen videresendes til Utdanningsdirektoratet. Ressursbruk: 1 dagsverk.

Fylkesmannen skal gjennomføre kontroll med folkehøgskolenes regnskap og økonomi, men det framkommer ikke av forskriften, retningslinjene fra KD eller oppdraget fra Utdanningsdirektoratet hva i folkehøgskolenes regnskap og økonomi som skal kontrolleres. Folkehøgskolenes regnskap er godkjent av revisor, Utdanningsdirektoratet beregner og utbetaler tilskudd, følger opp og fører tilsyn. Siden det ikke er konkretisert hva Fylkesmannen skal kontrollere, leser vi gjennom den tilsendte dokumentasjonen og sjekker at offentlige inntekter framkommer i egen note. Vi bruker om lag 1 dagsverk på dette.

Resultatområde 32 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen og grunnsopplæringen

32.2 Kompetanseutvikling og rekruttering

Fylkesmannens egen vurdering er at vi har gjennomført oppdraget og innfridd resultatkravet.

Ressurser og kompetanse: I 2014 fikk vi gjennom nyrekruttering utvidet den skolefaglige kompetansen. Det har vært en viktig prioritering når oppgavene innenfor økt kvalitet i barnehage og grunnsopplæring utvides. Embetet har god og tilstrekkelig skolefaglig kompetanse til å løse oppgavene. Utfordringene kommer når tilsyn, klagesaksbehandling og informasjon og veiledning på den ene siden skal balanseres mot oppgavene innenfor økt kvalitet i grunnsopplæringen. I denne avveiningen har oppgavene for økt kvalitet i noen tilfeller blitt lagt på et minimumsnivå for å sikre tilstrekkelig kapasitet til kontroll og ivaretagelse av enkeltelevers rettigheter. Etter hvert som oppgavene på 32.2 utvides, er det viktig at det følges opp med tilstrekkelige ressurser fra Utdanningsdirektoratet.

På noen områder har personalinnsatsen økt. Fordi responsen på kompetansetiltakene og etter- og videreutdanningstilbudene har vært begrenset, har motivasjonsarbeidet vært mer krevende.

I prosjektet «Kompetanse for kvalitet. Strategi for etter- og videreutdanning 2012 – 2015» lå Fylkesmannens totale ressursbruk omtrent på samme nivå som tidligere selv om omfanget av ordningen er utvidet og antall deltagere har økt. Kontinuitet på saksbehandlersiden gjør at vi har nødvendig kompetanse og gode saksbehandlingsrutiner.

Samarbeid med andre: Samarbeidet med Høgskolen i Telemark (HiT) er viktig for å løse oppgavene. HiT er en viktig bidragsyter i flere satsinger. Det er, på barnehageområdet, etablert et godt samarbeid med Telemark Fylkeskommune.

Fylkesmannen deltar i ulike nettverk i fylket. En viktig arena er «Forum for utdanning» (består av representanter for de tre kommuneregionene, KS, Høgskolen, Utdanningsforbundet, fylkeskommunen og Fylkesmannen) der Fylkesmannen møter alle våre samarbeidspartnere i utdanningsløpet fra barnehageområdet til høgskolenivå. Nettverket er organisert i et sentralt forum og tre regionale. Møtevirksomheten omfatter tre til fire møter pr. år pr. forum. Vår deltagelse gir oss et nært forhold til kommuner og fylkeskommune der statlige strategier og kompetanseutviklingstiltak settes på dagsorden. Hvis kommunene har spesielle ønsker ut over det ansvaret de skal ivareta, har Fylkesmannen bidratt med utfyllende tiltak.

I den grad Fylkesmannen finner det naturlig, stimuleres det til erfaringsspredning. Det har medført at enkeltkommuner har bidratt på våre kontaktmøter med sine erfaringer fra ulike satsningsområder i grunnsopplæringen.

Utfordringer i sektoren: Vi har stadig større problemer med å skaffe deltagere til de forskjellige statlige satsingene. Det tolker vi som et varsku om at kapasiteten i sektoren nærmer seg en grense. Barnehagene kan ikke tømme barnehagene for assistenter som ønsker å delta på kompetanseheving. Kommunene ser seg ikke råd til å sette inn vikarer.

På skolesida er det vanskelig å skaffe deltagere. Ungdomstrinn i utvikling involverer alle kommunene over tid og blir godt mottatt. Kommunene har ikke samtidig kapasitet til å gå inn i andre satsinger. Kompetanse for kvalitet har økende deltagelse. Det binder kapasitet. Noen satsinger krever involvering av rådmann og politisk nivå. De er opptatt med kommunesammenslåing.

En mulig vei videre er å tenke mer barnehage- og skolebasert kompetanseutvikling slik f.eks. Ungdomstrinn i utvikling gjør. Tilbakemeldingene vi får tyder på at det vil øke sektorens utbytte av og mulighet til å være med på gode satsinger.

Omtale av iverksatte tiltak for å innfri resultatkravet:

Kompetanse for framtidens barnehage

Kompetansestrategien og bruk av statlige kompetansemidler ble behandlet i eget møte med barnehagemyndighetene i fylket. Responsen på tiltakene har vært begrenset. Sammen med barnehagemyndigheter, høyskole og fylkeskommune har vi brukt mye tid og kreativitet på å rekruttere til de ulike tilbudene (PUB, KOBASS, Praksiskandidater/fagarbeider, grunnkompetanse).

Det er gitt informasjon om- og motivasjonsarbeid knyttet til Arbeidsplassbasert barnehagelærerutdanning, gjennomført seminar om implementering og ledelse samt kursdager om pedagogisk ledelse.

Det vises til egen rapportering på kompetansetiltak i henhold til fullmaktsbrevet.

Veiledning av nyutdannede barnehagelærere

Sammen med Høgskolen i Telemark har vi, etter en kartlegging, satt inn tiltak i regioner hvor veiledning ikke er etablert. Vi har igangsatt et kompetansetiltak, Revitalisert veilederkompetanse, hvor barnehagelærere med «eldre» kompetanse får tilbud om oppdatering. Høgskolen vil følge deltagerne når kursene er ferdig for å se om det blir etablert veiledningspraksis som følge av revitaliseringen.

Handlingsplan for likestilling

I tillegg til informasjon om temaet er det gjennomført en satsing på «Lekeressurs i barnehagen.» Tiltaket har vært finansiert fra Fylkesmannen og oppslutningen har vært stor. Både kommunale og private barnehager har deltatt og samarbeidet med ungdomsskoler i nærmiljøet. 73 ungdomsskolegutter har fått arbeidserfaring fra barnehagen. Tilbakemeldingene fra deltagerne og sektoren er gode.

Annet på barnehageområdet

GLØD-nettverket i Telemark har dette året prioritert informasjonsarbeid rettet mot rådgivere og veiledere i grunnskolen og videregående utdanning i Telemark. 5 lokale veiledernettverk er besøkt og responsen har vært god. I tillegg har GLØD-nettverket bidratt med stimuleringsmidler til barnehager som har ansatte som deltar på kompetansetiltakene som er lyst ut via Høgskolen eller Fylkesmannen.

Gjennom flere år har vi hatt fokus på ny forskning på barnehagefeltet. Informasjonen er gitt til barnehagemyndighetene i fylket. Dette året har temaet vært: «Skandinavisk forskning på barns språk og språkmiljø i barnehagen i tidsrommet 2006 – 2014.»

Strategi for ungdomstrinnet

Forum for utdanning på fylkesnivå er styringsgruppe for prosjektet. Pulje 1: Tokke kommune. Pulje 2: Bø, Hjartdal, Kragerø, Nome, Tinn, Notodden og Sauherad kommuner og Sauar Friskole. De andre kommunene fordeler seg på pulje 3 og 4.

Fylkesmannen har utført oppgavene som framgår av fullmaktsbrevet. Arbeidet med strategien går som planlagt. Utviklingsveilederne er tett på både skolene og kommunene i de ulike prosessene. Tokke kommune har fått god oppfølging av utviklingsveilederne og leverer sluttrapport i mars 2015.

Samarbeidet med utviklingsveilederne er godt. De har møter med FM etter en fast plan og melder tilbake om gode prosesser ute i kommunene og skolene. Fylkesmannen tolker det slik at støtten som gis er godt tilpasset og nyttig for skolene. Veilederne er også i en tett dialog med UH-sektoren for å bidra til best mulig tilpassing til skolenes behov. UH- sektoren melder tilbake om gode prosesser og økt kunnskap om praksis ute i skolene.

Vurdering for læring

Fylkesmannen har fulgt opp at skoleeierne fra pulje 4 har levert sluttrapport. Sluttrapportene er sendt til direktoratet sammen med en samlet rapport fra Fylkesmannen.

Fylkesmannen har informert om satsningen i kontaktmøter og på samlinger. Vi har satt det i sammenheng med blant annet Felles nasjonalt tilsyn og Ungdomstrinn i utvikling.

Som en del av erfaringsspredningen la Notodden kommune fram sine erfaringer og hvordan de tenkte implementering og veien videre i en samling om Lokale læreplaner og lokalt utviklingsarbeid i regi av utdanningsdirektoratet i november 2014.

Det deltok ikke noen skoler fra Telemark i pulje 5. I pulje 6 deltar Sauar Friskole. Kommunene og skolene sier de har en begrenset kapasitet, og melder tilbake at de ønsker at satsningen fortsetter slik at de kan bli med i 7. eller 8.

pulje.

Kompetansehevingstiltak i grunnskoleopplæringen for voksne etter Opplæringsloven § 4A-1

Fylkesmannen har, i samarbeid med VOX, arrangert etterutdanningskurs for lærere som underviser i grunnskoleopplæringen for voksne. Hovedtema: Arbeidsretting. Andre tema: karriereveiledning for innvandrere, deling av god praksis, tilsyn etter introduksjonsloven og erfaringer så langt i Telemark, eksamen og registrering i PAS for lærere som underviser voksne etter § 4A-1.

Fylkesmannen møter i ledernetverket i voksenopplæringen i fylket.

Kompetanse for kvalitet

Fylkesmannen iverksatte flere tiltak før søknadsfristen for lærere 15. mars:

- Utdanningsdirektøren tok kontakt med de fire kommunene som ikke hadde søkere i det elektroniske søkesystemet og oppfordret dem til å markedsføre og bruke ordningen.
- Vi la ut informasjon til lærere på Facebook med oppfordring om å snakke med rektor og melde sin interesse.
- Vi la ut en artikkel på hjemmesida vår med informasjon om vikarordningen og stipendordningen, samt de nye satsene.
- Fylkesmannen bidro til god forankring av arbeidet gjennom Forum for utdanning.

Fylkesmannen har stor grad bidratt til at videreutdanningstilbudene er gjort kjent for skoleeiere, skoleledere og lærere, og vi har motivert for deltakelse. 136 lærere tok videreutdanning høsten 2014; det er 80 flere enn høsten 2013.

Skoleeierne har tidligere rapportert i det elektroniske rapporteringssystemet REV. For skoleåret 2013-2014 var det manuell rapportering på skjema utarbeidet av Utdanningsdirektoratet. Fylkesmannen informerte skoleeierne, innhentet og sammenstilte rapportene fra skoleeierne før vi rapporterte videre til Utdanningsdirektoratet.

Utlysning av midler til læringsmiljøprosjekt

Fylkesmannen inviterte alle grunn-, videregående- og private skoler i fylket til å søke om midler. 12 søknader fra kommuner, fylkeskommunen og private skoler kom inn, ble vurdert og prioritert. Våre to først prioriterte skoler fikk tildelt 250 000 fra Udir. Den tredje skolen på vår prioriteringsliste – Helgen Montessoriskole, fikk 60.000 kr av Fylkesmannens tildeling til et spennende utviklingsarbeid med en helhetlig plan med fokus på bærekraft, og der felles praksis er målet. Dette arbeidet ønsker de å spre til andre skoler i Montessorinettverket. Denne skolen har den samme frist for rapportering som de andre skolene som har mottatt midler fra Udir – 1.februar 2016.

Bedre læringsmiljø 2013-2018

Fylkesmannen har hatt målretta innsats mot mobbing oppe som tema på de regionvise møtene i Forum for utdanning (kommunene i Grenland+, Vest-Telemark, Midt- og Øst-Telemark). Resultater fra Elevundersøkelsen var utgangspunkt for en dialog med kommunene om deres fokus på og innsats for å skape et bedre læringsmiljø. Det har vært henvist til nettressursen «Bedre læringsmiljø», og blitt orientert om det spesifikke tiltaket som Udir har initiert. Telemark har hatt en skole med i pulje 1.

Skien kommune har hatt med en skole i Bedre læringsmiljø. Vi registrerer at denne skolen scorer meget bra i Elevundersøkelsen når det gjelder fravær av mobbing. Det kan se ut til at direkte veiledning av kompetente miljøer har en klar positiv effekt på den innsatsen skoler legger for dagen i arbeidet mot mobbing.

Læreplanverket for Kunnskapsløftet stiller krav til innsats på flere nivåer. Det universelle perspektivet kan i dette tilfellet handle om å fremme et godt skolemiljø. Det generelle perspektivet gjelder forebygging. Det individuelle perspektivet gjelder konkret å løse et problem. Fylkesmannen har inntrykk av at kommunen har bedret innsatsen i et individuelt perspektiv. Men de uttaler selv at det å avdekke skjult mobbing er en utfordring. Det de ikke ser/vet er det vanskelig å gjøre noe med. Det individuelle perspektivet må sees i sammenheng med det forebyggende og det overordna universelle.

Et område der det kan være noe å hente er foreldremedvirkning. Skolemiljøutvalget (SMU) har - som de andre rådene og utvalgene - etter oppl. § 9a-6 rett til informasjon, og de skal så tidlig som mulig tas med i planleggingen og gjennomføringen av miljøtiltak. Disse kan også uttale seg og komme med forslag i alle saker som har betydning for skolemiljøet. I oppl. § 11-1a om skolemiljøutvalg ved grunnskoler står det at utvalget skal medvirke til aktiv deltakelse for å skape et godt skolemiljø. Skolene kan nok med fordel vitalisere arbeidet i skolemiljøutvalgene, som jo er øremerket temaer berørt i kap.9a. Og her er jo Udir sin Veileder til medlemmene

om arbeidet i skolemiljøutvalget et viktig verktøy.

Læringsmiljøprosjektet – målrettet innsats mot mobbing pulje 2

Fylkesmannen har i samarbeid med Udir tilbudt Skien kommune veiledning fra Læringsmiljøsentret. De tre skolene i drabantbyen Gulset, to barneskoler og ungdomsskolen de sokner til, starter opp arbeidet i 2015. Fylkesmannen har hatt tett kontakt med kommunen som har gjort et grundig forarbeid med de aktuelle skolene. Kommunen er i ferd med å danne et beredskapsteam som kan bistå alle skolene i kommunen i utfordrende mobbe- og konfliktsaker.

Veilederkorps

Kragerø videregående skole søkte om bistand fra Veilederkorps. Telemark fylkeskommune søkte på vegne av Kragerø videregående skole. Siden fylkeskommunen allerede var inne med to skoler, kom Kragerø videregående skole inn i samme porteføljen. Den nye skolen får da veiledning i ett år, som er tiden som gjenstår inneværende periode.

Sensorskolering

For kompetansetiltaket sensorskolering vises det til rapportering under 31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartleggingsprøver

Strategi for etter- og videreutdanning av ansatte i PPT 2013-2018

Fylkesmannen har hatt SEVU-PPT som tema på kontaktmøtene med barnehage- og skolefaglig ansvarlige i kommunene og fylkeskommunen. Fylkesmannen har også, gjennom sin deltakelse i Lederforum for PP-tjenestene i fylket, hatt jevnlig dialog med PP-lederne om innretningen på deltakelsen i etter- og videreutdanningen. Statpeds representant i Telemark har deltatt på møtene. Resultatet i 2014 har vært at alle ansatte ved de 11 PP-tjenestene i Telemark har gjennomført en felles opplæring med temaet: Organisasjonsutvikling og endringsarbeid. Høgskolen i Hedmark har vært ansvarlig for opplegget. (Midler fra 2013 og 2014 ble slått sammen.) Telemark hadde 17 søkere om vikarmidler i forbindelse med videreutdanning. Fem fikk innvilget søknaden sin, og har startet på videreutdanningen. Vi opplevde skuffelse hos søkere det ikke var plass til denne gangen.

I samarbeid med Fylkesmannen drev PP-lederne en iherdig kampanje for å motivere søkere til videreutdanningen.

Lokalt arbeid med læreplaner

Sammen med Utdanningsdirektoratet gjennomførte Fylkesmannen en samling i november for skoleeiere og skoleledere der lokalt arbeid med læreplaner og vurdering var tema. Målet var å styrke denne kompetansen. Fylkesmannen ønsket også å vise sammenhenger mellom de ulike statlige satsningene. Notodden kommune til delte erfaringer fra pulje 4 i Vurdering for læring siden vurdering må ses i sammenheng med læreplanarbeid.

Prosjektet «Talenter for fremtida»

Prosjektet har blitt et «foregangsprosjekt» for Fylkesmannen i Telemark, se del 3 i hovedrapporten. Det er omfattende omtalt i tidligere årsrapporter. Målsettingen har vært at kommunene i Grenland, gjennom felles satsning på forebyggende arbeid, tidlig intervensjon og økt samarbeid, skal bidra til at flere ungdommer blir kvalifisert for arbeidslivet.

Delmålene har i 2014 omfattet fokusområdene «Foreldresamarbeid» og «Gode overganger», samt oppstart av fokusområdet «Færre på passive ytelser». I tillegg er det gjennomført «Cafédialoger» med ungdommer i alle kommunene.

Tilbakemeldingene vi mottar fra arbeidsgrupper og deres implementeringer av tiltak i kommunene, er meget positive. Prosjektet er blitt godt mottatt, og det foregår erfaringsspredning blant aktørene i stor grad. Bedre resultater på nasjonale prøver i flere av kommunene bidrar også til økt motivasjon blant aktørene, og vi har et håp om et mindre frafall i videregående opplæring på sikt.

32.6 Urfolk og nasjonale minoriteter

I Telemark er det iflg GSI 1 elev med nordsamisk som 2. språk. Det er sendt ut informasjon om samiske elevers rett til opplæring i og på samisk og muligheten for nordsamisk fjernundervisning, og hvordan skoleeier skal gå

frem i slike saker. I informasjonen er det spesielt lagt vekt på opplæringslova §6-2 annet ledd om rettigheter til opplæring i samisk.

Ressursrapportering

Ressursbruken på KD's område 052501 har økt fra 2013 til 2014, fra 5,1 mill kr til 5,55. Fordi rapportering på resultatområder ble lagt om fra 2014 har vi ikke sammenlignet ressursbruken på detaljnivå. Det store bildet er at vi har brukt litt mindre på 311 Tilsyn og 319 Annet tilsyn og forvaltning på utdanningsområdet enn i 2013. På 320 Økt kvalitet i barnehage og grunnopplæringen har vi hatt en tydelig økt ressursbruk. Det avspeiler bl.a. at håndtering av resultatområdet har krevd større personalinnsats.

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
31.1 Tilsyn	kr 1 842 569,42	kr 0,00
31.9 Annet tilsyn og forv. på utd.omr. (rest 31)	kr 2 374 491,61	kr 1 342 955,88
Økt kvalitet i barnehage og grunnopplæringen	kr 1 333 187,50	kr 500 704,95
36 Landsdekkende oppgaver KD	kr 0,00	kr 0,00
Sum:	kr 5 550 248,00	kr 1 843 660,00

Statens Helsetilsyn

Resultatområde 41 Tilsyn og klagesaksbehandling etter barnevernloven

Fylkesmannen i Telemark har oppfylt lovkravene når det gjelder tilsyn og klagebehandling etter barnevernloven. Vårt generelle inntrykk er at institusjonene gjør en god jobb i det daglige. Vi ser imidlertid at det er en utfordring for den enkelte beboer å stå i dagtilbud, og at flere av ungdommene har store og sammensatte behov. I 2014 har vi hatt stort fokus rettet mot ungdommenes skoletilbud, noe vi også vil fortsette med i 2015. Institusjonene i Telemark har gjennom flere år hatt fokus på rettighetsforskriften, også sammen med Fylkesmannen. Som en konsekvens av dette, samt endringer i plasseringsgrunnlaget, erfarer vi at vi får færre klager fra ungdommene.

Vårt generelle inntrykk av den kommunale barneverntjenesten er at den gjør en god jobb. Imidlertid ser vi behov for å følge enkelte kommuner tettere i 2015. Vi viser her til vår tilbakemelding til BLD på deres kartlegging "Små og sårbare kommuner". Fylkesmannen i Telemark vil imidlertid presisere at det ikke nødvendigvis er de minste kommunene som bekymrer mest.

41.1 Hendelsesbasert tilsyn

Fylkesmannen i Telemark har behandlet 15 klager på barneverntjenester i Telemark, jf. barnevernloven § 2-3 fjerde ledd. 3 av sakene har gått til lokal avklaring uten tilsynsmessig oppfølging.

Det ble avdekket lovbrudd i 3 saker.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for hendelsesbaserte tilsynssaker har vært 2,1 måneder.

Tilsynssakene omfatter klage knyttet til barneverntjenestens håndtering av telefonkontakt mellom barn og foreldre etter omsorgsovertakelse, oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse, ettervern, brudd på taushetsplikt, innsyn, oppfølging av hjelpetiltak samt anvendelse av forvaltningsloven.

41.2 Planlagt tilsyn

Fylkesmannen har gjennomført tilsyn som systemrevisjon i to kommuner, hvor tema var hentet fra barnevernloven. Følgende ble undersøkt gjennom tilsynene: Kommunenes arbeid med oppfølging av barn i fosterhjem. Dette var landsomfattende tilsyn, initiert av Statens helsetilsyn. Det ble funnet brudd på krav utledet av lov eller forskrift i begge de gjennomførte tilsynene.

Tilsynsrapportene kan leses i sin helhet på nettsidene til Statens Helsetilsyn:

<http://www.helsetilsynet.no/no/tilsyn/tilsynsrapporter>

Fylkesmannen gjennomførte egeninitiert tilsyn i en kommune i 2014. Tema i tilsynet var knyttet til ulike saksbehandlingsregler jf. barnevernlovens kap. 6 jf. fvl kap VI. Det ble avdekt brudd på krav utledet av lov eller forskrift.

I tillegg deltok Fylkesmannen i et felles regionalt tilsyn i region sør, revisjonsansvarlig fylke var Aust - Agder. Tilsynsobjekt var Bufetat region sør. Tema for tilsynet var hvordan Bufetat ivaretar bistandsplikten i forbindelse med akutt plassering av barn. Det ble avdekt lovbrudd.

Det ble gjennomført tilsyn som systemrevisjon i to barnevernsinstitusjoner i Telemark i 2014, jf. tilsynsforskriften § 9. Tema for tilsynene var hvordan institusjonene systematisk forebygger tvang jf. rettighetsforskriften § 12. Det ble ikke funnet brudd på krav utledet av lov eller forskrift ved noen av tilsynene.

Fylkesmannen gjennomførte tilsyn ved gjennomgang av politiattester hos en privat aktør i Telemark som gir tilbud til barn og unge i tilsammen 11 bofelleskap. Det ble ikke funnet avvik.

Det har blitt gjennomført totalt 34 tilsynsbesøk med barneverninstitusjonene i fylket, etter forskrift om tilsyn med barneverninstitusjoner § 8, såkalte individtilsyn. Dette utgjør 100 prosent av lovpålagte tilsynsbesøk. 16 av tilsynsbesøkene var uanmeldte.

Det ble på disse tilsynene gjennomført 65 beboersamtaler på institusjonene. Noen av de samme beboerne bodde på institusjonen under flere besøk. Dette betyr at vi snakket flere ganger med noen av barna.

For ytterligere informasjon vises det til vedlagt Årsrapport 2014 for Fylkesmannens tilsyn barneverninstitusjoner, omsorgsentre og senter for foreldre og barn.

41.3 Klagesaker

Fylkesmannen mottok 7 klager på enkeltvedtak fattet av barneverntjenestene i 2014, jf. bvl § 6-5. Alle klagen ble ferdigbehandlet i løpet av 2014.

Seks av sakene gjaldt klage på søknad om økonomisk støtte. Klagen ble ikke tatt til følge i fire av sakene. I to av sakene ble det gitt medhold.

To saker gjaldt avslag på ettervern, her ble det ikke gitt medhold.

41.9 Andre oppdrag

Rapportering fra barneverntjenesten

Ved utgangen av 2014 var det 10 barneverntjenester som ivaretok oppgavene for de 18 kommunene i fylket. Fylkesmannen mottar hvert kvartal slutførte fristskjemaer fra den enkelte barneverntjeneste. I tillegg oversender barneverntjenestene sine halvårsrapporter via Fylkesmannen for kvalitetssikring før rapportene videresendes til BLD. Vi ser at Telemark fra 2012-2013 hadde en økning på 16% på antall fristbrudd, mens det for 2013-2014 har vært en nedgang på antall fristbrudd med 47%.

Vi har ikke hatt oppfølging av enkelte kommuner i forhold til fristbrudd og dermed ikke gitt mulikt som følge av fristbrudd i 2014.

Fylkesmannen i Telemark har i 2014 gjennomført tre kartlegginger.

Den ene kartleggingen rettet seg mot Bufetats manglende akuttbistand til kommunene. Funnene ble benyttet ved fylkesmannens tilsyn med Bufetat, region sør. Denne saken er registrert hos Fylkesmannen i Aust- Agder. Videre sendte Fylkesmannen i februar ut en forespørsel til kommunene om hvordan de ville følge opp de endringene som ble gitt i tilsynsførerordningen jf. Lov om barneverntjenester § 4-22. Svarene viste behov for videre oppfølging av temaet i 2015.

Fylkesmannen gjennomførte, på anmodning fra BLD, en kartlegging og vurdering av tilstanden "i kommunale barneverntjenester med små fagmiljø, med særlig vekt på barneverntjenester med 3 eller færre årsverk. Fylkesmannen må identifisere kommuner der sårbarhet og mangler i kompetanse, tiltak og beredskap gir grunn til bekymring og sørge for at kommunene får særskilt oppfølging og veiledning." Konklusjonen på kartleggingen er behov for videre oppfølging av enkelte kommuner i 2015.

Resultatområde 73.1 Klager på individuelle tjenester etter lov om sosiale tjenester i Nav

Det har blitt behandlet 102 saker etter lov om sosiale tjenester i Nav. 97,1 % av alle klagenes har blitt behandlet innen 3 måneder og gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 1,2 måneder.

Det har vært en økning i antall mottatt klagesaker fra 83 saker i 2013 til 121 saker i 2014. Fylkesmannen antar at denne økningen i klagesaker henger tett sammen med økt antall søkere om økonomisk sosialhjelp ved NAV kontorene.

NAV-direktør i Telemark, Terje Tønnessen, sier NAV-kontorene omkring i fylket rapporterer om at de får flere henvendelser om hverdagslige utgifter.

Både Fylkesmannen og NAV mener det er viktig at folk klager, men frykter at klagenes er et uttrykk for at det er blitt tyngre for mange å håndtere de daglige utfordringene.

Vi har i 2014, som tidligere år, hatt en tett oppfølging av NAV kontorene. Fylkesmannen har gjennomført opplæring i rundskriv til Lov om sosiale tjenester og har et stående tilbud om råd og veiledning til ansatte ved NAV-kontorene gjennom ukentlig videoveiledning.

Det er etablert et godt samarbeid med NAV fylke, og det er utarbeidet en samarbeidsavtale mellom NAV fylke og Fylkesmannen. Denne samarbeidsavtalen skal evalueres i første halvdel av 2015.

Resultatområde 74 Tilsyn etter lov om sosiale tjenester i Nav

Tilsynene med NAV i 2014 var svært tilfredsstillende sett fra Fylkesmannens side. Vi brukte blant annet en ny tilsynsmetode (egentilsyn hos NAV, under veiledning fra vår side). Vi syntes også at det var en større medvirkning fra rådmennene under tilsynene i 2014 enn det som har vært vanlig ved NAV-tilsyn i vårt fylke tidligere.

74.1 Hendelsesbasert tilsyn

Det har i 2014 vært 3 hendelsesbaserte tilsynssaker på området.

Fylkesmannen har også ved flere anledninger benyttet sin hjemmel for tilsyn etter lov om sosiale tjenester i NAV, i individsaker, der det har vært nødvendig med kontakt og informasjon fra kommunene. Disse sakene har imidlertid funnet sin løsning før det har vært grunnlag for å opprette tilsynsak.

74.2 Planlagt tilsyn

Fylkesmannen gjennomførte i 2014 landsomfattende tilsyn (LOT) med sosiale tjenester i NAV, tildeling og gjennomføring av kvalifiseringsprogrammet (KVP). Tilsynet ble gjennomført i 2 kommuner, i begge kommunene ble det avdekket forhold som ga grunnlag for avvik.

Fylkesmannen ga i 2014 tilbud til alle kommunene om å delta i dette tilsynet, ved at kommunen selv gjennomførte egentilsyn med tildeling og gjennomføring av kvalifiseringsprogrammet. I tillegg til de 2 LOT

systemrevisjonene valgte 7 kommuner å gjennomføre egentilsyn innenfor samme tema. Evalueringen viste at kommunene var svært godt fornøyd med dette valget, også fylkesmannen var fornøyd med kommunens arbeid i forbindelse med egentilsyna. Vi har grunn til å tro at de kommunene som gjennomførte egentilsyn endrer uønsket og/eller lovstridig praksis som en følge av egentilsyna.

Erfaring fra våre tilsyn legges til grunn når vi planlegger opplæringsaktiviteter rettet mot ansatte ved NAV kontorene, og spesielt ved ved planlegging av opplæring av, og kontakt med, ansatte som arbeider med KVP ute i kommunene.

74.9 Andre oppdrag

Det har i 2014 ikke blitt gjennomført noen kartlegginger på området

Resultatområde 82 Tilsyn og klagesaksbehandling som gjelder helse- og omsorgstjenester

Fylkesmannen har i 2014 fokusert på å redusere saksbehandlingstiden for klagesaker. Når det gjelder klager på mottatt helsehjelp (tilsynsklager), klarte vi i løpet av året å gjøre ferdig overliggende komplekse saker fra tidligere år, som hadde hatt lang behandlingstid. Ved slutten av år 2014 var det 7.7 måneder som var lengste behandlingstid for de gjenværende klagen vi hadde om mottatt helsehjelp.

Noen av klagesakene som vi behandlet i 2014, hadde betydelig mediefokus. Det gjaldt blant annet saker om leger som reserverte seg mot ulike helsetjenester (prevensjon, henvisning til abort, henvisning til assistert befruktning) av samvittighetsgrunner. I disse sakene var det et betydelig merarbeid på grunn av mange innsynsbegjæringer og andre henvendelser fra media. 10 slike reservasjonssaker ble oversendt fra oss til Statens helsetilsyn i februar 2014, og ble avsluttet der i januar 2015. Sakene gjaldt 5 fastleger, 2 kommuneoverleger og 3 kommuner. Også i mange andre saker var det betydelig interesse fra media, og Sosial- og helseavdelingen bruker mye ressurser på å gi media og andre innsyn i dokumenter i henhold til offentlighetsloven. Det er ikke gjort noen tidsregistrering om dette, men det kan anslås at denne avdelingen alene bruker minst et årsverk til å behandle innsynsbegjæringer og andre henvendelser fra media.

82.1 Hendelsesbasert tilsyn

Registrering av hendelsesbaserte tilsynssaker i 2014 er rapportert via fagsystemet NESTOR slik som bestemt. Av registrerte saksbevegelser fremgår at 109 tilsynssaker er kommet inn og 114 saker, samtlige med tilsynsmessig vurdering, er gått ut. Median saksbehandlingstid for de 114 sakene var 4,2 måneder (5,4 mndr. i gjennomsnitt og spenn 0,5 - 22,8 mndr.) Pr 31.12.2014 var det 30 restanser med median ventetid 2,1 måneder. Ved avslutningen av år 2014 hadde vi i løpet av året klart å avslutte de sakene som hadde hatt lengst behandlingstid hos oss. Den tilsynsklagen (klagen på mottatt helsehjelp) som hadde hatt lengst behandlingstid hos oss pr. 31. desember 2014, hadde da vært under behandling hos oss i 7.7 måneder. (Vi hadde de to foregående årene hatt enkelte store og komplekse klagesaker, som krevde lang saksbehandlingstid.) Det følger av det foranstående at vi i 2014 oppfylte det kravet til saksbehandlingstid som Statens helsetilsyn har gitt fylkesmannsembetene. Kravet er at minst 50% av disse sakene som gjelder klage på mottatt helsehjelp, skal være ferdig behandlet hos oss innen 5 måneder. 10 av de 18 fylkesmannsembetene klarte å oppfylle dette kravet i 2014. Landsgjennomsnittet var 51%. Fylkesmannen i Telemark ferdigbehandlet 62% av disse klagesakene innen 5 måneder i 2014.

I noen av de 114 klagen på mottatt helsehjelp som vi avsluttet i 2014, var det mer enn ett tilsynsobjekt, og noen av sakene gjaldt også spørsmål om brudd på mer enn én pliktbestemmelse. De 114 sakene som ble avsluttet hos oss i 2014, gjaldt således 128 tilsynsobjekter (personell og/eller virksomheter) og 185 vurderinger av mulige pliktbrudd. Saker som vi oppfattet som spesielt alvorlige og/eller av særlig prinsipiell betydning, ble oversendt til Statens helsetilsyn, bl.a. for vurdering av administrativ reaksjon, pålegg e.l. Dette gjaldt for 14 vurderinger av mulige pliktbrudd i virksomheter (sykehus, kommune m.m.), 11 hos leger i allmennpraksis og 3 hos

legevaktslege. En nærmere oppsummering av hva slags saker det dreide seg om, er lagt ut på nettsiden til Fylkesmannen i Telemark; <http://www.fylkesmannen.no/Telemark/Nyheter/Tilsynssaker-i-helsetjenesten-2014/>

Oversikt over antall muntlige og skriftlige henvendelser fra politiet med spørsmål om etterforskning skal iverksettes foreligger ikke: Fylkesmannen har i årets løp ikke bedt politiet om å etterforske noen sak uten forutgående henvendelse fra politiet. Det har imidlertid foregått politimessig etterforskning i enkelte saker som gjelder helsepersonell, samtidig som vi har hatt tilsyns/klagesaker til behandling med tilsvarende temaer.

82.2 Planlagt tilsyn

82.2 Planlagt tilsyn

Det vises til egen rapportering for gjennomførte tilsyn i 2014 sendt Statens helsetilsyn 20.01.2015 og til tilsynsrapporter på www.helsetilsynet.no. Vi har hatt full måloppnåelse i forhold til kravene for antall planlagte tilsyn.

Gjennomførte planlagte tilsyn med spesialisthelsetjenesten:

Kravet til Fylkesmannen i Telemark for 2014 var å gjennomføre tilsyn svarende til minst 3 systemrevisjoner med spesialisthelsetjenesten. Vi gjennomførte 6:

Systemrevisjon i Sykehuset Telemark HF, smerteenheten. Tema: Meldeplikt om manglende oppfyllelse av helsekravene for å kjøre motorvogn, samt kommunikasjon og dokumentasjon av pasientopplysninger. Ingen avvik påvist ved dette tilsynet.

Systemrevisjon i Sykehuset Telemark HF, Akuttmottaket. Tema: Pasientforløp, ventetid før legetilsyn i akuttmottaket og tilgjengelighet til relevante spesialister (spesielt i helger og netter). Ingen avvik påvist.

Systemrevisjon i Sykehuset Telemark HF, DPS Nedre Telemark. Tema Vurdering av henvisninger og samhandling med den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Ett avvik ble påvist.

Systemrevisjon i Sørlandet Sykehus HF, DPS Aust-Agder (sammen med fylkesmannsembetene i Agder). Tema som ved tilsynet i DPS Nedre Telemark.

Systemrevisjon i Sørlandet Sykehus HF, DPS Strømme (sammen med fylkesmannsembetene i Agder). Tema som ved tilsynet i DPS Nedre Telemark.

Tilsyn i Vestre Viken HF, Prehospital klinikk. Tema: Ambulansetjenesten til Tinn kommune i Telemark. Avvik ble påvist.

Gjennomførte tilsyn med kommunale helse- og omsorgstjenester:

LOT Folkehelse 2014 - Fylkesmannen gjennomførte systemrevisjon på folkehelseområdet i tre kommuner. Ingen avvik ble påvist.

Det ble gjennomført to systemrevisjoner og fire uanmeldte tilsyn etter pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A om tvungen somatisk helsehjelp i helse- og omsorgstjenesten i kommunene. Det ble funnet avvik i alle tilsynene.

To tilsyn ble gjennomført med tema saksbehandling ved tildeling av tjenester i helse- og omsorgstjenesten. Det ble påvist avvik i en av disse kommunene.

Vi gjennomførte systemrevisjon i Rjukan sykehjem. Tema: Grunnleggende behov og forsvarlighet. Det ble funnet avvik ved dette tilsynet.

Ett tilsyn er gjennomført med en fastlege. Avvik ble påvist.

Vi har i løpet av 2014 gjennomført 5 stedlige tilsyn i forbindelse med nye vedtak på kapittel 9 i helse- og omsorgstjenesteloven.

82.3 Klager på helse- og omsorgstjenester etter pasient- og brukerrettighetsloven m.fl.

Rapportering for 2014 er foretatt via fagsystemet NESTOR slik som bestemt av Statens helsetilsyn. For rettighetsklagene samlet under dette resultatområdet kom det inn 104 saker, mens det gikk ut 95 saker, hvorav 6 saker ble avvist, trukket m.v.

Av de 89 realitetsbehandlede sakene i årets løp, hadde 5 saker en saksbehandlingstid på mer enn 3 md., dvs. at 93,4 % av sakene hadde en behandlingstid på 3 måneder eller mindre. Behandlede syketransportklager utgjorde 16 saker med median saksbehandlingstid 0,2 md. (gj.sn. 0,2 md.).

Ved årets slutt var beholdningen (restansene) 20 saker med foreløpig saksbehandlingstid (måneder): 1,1 (median), 1,4 (gj.snitt) og med spenn fra 0,0 til 1,9 måneder.

Pasient og brukerrettighetsloven kapittel 4A i 2014 jf rapportering på resultatområde 76.8

Fylkesmannen har ikke mottatt noen klager på vedtak etter pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A i 2014.

I 2014 mottok vi 107 vedtak om tvungen helsehjelp etter kap 4A (tall fra fagsystemet NESTOR). Samtlige av disse sakene ble behandlet innen tre måneder, median var 0,9 mnd. Deler av helse- og omsorgstjenestene begynner å bli rutinerte når det gjelder vedtaksfetting og annet arbeid på dette feltet. I 2014 var det kun 1 av 18 kommuner som ikke hadde sendt kopi av vedtak om tvungen helsehjelp til Fylkesmannen. Antall vedtak fra spesialisthelsetjenesten har økt noe i 2014. Det er grunn til å merke seg at Fylkesmannen fortsatt ikke mottar kopi av vedtak om tvungen helsehjelp fra hjemmetjenestene.

Vi gjennomførte 6 tilsyn i kommunehelsetjenesten i 2014 med tvungen helsehjelp som tema. Virksomhetene ble valgt ut blant annet fordi vi mottok få eller ingen vedtak fra vedkommende kommuner. I oppfølging av tilstynene har vi gitt råd og veiledning. I etterkant av tilsynene har vi mottatt flere vedtak om tvungen helsehjelp fra disse kommunene, noe som tyder på at kompetansen og fokus på området tvungen helsehjelp har økt.

82.9 Andre oppdrag

Oppgaver etter lov om kommunale helse- og omsorgstjenester Kap. 9:

Vedtak: Vi har overprøvd 36 vedtak (hvorav to ikke ble stadfestet) i 2014. Vi har registrert at det i enkelte saker ikke har blitt sendt inn vedtak for videreføring av vedtak som ble godkjent i 2013, og som utløp i løpet av 2014. Vi har opprettet tilsynssak i en av sakene dette gjelder, og sendt ut purringer i andre. Antall vedtak skulle således ha vært noe høyere. Det er innkommet vedtak for overprøving fra 14 av de 18 Telemarkskommunene i løpet av 2014, noe som er en økning fra året før, da det bare ble innsendt vedtak fra 11 kommuner.

Meldinger: Fylkesmannen i Telemark har gjennomgått 119 meldte beslutninger om skadeavvergende tiltak i nødsituasjoner etter § 9-5 tredje ledd bokstav a), fordelt på 21 ulike brukere. Dette er en betydelig nedgang, sammenliknet med 2013, da antall personer var det dobbelte, og det var 191 meldinger.

Klager på meldte beslutninger:

Stedlige tilsyn:

Vi har i 2014 gjennomført 5 stedlige tilsyn på brukere med nye vedtak, i to ulike kommuner.

Saksbehandlingstid:

Vi har ikke innfridd kravet om saksbehandlingstid innen 3 mnd i 22 av 36 saker. Kommunen har i 2014 blitt bedt om å sende inn vedtak som skal fornyes 3 mnd (i stedet for 2 mnd) før det gamle utløper, for å redusere risikoen for at personer står uten gyldig vedtak på grunn av lang saksbehandlingstid. Dette har dessverre ikke vært tilstrekkelig til å forhindre overskridelse kraveta til saksbehandlingstid dette året.

Vi har også dette året hatt noe turnover når det gjelder rådgivere som har ansvar for kap.9-området, noe som til en viss grad har hatt innvirkning på vår saksbehandlingstid og tilsynsaktivitet. Større betydning har det hatt at vi

i 2014 inngikk en avtale om en ny ordning med HAVO som gikk ut på at Fylkesmannen skulle sende et brev til dem og etterspørre uttalelse til vedtakene når vi hadde mottatt vedtak fra kommunen. Bakgrunnen for dette var at HAVO opplevde at kommunene ikke alltid sendte kopi av vedtak til dem, og at de ønsket en mer spisset "bestilling" fra Fylkesmannen på hva vi ønsket uttalelse i forhold til. Videre ønsket de å uttale seg i alle saker. HAVO hadde i første halvdel av året flere langtidssykemeldinger, og sakene hopet seg derfor opp hos dem, og vi fikk ikke svar, uten videre purringer. Videre har det vært et problem at vergemålsavdelingen har vært så presset at enkelte personer har måttet vente på å få en vergebeskikkelse som omfatter kap 9, noe som er ett av vilkårene for godkjenning av vedtak om tvang. Vi har på bakgrunn av dette hatt et etterslep på saker frem til høsten. Vi hadde dessuten et bytte av jurist på saksfeltet i løpet av våren, og en jurist som jobbet redusert. Slik det fremgår av NESTOR-rapporteringen har vi i flere av sakene måttet etterlyse mer informasjon fra kommunene, og i enkelte tilfeller med gjentatte purringer.

I 2014 har vi hatt et økt fokus på å bedre samarbeidet internt i embetet i saker som angår psykisk utviklingshemmede. I disse sakene kan både rådgivere som arbeider med kap 9, de som jobber med klagesaker på omsorgsfeltet, og personer på vergemålsavdelingen være involvert og vi har sett det som svært nyttig at ulikt personell kjenner til hverandre og hvernadres befatning med like saker. Vi har bl.a. opprettet tilsynssak mot en kommune på bakgrunn av at det manglet gyldig tvangsvedtak, og at det samtidig forelå en klagesak i forbindelse med uforsvarlig tjenestetilbud på en bruker. Det er krevende, men svært nyttig at man tenker helhetlig og samarbeider på dette feltet.

Vi har også i år deltatt på møter i det faglige nettverket for fylkesmennene vedr. lov om kommunale helse- og omsorgstjenester kap. 9, samt deltatt på ulike regionale/nasjonale konferanser og seminarer med relaterte tema.

Resultatområde 83 Folkehelse

Fylkesmannen i Telemark har i 2014 hatt økt fokus på folkehelse, og har dette året blant annet hatt en større dialog med fagpersonell fra skolehelsetjeneste og helsestasjoner. Målet er at det økte fokuset i 2014 skal videreføres og utvides de kommende årene, som et uttrykk for vår vektlegging av forebyggende helsearbeid. Dette gjelder både for tilsyn og for rådgivning og direktoratsoppgaver.

83.2 Planlagt tilsyn

Vi har gjennomført tilsyn med folkehelsearbeid i tre kommuner i oktober og november 2014 (Vinje, Nome og Porsgrunn kommuner). Det ble ikke funnet avvik med utgangspunkt i folkehelselovens § 5 om kravet til å ha løpende oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer.

83.3 Klagesaker

Det har kommet en klagesak i 2014 om miljørettet helsevern til Fylkesmannen i Telemark. Saken gjelder klage på for lite areal innendørs og utendørs til elever i en grunnskole. Saken kom inn i slutten av juni og er fortsatt til behandling ved årsskiftet.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Resultatområde 42 Familierett

Separasjoner: Mottatt 401 søknader - gitt 385 separasjonsbevillinger - avslått 1 separasjonssøknad og de andre søknadene er under behandling.

Skilsmisser : Mottatt 332 søknader - gitt 330 skilsmissebevillinger - avvist 2 skilsmissesøknader.

Avvik:

Det har ikke vært avvik

42.1 Ekteskapsloven

Separasjoner: Mottatt 387 søknader - gitt 368 separasjonsbevillinger og avslått 2 separasjonssøknader - de andre søknadene er under behandling.

Skilsmisser : Mottatt 406 søknader - gitt 354 skilsmissebevillinger og avvist 5 skilsmissesøknader - de andre søknadene er under behandling.

Avvik:

Det har ikke vært avvik

42.2 Anerkjennelsesloven

Fylkesmannen har godkjent 23 utenlandske skilsmisser og avslått 1.

Det er gitt 8 fritak for å legitimere at det er skiftet med den tidligere ektefellen i forbindelse med inngåelse av nytt ekteskap i Norge.

Avvik:

Det har ikke vært avvik

42.3 Barneloven

Fylkesmannen har gitt råd og veiledning om barnelovspørsmål både skriftlig og muntlig, spørsmålene har særlig dreid seg om reisekostnader ved samvær.

Vi har ikke stadfestet avtaler om foreldreansvar, hvor barnet skal bo fast eller om samvær.

42.4 Veiledning og informasjon

Fylkesmannen mottok i 2014 mange telefonhenvendelser om reisekostnader ved samvær og samværsrett i forbindelse med samlivsbrudd. Vi har også gitt veiledning om retten til opplysninger om barnet, jf. lov om barn og foreldre § 47.

Resultatområde 43 Føre tilsyn med kommunenes plikt til å sørge for et krisesentertilbud

I 2012 gjennomførte Fylkesmannen kartlegging av kommunenes krisesentertilbud i Telemark. Alle kommunene i fylket, med unntak av Notodden, er med i et interkommunalt samarbeid om krisesenteret i Skien, med Skien kommune som vertskommune. Notodden kommune har fortsatt sitt samarbeid med Kongsberg kommune etter at avtalen ble fornyet 01.01.13.

Fylkesmannen har ikke hatt tilsyn med kommunenes krisesenterordning i 2014. Vi har ikke mottatt henvendelser om krisesenter/kommunenes håndtering .

Resultatområde 44 Føre tilsyn med familievernkontor

Fylkesmannen har, etter en vurdering av situasjonen ved kontorene, ikke gjennomført tilsyn med de to

familievernkontorene i fylket i 2014. Dette er anbefalinger i tråd med lovverket.

Resultatområde 45 Barn og unge

Fylkesmannen opprettet i 2013 en gruppe som skal bidra til intern koordinering av arbeidet med barn og unge innad i embetet, innenfor områdene; barnevern, helse, sosiale tjenester, barnehager og opplæring. Gruppen har som formål å koordinere internt arbeid rettet mot barn og unge, og samarbeide med andre sektorer om utviklingsarbeidet som retter seg mot samme målgruppe. Videre skal gruppen bidra til at innsatsen i kommunale og fylkeskommunale tjenester rettet mot barn og unge med sammensatte problemer blir bedre koordinert.

I 2014 har gruppen jobbet med å etablere seg og å få på plass et internt samarbeid på tvers av avdelingene. Dette arbeidet vil videreføres i 2015 samtidig som vi har konkrete planer for tiltak rettet mot kommunen.

Barn og unge gruppa er forankret i Fylkesmannens overordnede Virksomhetsplan:

Samordne innsatsen overfor utsatte barn og unge:

Opprette tverrgående gruppe med eget mandat om å:

- Sikre intern koordinering mellom barnevernet, skolehelsetjenesten og andre sosiale tjenester i barnehage og skole
- Systematisere info om kommunenes oppfølging av barnekonvensjonen
- Bidra til å samordne andre myndigheters innsats mot kommunene

Gjennom samarbeidet om Talenter for framtida (som også er forankret i embetets overordnede virksomhetsplan) er Fylkesmannen en pådriver for tverrfaglig samarbeid og samordning av innsats overfor utsatte barn og unge og familier. Se rapportering under kap. 3.

45.1 Informasjonsvirksomhet og samordning

Fylkesmannen fikk tildelt kr 223.200,- fra Barne- likestilling og inkluderingsdepartementetkr til informasjons- og opplysningstiltak i 2014.

Da det ble avholdt 2 nasjonale kurs i 2014, holdt ikke Fylkesmannen egen opplæring for det kommunale barnevernet. Tilskuddet ble fordelt på denne måten:

- Tilskudd til Bamble kommune - konf. barn og unge
- Tilskudd Skien kommune på vegne av det kommunale barnevernet i Telemark - "Kompetanseprogrammet barnesamtalen/Gamst og Langballe"
- Møte med barnevernlederne i Telemark og leder for Fylkesnemda for sosiale saker og barnevern i Telemark
- Møte med BUFDIR, de kommunale barnevernlederne og deres nestledere.
- Sosial-og helseavdelingens høstkonferanse "Når tvang er tvingende nødvendig" med målsettingen om å øke deltakernes kunnskap om de verdivurderinger som ligger til grunn for regelverk som gir adgang til bruk av tvang. Øke deltakernes kunnskap om rettslige spørsmål som er sentrale når det anvendes tvang for å sikre en persons velferd. Målgruppe: Ansatte og ledere i kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten, tannhelsetjenesten barneverntjenesten, NAV. Beredskapskoordinatorer, kommuneoverleger, kriseledelse, beredskap- og informasjonsansvarlige i spesialisthelsetjenesten
- Intern kompetanseheving: Nettverkssamlinger barnevern (målgruppe Fylkesmannens ansatte). Studietur for ansatte på barnevern hos Fylkesmannen
- Lønn til stilling på barnevern hos Fylkesmannen

Fylkesmannen har i løpet av 2014 gjennomført to møter med arbeidsutvalget for barnevernlederne (AU) i Telemark. Møtene var knyttet til Bufetats håndtering av akuttbestemmelsene i barnevernloven og fordeling av prosjektmidler til kommunene.

Vi har hatt to dagssamlinger med barnevernlederne i fylket. På det første møtet var Bufdir representert og informerte om endringene i deres rolle. På det andre møtet var fylkesnemndsleder i Telemark invitert til å fortelle om arbeidet i nemnda, diskusjoner om hva nemnda har behov for fra barneverntjenestene i forbindelse med saker om omsorgsovertakelser. I tillegg har fylkesmannen benyttet disse møtene til å gi informasjon om statlige føringer og om endringer i lovverket.

Fylkesmannen har vært invitert til to av barnevernledernes egne møter der vi fikk informasjon om aktuelle problemstillinger barneverntjenestene var opptatt av.

Barnevernsteamet hos Fylkesmannen har deltatt ved planleggingen av prosjektet Nye Talenter, rettet mot arbeid

med barnefamilier med innvandrebakgrunn i Telemark.(se pkt 73.6 Arbeids- og velferdsdirektoratet)

Fylkesmannen har deltatt på samordningsmøte med flere kommuner hvor det var uklarheter knyttet til ansvarsforhold til barn med sammensatte behov. Vi erfarer at vi det siste året har fått flere henvendelser med denne type spørsmål. Disse møtene har dels vært initiert av de aktuelle kommuner, dels på Fylkesmannens innkalling.

Fylkesmannen har gjennom hele året gitt råd og veiledning, både både skriftlig og muntlig til barneverntjenestene og brukerne på barnevern- og barnelovgivningingen.

45.2 Fritak for taushetsplikt

Fylkesmannen har behandlet to søknader om fritak fra taushetsplikt i 2014. Saksbehandlingstiden for de to andre sakene var en virkedag. Se 77.2.

En sak falt bort. Den gjaldt barnefordeling som etter lovendringen i barneloven § 61a ikke lenger trenger samtykke fra Fylkesmannen.

45.4 Biologisk opphav

Det er i 2014 mottatt 5 henvendelser fra adoptivbarn som ønsker å søke etter sine biologiske foreldre. Fylkesmannen har merket en betydelig nedgang i henvendelser vedrørende disse sakene de siste årene.

45.5 Nasjonalt opplæringstilbud i undersøkelsessaker

Fylkesmannen gjennomførte i samarbeid med RKBU - Øst en dagskonferanser for ansatte i kommunalt barnevern om systematisk arbeid i undersøkelsessaker med vekt på kommunenes erfaringer med bruk av modeller og verktøy. Konferansen er en del av et av et nasjonalt program som tar sikte på å utvikle kompetansen i barnevernets undersøkelsessaker. Konferansen ble arrangert i samarbeid med fylkesmennene i Vestfold og Buskerud.

Deltagere 166 totalt - av disse var 31 stk fra Telemark.

Fylkesmannen gjennomførte i samarbeid med Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging Sør (RVTS sør), dagskonferansen «Seksuelle overgrep og vold mot barn – De nødvendige barnesamtalene». Konferansen er en del av et nasjonalt opplæringsprogram, og et av tiltakene i handlingsplan mot vold i nære relasjoner. På konferansen deltok ansatte for relevante faggrupper i kommunene i Telemark, bla fra barneverntjenesten, helsetjenesten, skole/SFO, PPTog barnehage.

Antall deltagere 180 stk

45.7 Tilskudd til kommunalt barnevern

Telemark fikk tilført ytterligere 5,1 stillinger til styrking av det kommunale barnevernet fra BLD i 2014. Totalt har barnevernet i fylket blitt tilført 30,5 nye stillinger i perioden 2011-2014.

I 2014 var det anledning til å søke både om saksbehandlings- og tiltaksstillinger. Det ble ikke tildelt midler til kompetanse- og/eller samhandlingstiltak i barnevernet, men det ble avholdt to nasjonale kurs i stedet. Se pkt. 45.5. Imidlertid hadde kommunene anledning til, i samarbeid med Fylkesmannen, å søke om kompetansemidler. I Telemark ble søknad om kompetanseprogrammet barnesamtalen v. Gamst/Langballe, tildelt kr. 689 400,-. Søknaden ble sendt på vegne av alle barneverntjenestene i Telemark med Skien kommune som ansvarlig for gjennomføringen.

Vårt inntrykk er at den statlige satsingen har ført til en bedret situasjon i det kommunale barnevernet. Antall fristbrudd gikk ned i 2014. Barnevernlederne i Telemark melder om stadig flere kompliserte og sammensatte saker som igjen fører til større ressursbruk. Tilbakemeldinger fra barneverntjenestene er at sakene er mer tidkrevende. Dette gjelder blant annet økning i saker med vold/overgrep med påfølgende politietterforskning, økt bruk av sakkyndige utredninger, økt andel familier med annen kulturell bakgrunn og språk, mer oppfølging fra barneverntjenesten i krevende omsorgssaker.

Resultatområde 46 Universell utforming

Fylkesmannen samarbeider med fylkeskommunen og vegvesenet om et fireårig prosjekt "Sentrumsnære turveger med universell utforming" i Telemark. I prosjektet har vi god kontakt med alle kommuner, som hver jobber med å utvikle en lokal turveg. Prosjektet har fått støtte av Kommunal -og moderniseringsdepartementet. Det er gjennomført en godt besøkt felles fagdag med kommunene, samt at vi har hatt foredrag på andre møter. Hele 7 av 18 Telemarkskommuner deltar i Kommunal- og moderniseringsdepartementets nettverk for universell utforming i kommuner og fylker.

Universell utforming er også tatt opp i planuttalelser til kommunene.

Fylkesmannen har også fokus på universell utforming i sin løpende møtevirksomhet hos kommuner, på hoteller etc., og påpeker om nødvendig at Fylkesmannen ikke kan arrangere møter/konferanser i lokaler som ikke har universell utforming med tanke på bevegelsehemmede, hørselssvekkede o.a.

Resultatområde 47 Integrering av innvandrere

47.1 Statsborgerseremonier

Statsborgerseremonier

Embeter	Antall seremonier	Prosent nye statsborgere som har deltatt
FMTE	1	28
Sum	1	

47.2 Bosetting av flyktninger

Fylkesmannen gjennomførte i 2014 et møte med IMDI -sør for å kartlegge mulige samarbeidsprosjekt rettet inn mot kommunens arbeid med innvandringsbefolkningen i Telemark.

I møtet ble ulike problemstillinger i forbindelse med bosetting av flyktninger diskutert. Disse diskusjonen ble sett i sammenheng med fagområdene sosial, barnevern og flyktningehelse.

I møtet ble det også diskutert og kartlagt mulige samarbeidsarenaer som det var aktuelt for IMDi Sør å være involvert i på fylkesnivå.

Som et resultat av overnevnte møte deltok blant andre representanter fra IMDi sør i et samarbeidsmøte som ble avholdt mellom Politi, Bufetat, barneverntjenestene i Grenland og Fylkesmannen. Se. pkt. 85.6

Det ble også drøftet hvordan fylkesmannen i sin kommunedialog kan sette bosetting av flyktninger på dagsorden.

47.3 Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)

Fylkesmannen behandlet en klagesak i 2014. Klagen gjaldt forlengelse av program, og klager fikk ikke medhold.

47.4 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og norskopplæring for asylsøkere

Fylkesmannen har i samarbeid med Vox, arrangert ett etterutdanningskurs over to dager i for lærere som underviser i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og norskopplæring for asylsøkere.

Antall deltakere:130. Hovedtema: Arbeidsretting. Andre tema: Fylkesmannen informerte om tilsyn etter introduksjonsloven og erfaringer så langt i Telemark. IMDI bidro med tema: "Innvandrere med svak tilknytning til arbeidslivet» - vektlegging av arbeid i kvalifiseringen av flyktninger i kommune. Deling av god praksis i kommunene. Til slutt karriereveiledere fra Vestfold og veileder ved et flyktningeprojekt NAV Tønsberg: «Karriereveiledning for innvandrere – et samarbeidsprosjekt mellom tre aktører».

I tillegg møter Fylkesmannen ledernetverket i voksenopplæringen i fylket regelmessig og tar del i deres årlige studieturer.

Fylkesmannen behandlet i 2014 en klagesak. Klagen gjaldt forlengelse av program og klager fikk ikke medhold.

47.5 Tilsyn med kommunenes gjennomføring av introduksjonsloven

Tilsynsteamet har bestått av to personer fra sosial- og helseavdelingen og en person fra utdannings- og vergemålsavdelingen. På grunn av ressursituasjonen ved embetet ble det kun gjennomført 1 tilsyn. Siljan kommune ble valgt.

Tilsynsteamet var om kommunens tilbud i introduksjonsordningen var helårlig og på full tid. Det ble ikke funnet avvik å disse områdene.

Resultatområde 48 Fremme likestilling og motvirke diskriminering

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
Tilsyn og klagebeh. etter barnevernloven	kr 675 892,43	kr 528 692,78
42 Familierett	kr 478 707,71	kr 0,00
45 Barnevern	kr 1 004 225,45	kr 0,00
47 Integrering av innvandrere	kr 14 129,95	kr 0,00
47.5 Tilsyn med introduksjonsloven	kr 43 455,63	kr 0,00
Andre oppgaver under BLD	kr 251 980,39	kr 0,00
Sum:	kr 2 468 391,00	kr 528 692,00

Justis- og beredskapsdepartementet

Resultatområde 51 Siviladministrasjon

51.2 Vergemålsloven og utlendingsloven kap. 11 A

Vurdering av måloppnåelse og resultatkrav

- **En forsvarlig beredskapsordning for hasteoppnevninger av verger og representanter**

- Fylkesmannen har knyttet til seg mange faste verger og også advokater som kan påta seg ulike vergeoppdrag på kort varsel. Vi arbeider kontinuerlig med etablering og oppfølging av faste verger og representanter, og har ikke problemer med å få oppnevnt verger på kort varsel når det er nødvendig.

- **En trygg kapitalforvaltning**

FORVALTNING

- Vi har tilskrevet verger som forvalter midler over 2 G etter og sendt orienteringsbrev om regelverket, samt skjema for opprettelse av kapitalkonto. Vi har kontinuerlig oppfølging, slik at vi får inn aktuelle midler over 2 G til forvaltning.
- Vi har tilskrevet verger med kapitalforvaltning og beløp større enn 2 G i en og samme bank for spredning av kapital og følger opp dette.
- Vi har tilskrevet verger med store beløp i banker med lav rente for alternativ plassering av midler med bedre rentebetingelser.

UTBETALINGER

- Alle utbetalinger foretas i hovedsak gjennom vedtak i ARVE via remittering, med godkjenning av saksbehandler 2. Det er ikke mulig å endre til- eller fra-konto når saken er godkjent i Agresso, slik at det ikke skal være risiko for den som kjører remittering å utbetale til annen konto enn det som fremgår av remitteringsforslaget. Dersom den som kjører remittering oppdager en feil i remitteringsforslaget, må utbetalingene reverseres og saken kjøres på nytt i ARVE med ny godkjenning.
- Manuelle utbetalinger foretas kun ved renteberegning og avslutning av konto ved avslutning av forvaltning (18 år, beløp mindre enn 2 G, avslutte fortsatt forvaltning eller PMV død). Disse underskrives av to saksbehandlere, slik at det er god kontroll på til- og fra-konto. Frigivelse av konto skjer ved e-post fra saksbehandler (vi vet ikke motkonto), ingen saksbehandler 2, men dokumentasjon via vedlegg til banken med kopi av innlevert skjema fra PMV om at fortsatt forvaltning ikke ønskes, eller at PMV er død. Da følger banken sine rutiner mht. at konto uansett sperres inntil skifteattest er utstedt.

AVVIKSKONTROLL

- Avviksliste mellom bank og Agresso avstemmes daglig, med daglige bokføringer av avslutningsbilag eller bokføring av innskudd på konto. Dette anses som svært viktig, for å oppdage eventuelle utbetalinger foretatt av bankene uten Fylkesmannens samtykke. Det har i noen tilfeller vært verger eller PMV som har møtt opp i banken og fått ut midler fra kapitalkonto, og også PMV under fortsatt forvaltning som har tatt direkte kontakt med banken for frigivelse av midlene. I alle disse tilfellene er bankene kontaktet for å gi Fylkesmannen en forklaring på det inntrufne. De har alle fått melding om at slike utbetalinger ikke skal forekomme, uten FMs samtykke, da det kan være grunner til at midlene ikke skal frigis eller utbetales, eksempelvis båndlagte midler, umyndiggjort midler etc.

Overføring av konti fra tidligere overformynderi til Fylkesmannen

- Det har i et par tilfeller dukket opp konti som har vært forvaltet av overformyndier, selv etter at Fylkesmannen har mottatt bekreftelse på at bankene ikke lenger har noen i sine porteføljer. Det ser ut til at

disse har vært registrert på personen på en slik måte at de står som eier, med bare en tekstopplysning om at den skal disponeres av overformynderi. Vi mener at Fylkesmannen har gjort det vi har kunnet for å avdekke slike konti.

Vår konklusjon er at vår kapitalforvaltning er trygg og i tråd med regelverket.

- **En tilfredsstillende tilgjengelighet overfor brukerne**

- Vi har bemanning til å ta imot telefoner og kunder som kommer innom alle dager unntatt onsdager. Onsdag har vi stengt telefoner fordi vi har mange saker og vedtak som også må behandles og sendes, og vi har vært nødt til å skjerme oss noe. Denne ordningen har vi hatt et år og den fungerer fint. Vi tar selvsagt imot hastehenvendelser på onsdager dersom dette er nødvendig.
- Vi reiser ut i kommunene og holder kurs og møter og gir informasjon både til enkeltpersoner, det kommunale og statlige hjelpeapparatet, NAV etc.

Vi mener derfor at vi har en tilfredsstillende tilgjengelighet overfor brukerne.

- **En tilfredsstillende håndtering av godtgjøring og utgiftsdekning til verger og representanter**

- Vi har lagt opp rutiner som sikrer at slike saker blir behandlet fortløpende hver måned. Godtgjøringssakene tar uforholdsmessig mye saksbehandlingsskapasitet, og vi benytter i dag ca. 1,3 årsverk til dette. Vergene blir forøvrig nøye fulgt opp med tanke på tidsbruk pr. PMV og også sett i sammenheng med samlet portefølje/ total tidsbruk. Vi mener derfor at vi har en tilfredsstillende håndtering av slike saker.

- **En sikring av at vergemålsapplikasjonen ARVE inneholder relevant og riktig informasjon**

- Vi arbeider kontinuerlig med å kvalitetssikre innholdet i ARVE og ajourfører og innregistrerer saker fortløpende. Viktige opplysninger som kommer pr. telefon eller i møte, blir lagt inn i loggen på PMV. Meldte dødsfall blir fulgt opp slik at ARVE er oppdatert. Vi mener vi har sikret dette så godt det lar seg gjøre hensett til den tid vi har til rådighet og har kontinuerlig fokus på dette. Enkelte typer feil i systemet har Fylkesmannen ikke selv mulighet til å rette opp, slik at vi der er avhengige av at Evry gjør en jobb. Det er ikke alltid dette følges godt nok opp etter vår oppfatning.

- **En videreutvikling av den lokale vergemålsmyndigheten, herunder sikre nødvendig kompetanse, etablere hensiktsmessige rutiner for arbeidet og effektiv styring**

- Vi arbeider kontinuerlig med å videreutvikle og fornye oss med tanke på arbeidsmetoder og nye retningslinjer etc. som måtte komme fra sentral vergemålsmyndighet. Vi har regelmessige møter i vergemålsenheten for å jobbe med forbedringer og gå gjennom praksis og nye uttalelser fra SRF og JD om håndtering av ulike vergemålssaker. Vi er få ansatte og har et godt og tett samarbeid, og vi har lagt opp gode rutiner i forhold til saksgang og fordeling av saker. Vi har fokus på kunnskapsdeling og dublering av kunnskap slik at ingen er alene om å kunne enkelte ansvarsområder.

- **Arbeide med å gjennomgå de eldre sakene med hensyn til individtilpasning av vergemålet, mandatutforming og regnskapsplikt for vergene.**

- Det har vært et svært hektisk år for oss. Vi har ikke hatt nok ressurser til å håndtere oppgavene fra tidligere år så raskt som ønskelig. Saksbehandlingstiden for enkelte saker er mye lengre enn vi gjerne skulle sett dem. Dette er uheldig utfra et rettssikkerhetsaspekt. Dette skyldes i stor grad at saksbehandlingssystemet ARVE ikke har fungert slik man forutsatte ved oppstarten i 2013.

Som følge av dette har vi ikke hatt kapasitet til å gjennomgå gamle mandater. Vi kan heller ikke se at dette bør utgjøre noe prioritert oppgave, da vergene uansett skal tilpasse sin hjelp til det PMV ønsker og har behov for. Det

er dessuten slik at mange personer med verge er så syke at de trenger en verge i alminnelighet, dvs. trenger bistand til både personlige og økonomiske forhold generelt. Dette er derfor en oppgave vi ikke kan prioritere slik vår arbeidssituasjon har vært og er.

Når det gjelder regnskapsplikten har vi derimot gått gjennom alle saker hvor verge har stått med fritak for regnskapsplikt, og sjekket grunnlaget for dette. Sakene blir vurdert på nytt og enkelte verger har således nå fått regnskapsplikt i motsetning til tidligere.

Annet

- I 2014 tilbød vi vergekurs til samtlige verger for voksne i Telemark. Dagskursene ble avholdt 3 steder i Telemark, og det deltok ca. 400 verger på disse. Hovedtema var vergerollen, vergens og fylkesmannens oppgaver, regnskapsplikten, info om vergemålsportalen etc. Vi valgte i etterkant av kurset å sende ut kursmateriellet til samtlige verger som en del av den opplæringen vi skal gi vergene. Vi har fått gode tilbakemeldinger på dette.
- Vi har hatt to saker om delvis fratakelse av rettslig handleevne i 2014. I begge sakene fikk Fylkesmannen medhold i sin påstand.

• Tilstand og særlige risikomomenter

Som nevnt ovenfor er arbeidsbelastningen meget høy for de ansatte på vergemålsmyndigheten. Saksbehandlingssystemet ARVE har fungert dårlig og er mangelfullt og tildels tungvint. Dette har gjort at restansene blir store og presset på de ansatte blir høyt. Det har i 2014 vært mye overtidsarbeid. Risiko for sykefravær på grunn av arbeidssituasjonen er derfor sterkt tilstede.

Fylkesmannen i Telemark stiller også spørsmål ved om bemanningen på vergemålsområdet var rett dimensjonert ved overgangen. Hvis vi får et velfungerende datasystem er det fortsatt vanskelig å se for seg at Fylkesmannen i Telemark har fått tilført tilstrekkelig ressurser til å løse oppgavene.

Når det gjelder publikum vil den største risikoen være at personer som trenger verge, ikke får oppnevnt dette så raskt som ønsket. Selv om alle saker vurderes etter alvorlighet og hast, vil det være noen som har behov for og ønsker verge som må vente i flere måneder på å få dette. Dette er uheldig utfra et rettssikkerhetsmessig aspekt.

Vi er også bekymret for manglende kontroll av vergeregnskaper. Det er fra sentralt hold sagt at 15 % skal kontrolleres årlig. Det innebærer at svært mange regnskaper ikke blir kontrollert. Utfra de erfaringer vi har, vil det være fare for underslag som ikke blir oppdaget. Da overformynderiene hadde ansvaret for vergemålene ble alle regnskapene kontrollert årlig. Det at vi ikke har ressurser til å gå gjennom alle regnskapene er således en alvorlig risikofaktor etter vår oppfatning.

Når det er sagt opplever vi å ha god kontroll på vergemålsområdet generelt og vi har et godt arbeidsmiljø. Vi håper at vi i løpet av 2015 vil få et mer hensiktsmessig saksbehandlingssystem, og at dette igjen vil medføre raskere saksbehandlingstid og mindre restanser.

Oppgaver etter vergemålsloven

Embeter	Antall saker	Antall tilsyn
FMTE	0	0
Sum	0	0

51.3 Forlikrådene

Ingen rene tilsynssaker. Oppnevner nye forliksråd etter hvert som valgene innrapporteres.

To henvendelser hvor domsresultat var ankepunktet.

51.5 Tomtefesteloven

Resultatområde 52 Borgerrettigheter

52.1 Fri rettshjelp

Fri rettshjelp

Vi har sendt kvartalsvise rapporter til Statens sivilrettsforvaltning og Fylkesmannen i Sogn og Fjordane. Saksbehandlingstiden for søknader om fri rettshjelp har vært gjennomsnittlig 4 uker.

I de siste årene har vi mottatt færre saker enn tidligere år. Vi antar nedgangen har sammenheng med at inntektsgrensene har vært uendret siden 2009 og at vilkårene for å dispensere fra de økonomiske vilkårene er strenge.

Fritt rettsråd

Vi har utbetalt ca. 4,2 millioner kroner for fritt rettsråd i 2014. Beløpet kr 4 240 608 fordelte seg på kr 4 045 259 i advokatsalær og kr 195 349 i tolkeutgifter. Vi mottok 621 nye saker. Det er nedgang i utbetalingene og antall saker sammenliknet med 2013. I 2013 var utbetalingen kr 4 342 003 og antall saker var 645.

De største saksområdene hvor det ble innvilget fritt rettsråd var familiesaker, utledningssaker, erstatning for straffeforfølgning og klagesaker etter folketrygdloven.

76 % av sakene ble sendt inn elektronisk.

Fri sakførsel

Vi mottok 12 saker som gjaldt fri sakførsel. 5 av søknadene ble avslått.

Under ordningen med fri sakførsel utbetalte vi kr 374 475 kroner til advokater i saker for Kontrollkommisjonen for psykisk helse.

52.3 Navneloven

Følgende er rapportert:

Behandlet to klager på avslag om navneendring. Den ene klagen endret Fylkesmannen folkeregisterets vedtak og klager fikk medhold. Den andre klagen stadfestet Fylkesmannen folkeregisterets vedtak.

Resultatområde 53 Forebyggende samfunnsikkerhet

53.1 Oversikt over risiko og sårbarhet

Fylkes-ROS ble sist revidert (hovedrevisjon) i 2012. Analysen oppdateres løpende hvert år.

Fylkes-ROS har en handlingsplan (oppfølgingsplan) som revideres årlig. Pågående revisjon inneholder tydeligere ansvarsavklaringer enn vi har hatt så langt, med en ansvarsmatrise for medlemmene i Fylkesberedskapsrådet opp mot hver hendelse i Fylkes-ROS

Tiltakene i Fylkes-ROS følges opp gjennom handlingsplanen.

Fylkesberedskapsrådet beslutter nye hoved- og delrevisjoner (enkelttema) av Fylkes-ROS og godkjenner disse. Fylkesberedskapsrådet godkjenner også de årlige handlingsplanene.

Arbeidet med Fylkes-ROS gjennomføres med Fylkesmannen som sekretariat og hoved- og delbidragsytere i arbeidet fra Fylkesberedskapsrådets etater/virksomheter alt etter hvor sentrale de er for det enkelte tema som analyseres. Analysene høres i hele Fylkesberedskapsrådet og vedtas av det samme i det årlige hovedmøtet.

Fylkes-ROS brukes som styringsgrunnlag for beredskapsarbeidet i fylket, både hos Fylkesmannen og hos flere av medlemmene i Fylkesberedskapsrådet, samt som en del av grunnlaget for kommunenes arbeid med helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse. Handlingsplanen har blitt et sentralt verktøy for arbeidet gjennom året.

53.3 Samfunnsplanlegging

a) Antall innsigelser og hvilke kriterier som er lagt til grunn på:

- 1) kommuneplanens arealdel: 0
- 2) reguleringsplaner: 0

b) Antall kommuner som har mål, strategier og planer for oppfølging av samfunnssikkerhet i:

- 1) kommuneplanens samfunnsdel: 14 (av 18)
- 2) andre styrende dokumenter: 16 (av 18)

c) Hvilke veiledningsaktiviteter som er gjennomført mot kommunene i deres arbeid med helhetlig ROS:

- Tilsyn
- Løpende veiledning inkl innspill i høringer
- Tema på årlig beredskapsseminar

53.4 Tilsyn

Fylkesmannen gjennomførte tilsyn etter kommunal beredskapsplikt med 9 av fylkets 18 kommuner i 2014. De andre 9 kommunene førte vi tilsyn med i 2013.

Alle tilsyn er innrapportert i DSB's innmeldingsløsning (SAMBAS).

Resultatområde 54 Beredskapsforberedelser

Ingen merknader

54.1 Beredskapsforberedelser og regional samordning

a) Med bistand fra regionale samarbeidspartnere har vi gjennomført vårt årlige todagers beredskapsseminar (B-seminaret) rettet mot kommunene:

<http://www.fylkesmannen.no/Telemark/Arkiv---Nyheter/Vellykket-beredskapsseminar/>

Vi har også gjennomført et krisekommunikasjonsseminar for kommunene og regionale samarbeidspartnere:

<http://www.fylkesmannen.no/Telemark/Kurs--og-konferansekalender/Krisekommunikasjonsseminar/>

og bidratt til en beredskapsdag som del av Fylkeslegens konferanse for helsepersonell:

<http://www.fylkesmannen.no/Telemark/Kurs--og-konferansekalender/Hostkonferanse-for-helsepersonell-i-Telemark/>

og en konferanse om beredskap, vold og trusler rettet mot barnehager og skoler i samarbeid med barnehage- og utdanningsavdelingen

<http://www.fylkesmannen.no/Telemark/Arkiv---Kurs-og-konferansekalender/Invitasjon-til-beredskapskonferanse-kontaktmote/>

Terskelen er svært lav for å kontakte oss, og det er løpende veiledningskontakt mot kommunene som en del av det daglige arbeidet, først og fremst mot de kommunale beredskapskoordinatorene.

b) alle våre 18 kommuner har tatt i bruk CIM, og deltar på våre kvartalsvise varslingsøvelser som inneholder en økt (2 timer) med prosedyretrening på krisestøtteverktøyet. I tillegg har vi kursing på oppfordring og nettbasert CIM-opplæring i samarbeid med de øvrige fylkesmannsembetene på Østlandet.

<http://www.fylkesmannen.no/Telemark/Samfunnssikkerhet-og-beredskap/CIM/>

Mrk: CIM installeres ikke, det er nettbasert..

c) Flom, skred og dambrudd var blant temaene som ble tatt opp (med bistand fra NVE) på B-seminaret. Vi startet også opp et arbeid med politiet og regulantsamarbeidet med målsetning om å utarbeide en overordnet beredskapsplan for dambrudd.

Vi har deltatt på møter i KBO for Vestfold/Telemark og vært arrangør for regionalt møte mellom NVE, KBO og Fylkesmennene i Agder, Telemark, Buskerud og Vestfold med fokus på konsesjonssaker og beredskap.

Vi har også deltatt på øvelse for de tre Midt-Telemarkskommunene Bø, Nome og Sauherad og Midt-Telemark Energi, der vi observerte og veiledet i de tre kommunale krisestabene og bidro i den felles evalueringen i etterkant.

d) Fylkesmannen har deltatt i halvårlige statusmøter med DNK, samt Nødnettskonferansen.

54.2 Fylkesmannens beredskapsarbeid

a) Embetets beredskapsplanverk oppdateres og utvikles løpende og revideres minimum en gang årlig.

b) Nytt gradert samband er inninstallert, og embetet er klart til å ta det i bruk. Det er eksterne årsaker til at det ikke er idriftsatt. Vi er operative på det sambandet som skal utfases, samt flere alternative graderte sambandsløsninger.

c) Vi har tilstrekkelig kompetanse i bruk av SBS

d) Embetet har tilstrekkelig antall ansatte (35 stk) med kompetanse i CIM, men det er for få av disse som behersker verktøyet på et tilfredsstillende nivå.

54.4 Øvelser

a) Fylkesmannen har en oppdatert øvingsplan for perioden 2013-2016 samt en langtidsplan for 2013-2024 for øving av kommunenes overordnede beredskapsplaner.

b) Fylkesmannen har i 2013, i samarbeid med DSB, gjennomført øvelse for egen Krisestab og for Fylkesberedskapsrådet.

Vi har bistått i øvelse for Katastrofeberedskapsrådet i Grenland

Vi har bistått i øvelse for kommunene Bø, Nome og Sauherad.

Deler av egen Krisestab er i tillegg øvet i tillegg ifm gjennomføring av de kvartalsvise varslings-/prosedyretreningsovelsene som gjennomføres mot kommunene. Disse øvelsene utnyttes for å få "trykk" inn til Krisestaben gjennom kommunenes respons på utsendte øvingsmeldinger.

c) For øvelser for fylkesberedskapsrådet legger vi til grunn for valg av tema enten hvilke hendelser/tema som er vesentlig revidert i Fylkes-ROS og inne på handlingsplanen for oppfølging, eller eventuelt hvis dette ikke er aktuelt, hvilken/hvilke hendelser som er vurdert å ha størst risiko.

Atomhendelser var nytt tema i Fylkes-ROS i 2013, og ble derfor tema for øvelsen for Krisestab og Fylkesberedskapsråd i 2014.

d) Viktigste læringspunkt i 2014:

- Statusmøter i Krisestaben må gjennomføres oftere

- Vi må få en forventningsavklaring KU-ABU

- Møtene i Fylkesberedskapsrådet (FBR) må ha en strammere regi (mer stabsregi)

- Avklare roller fylkesmann-fylkesberedskapssjef (stabssjef) i møtene i FBR (Godt utgangspunkt i DSB's øvingsrapport).

e) Samlet deltakelse for fylkesmannens beredskapsorganisasjon og Fylkesberedskapsrådet de siste fire årene:
Øvelse Vestavind - oktober 2010
Øvelse Orkan 12 - november 2012
Øvelse Telemark 2014 - oktober 2014

Resultatområde 55 Regional og kommunal krisehåndtering

Ingen merknader

55.1 Håndtering av uønskede hendelser

Februar 2014

- Stengte veier opptil 2 1/2 uke pga rasfare
- Fyresdal og Tinn
- Mottok situasjonsrapportering. Kontakt med Statens Vegvesen. Kontakt med Fylkeslegen (internt). Kontakt mot helseforetak ifm ambulanseberedskap.
- Ingen samlet kontakt. Konatakt med vegvesen, heleforetak og politiet.
- ingen særskilte

Mars 2014

- Strømrudd/svikt i tele
- Tinn
- Mottak av situasjonsrapportering
- Ingen
- Ingen

Ellers: Rapporteringsaktivitet ifm fare for vårfloam (gikk greit i Telemark) og ifm terrortrusselen. Ellers en rekke flom- og skredvarsler som ikke reulterte i vesentlige konsekvenser i fylket.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
51.2 Vergemålsloven	kr 23 939,55	kr 4 912 536,99
52.1 Fri rettshjelp	kr 796 068,24	kr 47 581,25
53 Forebyggende samfunnssikkerhet	kr 903 204,52	kr 0,00
54 Beredskapsforberedelser	kr 656 947,59	kr 0,00
55 Regional og kommunal krisehåndtering	kr 564 434,53	kr 0,00
Andre oppgaver under JD	kr 1 161,25	kr 0,00
Sum:	kr 2 945 755,00	kr 4 960 118,00

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Resultatområde 60 Ledelse, virksomhetsstyring og administrasjon

60.1 Helhetlig ledelse og virksomhetsstyring

I 2014 er det spesielt jobbet med følgende områder:

- Styrke samarbeidet med fylkeskommunen
- Samordne vår kommuneretta innsats mot utsatte barn og unge
- Risikovurdere arbeidet med kommunereformen
- Risikovurdere embedets interne sikkerhet
- Forankre embedets overordna mål og strategier i organisasjonen

Samarbeidet med Fylkeskommunen:

Telemark har en svak vekst både mht demografi, levekår og næringsutvikling. Vi har derfor sett behov for å styrke samarbeidet med blant annet fylkeskommunen. Vi deltar med ressurser i det regionale planarbeidet på prioriterte områder og vi har innført 2 felles ledermøter i året.

Samordning av den kommuneretta innsatsen mot utsatte barn og unge:

Telemark har utfordringer innenfor mange viktige områder som berører barn og unge. Særlig synlig er dette på områder som helse og utdanning. Vi har derfor opprettet en intern tverrfaglig arbeidsgruppe i embedet som samordner våre initiativ og vår virkemiddelbruk mot denne målgruppen. Eksternt har vi tatt ledelsen av et interkommunealt samarbeid i Grenlandsregionen om å få flere ungdommer til å fullføre videregående skole. Her deltar fylkeskommunen, NAV, LO,NHO i tillegg til de 6 kommunene i Grenlandssamarbeidet

Risikovurdere arbeidet vårt med kommunereformen

Som en konsekvens av analysen er det gjort konkrete tiltak mht informasjon, kommunikasjon, bistand til regionrådssekretærene, opprettelse av nettverk og hyppige informasjonsmøter for egne ansatte.

Risikovurdere embedets interne sikkerhet

Analysen viste svakheter ved sikkerheten i ekspedisjonsområdet i bygningen vår. Her er det nå gjennomført tiltak med skjerpet adgangskontroll og bygningsmessige endringer i form av en ny sluse og innglassing av kontordelen, og alarmer i 2 møterom i samme område. Analysen pekte også på behovet for nødstrøm. Dette vil bli gjennomført i år.

Forankre embedets overordna mål og strategier i organisasjonen:

Embetsledelsen har jobbet aktivt med å informere om dette i egen organisasjon i ledergruppa, i avdelingsmøter og i allmøter. Vår siste medarbeiderundersøkelse viser framgang og 83% av de ansatte svarer nå at de helt eller delvis er enig i at de kjenner organisasjonens overordnede mål/visjon/strategi

60.2 Mangfold og likeverd

Måltallet for sykefravær er 4% og 0% arbeidsrelatert. Vi har ikke hatt rapportert arbeidsrelatert fravært i 2014, og totalt sykefravær har vært på 4,97. Sykefraværet har vært av en slik art at arbeidsgiver bare har kunnet tilrettelegge for enkelte.

Vi har hatt 3 praksisplasser for personer med nedsatt funksjonsevne. i 2013/2014 har vi ikke hatt inne lærlinger.

Lønn

		Kjønnsbalanse			Lønn	
		m%	k%	Totalt(N)	m (kr/%)	k (kr/%)
Embetsledelse/direktør	2014	57,0	43,0	100	100	93,0
	2013	57,0	43,0	100	100	93,0
Seksjonssjef/ass. direktør	2014	56,0	44,0	100	100	97,0
	2013	60,0	40,0	100	100	99,0
Saksbehandler I	2014	50,0	50,0	100	100	95,0
	2013	52,0	48,0	100	100	100,0
Saksbehandler II	2014	28,0	72,0	100	100	99,0
	2013	40,0	60,0	100	100	101,0

Kontorstillinger	2014	12,0	88,0	100	100	98,0
	2013	15,0	85,0	100	100	95,0
Fagarbeiderstillinger	2014	100,0	0,0	100	100	0,0
	2013	100,0	0,0	100	100	0,0
Unge arb.takere inkl lærlinger	2014	0,0	0,0	0	100	0,0
	2013	0,0	0,0	0	100	0,0
Totalt i embetet	2014	50,5	49,5	600	100	96,9
	2013	54,0	46,0	600	100	97,4

Deltid

		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		M%	K%	M%	K%	M%	K%	M%	K%
Totalt i virksomheten	2014	25,0	75,0	33,3	66,7	0,0	100,0	42,9	57,1
	2013	32,0	68,0	31,0	69,0	15,0	85,0	53,0	47,0

Ansatte

2014	Ledere med personalansvar			Medarbeidere			Lønn	
	M%	K%	Totalt	M%	K%	Totalt	M%	K/M i %
FMTE	67,0	33,0	100	34,0	66,0	100	100	97,0

60.3 Informasjonssikkerhet og IKT

Ingen rapportering i årsrapporten. Rapporteringskrav er brev med 2 frister midt i året. Disse er innlevert i henhold til frist.

60.4 Embetsspesifikke oppdrag på IKT-området

Ingen rapporteringskrav for Fylkesmannen i Telemark

Resultatområde 61 Samordning og modernisering i kommunene

61.1 Kommunerettet samordning

I forbindelse med kommunereformen har Fylkesmannen hatt en rekke dialogkonferase i 2014 med deltakelse fra alle kommunene i Telemark

Vi legger til grunn at kommunestyret er det overordnede og lokalt samordnende organ. Vår samordnende aktivitet skal forsterke kommunestyrets ansvar. Statlig politikk blir formidlet på en helhetlig måte gjennom årlig Tilstandsrapport, møter i regionråd og kommunebesøk.

Vi har fokus på det lokale handlingsrommet ved tilbakemeldinger på budsjett og økonomiplan. Skjønnsmidlene blir brukt aktivt i samordningshensikt.

Vi gjennomfører omfattende veiledning i kommunalrettslige spørsmål, og bidrar slik til større forståelse av handlingsrom og lokalt samordningsansvar.

61.2 Modernisering i kommunene

I Telemark har det for 2014 blitt tildelt kr 8 000 000 til omstillings og fornying i kommunene. Tilrettelegging av fornying og omstillingsprosjektene er foretatt gjennom en fordeling av skjønnsmidler til de fire regionrådene i Telemark etter en egen fordelingsnøkkel. (Se nedenfor)

Fylkesmannen har en tett oppfølging av prosjektgjennomføringen i regionrådene. Dette gjøres gjennom fire faste oppfølgingsmøter i løpet av året mellom lederne av regionrådene og fylkesmannen. Dessuten deltar

fylkesmannens på regionrådsmøtene.

På oppfølgingsmøtene gjennomgås alle prosjektene, det blir lagt vekt på erfaringsoverføring, gjensidige rapporteringer, evalueringer og gevinstvurderinger.

Kompetanseformidling i kommunene, kalt "Læringsløpet for ansatte i kommunene" har fått 900 000 kroner. Dette har vært et samarbeid mellom alle fire regionrådene i Telemark. I 2014 utviklet dette seg til et samarbeid også med KS som følger prosjektet opp videre.

Det har blitt gitt ekstra midler til prosjektet "Talenter for framtida" i regi av Grenlands samarbeidet på kr. 100 000.

Til andre prosjekter utenom de fire regionene har Jomfruland Nasjonalpark blitt tildelt kr. 300 000.

Regionråd og tilhørende kommuner:

Grenlandssamarbeidet - 2,4 mill. kroner

Porsgrunn, Skien, Siljan, Bamble, Kragerø og Drangedal.

Kongsbergregionen - 1,09 mill. kroner

Fra Telemark: Notodden, Hjartdal og Tinn.

MidtTelemarkrådet - 1,8 mill. kroner

Nome, Bø og Sauherad.

VestTelemarkrådet - 1,71 mill. kroner

Seljord, Kviteseid, Nissedal, Fyresdal, Tokke og Vinje.

61.3 Samordning av statlig tilsyn

Andre statlige tilsynsorganer deltar regelmessig i møter med embetets tilsynsgruppe. Det er opprettet en egen felles tilsynskalender, og laget egne rutiner for samordning av statlige tilsyn med kommunene.

Resultatområde 62 Kommuneøkonomi

Kommuneøkonomien i Telemark preges særlig av tre ting:

- 1 Svak befolkningsvekst
- 2 Svake netto driftsresultat
3. Høy lånegjeld.

Befolkningsutviklingen er den viktigste faktoren for utviklingen i kommunenes inntekter. I Telemark har 12 av 18 kommuner en faktisk nedgang i befolkningen. For 2014 ligger Telemark på nest nederste plass av alle fylkene i Landet med en befolkningsvekst på kun 0,28 %. Bø kommune er den kommunen i Telemark som har hatt den største befolkningsveksten med 2,45 %.

Netto driftsresultatet for Telemark ligger i snitt 1 prosent under landsgjennomsnittet.

Høy lånegjeld gjelder særlig de kommunene som har svake økonomiske resultater. Dette vil kunne gi store utslag når renten igjen begynner å øke.

Foreløpige regnskapsresultater for 2014 gir inntrykk av svakere resultater.

Det er tre kommunene som har et akumulert underskudd. Av disse er Bø og Sauherad registrert i ROBEK.

Notodden ble registrert i ROBEK på bakgrunn av kommunelovens § 60 punkt 1, bokstav a og b. Det som preger

disse tre kommunene er høy langsiktig gjeld i forhold til brutto driftsinntekter.

Fylkesmannen samarbeider med KS om kommunekonferanser i forbindelse med fremlegging av statsbudsjettet og revidert nasjonalbudsjett.

62.1 Kontroll og godkjenning etter økonomibestemmelsene i kommuneloven

Kommunene har sendt inn årsbudsjett og økonomiplan for 2014, kontrollert for ubalanse. Det er foretatt lovlighetskontroll av budsjettet til Sauherad Bø og Notodden som alle har vært registrert i ROBEK 2014.

Det har vært behandlet 9 kommunale garantier, jf. kommunelovens § 51. En garanti for Seljord kommune ble avslått på grunn av for stor risiko.

Fylkesmennene i Buskerud, Vestfold og Telemark har hatt en felles godkjenning av selskapsavtale til IKA Kongsberg for kommuner som er med i avtalen. Der garantistillelsen gjelder for økt låneopptak der to kommuner i Telemark - Bø og Sauherad kommuner - er registrert i ROBEK.

62.2 Økonomiforvaltning - veiledning

Fylkesmannen gir muntlig og skriftlig veiledning i kommunaløkonomiske spørsmål og noe kostraveiledning.

Fylkesmannen utarbeides et statistikkhefte for kommunene basert på kostratall hvert år

To kommunekonferanser i mai og oktober i forbindelse med fremleggelse av kommuneproposisjonen og statsbudsjettet for 2014. Disse møtene avvikles i samarbeid med KS. Vi har faste innspill fra Telemarksforskning. Tema og diverse innspill meldes inn fra kommunene. Det er gode oppslutning fra kommunene og tilbakemeldingene er gode.

Skjønnsmidlene fordeles til kommunene etter departementets retningslinjer for skjønnsstildeling. Det ble fordelt 19,01 mill kroner av basisrammen og 8 mill. kroner til inntektssvake kommuner for 2014.

Det er tett kontakt og veiledning fra Fylkesmannen mot regionene i forhold til oppfølging, evaluering og veiledning i omstillings og utviklingsprosjekter. Her har fylkesmannen fire faste møter med de fire regionrådssekretærene hvert år. Viser ellers til punkt 61.2 om interkommunalt samarbeid.

Resultatområde 63 Kommunalrett, forvaltningsrett, kommuneinndeling og valg

63.1 Kommunalrett

Omfattende veiledning ved daglige telefonhenvendelser og e-post. Foredrag for kommunestyre i enkeltkommuner. Behovet for veiledning innenfor kommunalrettens område, oppleves som økende, tilsvarende som innenfor alminnelig forvaltningsrett og offentlighetslov.

Særlig behov for veiledning om habilitet, åpne møter, samt den enkelte politikers rettigheter i møter i folkevalgte organer.

Lovlighetskontroll

Embeter	Saker om lovlighetskontroll etter klage som det er truffet vedtak i			Lovlighetskontroll initiert av fylkesmannen			Vedr. habilitet	Vedr. lukking av møter
	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig		
FMTE	6	6	0	0			4	
Sum	6	6	0	0	0	0		

63.3 Kommuneinndeling

63.4 Valg

Ingen aktivitet i 2014.

63.5 Forvaltningslovens og offentleglovas anvendelse i kommunesektoren

Vi behandlet 10 klagesaker vedr avslag på begjæring om innsyn i kommunale dokumenter.

Av disse ble 6 tatt til følge, 2 delvis til følge og i to saker ble avslaget opprettholdt.

Saksområdet krever omfattende daglig veiledning.

Resultatområde 66 Planlegging, bolig- og bygningsrett

66.1 Byggesaker

66.1 Byggesaker

Som følge av et systematisk forbedringsarbeid var gjennomsnittlig saksbehandlingstid i første og andre tertial 2014 under 3 måneder. I tredje tertial økte saksbehandlingstiden til litt over 4 måneder. Dette skyldes ressursituasjonen (sykdom og permisjoner) i klagesaksteamet.

For året 2014 var gjennomsnittlig saksbehandlingstid 3,3 måneder. Det ble behandlet 113 saker hvorav 19 fikk medhold. 8 saker ble opphevet og hjemvist til ny behandling i kommunen.

Klagesaksteamet fortsatte i 2014 arbeidet med kontinuerlig forbedring (LEAN). Den «ideelle arbeidsprosess» for teamet er nedfelt i en handlingsplan. Et av tiltakene i handlingsplanen er gjennomføring av årlig fagdag/opplæring for kommunene. Planlegging av to samlinger for kommunen våren 2015 ble igangsatt høsten 2014. I tillegg ble det utarbeidet en «sjekklister» for kommunene som et hjelpemiddel for ved oversendelsen av klagesaker. I utfylt stand vil sjekklister lette arbeidet med klagesakene og samtidig være en kontroll for kommunen på at alle relevante dokumenter er med.

66.2 Saker om ekspropriasjon

66.2 Saker om ekspropriasjon

Vi har ikke hatt saker om ekspropriasjon i 2014.

66.3 Klage etter eierseksjonsloven og lov om kommunal forkjøpsrett til leiegårder

66.3 Klage etter eierseksjonsloven og lov om kommunal forkjøpsrett til leiegårder

Ingen saker i 2014.

66.4 Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård

Ingen saker 2014.

Klage etter eierseksjonsloven - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMTE	0	0	0	Ingen saker i 2014.
Sum	0	0		

66.5 Planlegging og geodata

66.5.1 Planlegging

Fylkesmannen i Telemark samarbeider tett med Telemark fylkeskommune om opplæring for kommunene innen planlegging, og vi har i 2014 bl.a hatt tilbud om kurs i reguleringsplanlegging som ble svært godt mottatt. Vi har også hatt fokus på folkehelse, universell utforming og stedsutvikling.

Vi deltar også aktivt på Planforum, som fylkeskommunen kaller inn til. En del kommuner bruker dette møtepunktet aktivt for å få diskutert planene i tidlig planfase, og vi oppfordrer også til å ta opp planer til diskusjon her også i utarbeidingsfasen.

I 2014 ble arbeidet med Regional plan for samordnet areal og transport for Grenland og for Telemark sluttført. Disse to planene setter stort fokus på høy arealutnyttelse omkring sentrumsområdene og i tilknytning til kollektivlinjene. Disse to planene avløser også tidligere Fylkesdelplan for senterstruktur, og har knyttet til seg regionale planbestemmelser for etablering av handel og offentlig tjenesteyting. Planene følges opp i forbindelse med kommunenes arealplanarbeid, både for å oppnå en høy arealutnyttelse rundt knutepunkt og kollektivakser, men også for derigjennom å kunne ivareta viktig grønnstruktur, naturmangfold og dyrka mark.

Vi legger vekt på å formidle nasjonale politikk i tidlig planfase, med utgangspunkt i Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging. Så langt mulig signaliserer vi det tidlig dersom det er kjente viktige nasjonale eller regionale interesser som er berørt. I noen tilfeller er varselet så lite konkret at det er vanskelig å gi gode nok tilbakemeldinger tidlig. Så langt mulig ønsker vi å unngå at det skal bli nødvendig med innsigelser.

Ved offentlig ettersyn følger vi opp og påser at nasjonale og viktige regionale interesser er ivaretatt i planene, med fokus på naturmangfold, strandsone (kyst og innland), villrein, landskap, hensynet til barne og unge, samfunnssikkerhet, kjøpesenterstoppen og jordvern.

I løpet av 2014 har vi gitt uttalelse til 14 kommuneplaner, 23 kommunedelplaner og 169 reguleringsplaner. Dette gjelder uttalelse både i varselfasen og ved offentlig ettersyn. Det har blitt fremmet innsigelse til ialt 5 planer, der det kan være flere innsigelser til hver plan. Innsigelsene er begrunnet i manglende hensyn til naturmangfold, landskap, grøntstruktur og jordvern.

Det har vært gjennomført en mekling i løpet av 2014, vedrørende en reguleringsplan med innsigelse grunnet i jordvern. Meklingen førte ikke fram, men kommunen ser i etterkant på mulige alternative løsninger.

66.5.2 Geodata

Det vises til rapporteringen under 22.1 Bruk av landbruksarealer.

66.5SO5

Det **O**ffentlige **K**artgrunnlaget (DOK) har ikke blitt løftet spesielt frem som satsingsområde i Telemark i 2014.

66.5SO6

Det har blitt tatt jevnlig kontakt med de kommunender det er større restanser (3 kommuner og 167 saker) for å holde trykket oppe for å få avviklet **M**idlertidige **F**orretninger etter delingsloven (MF). Dette blir intensivert og skal sluttføres i 2015. Restansene i de øvrige kommunene gjelder saker hvor det stort sett foreligger formelle hindringer som vanskeliggjør avslutning. Dette gjelder 5 kommuner og 11 saker.

Resultatområde 68 Samepolitiske hensyn

Resultatområde 69 Partistøtte

Ingen rapportering

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
Ressursbruk knyttet til adm/felles oppg./drift	kr 19 827 016,22	kr 0,00
Embetsspesifikke landsdekkende oppgaver (f.eks. FRI og trippelnett)	kr 62 746,64	kr 0,00
62 Kommuneøkonomi	kr 710 914,65	kr 0,00
66 Planlegging, bolig- og bygningsrett	kr 2 825 578,09	kr 0,00
Andre oppgaver under KMD	kr 726 411,93	kr 0,00
Sum:	kr 24 152 667,00	kr 0,00

Arbeids- og sosialdepartementet

Resultatområde 73 Sosiale tjenester

73.1 Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

Se egen rapportering i NESTOR (Statens helsetilsyn).
Se rapportering under resultatområde 73.2 i årsrapporten.

73.2 Sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen – formidlingstiltak og kompetanseutvikling

Fylkesmannen har regelmessige møter med NAV fylke og KS gjennom Samordningsforum. Faste medlemmer her er underdirektør i NAV Telemark, NAV ansvarlig rådgiver i KS, og underdirektør i Sosial- og helseavdelingen hos fylkesmannen.

Fylkesmannen, NAV direktør gjennomførte våren 2014 sitt årlig møte der felles samarbeidsavtale ble evaluert. Det ble enighet om at samarbeidet fortsatte som før, gjennom møter i Samordningsforum.

Fylkesmannen har benyttet videoveiledning ovenfor NAV- kontorene i 4 år. Fylkesmannen er tilgjengelig for slik veiledning hver tirsdag frem til kl 12.00 og dette tilbudet er godt kjent ute på NAV- kontorene. Det er lav terskel ved kontorene for å ta kontakt og be om slik veiledning. Ved behov tar også Fylkesmannen initiativ til veiledning av kontorene.

Fylkesmannen har også i 2014 gjennomført opplæring i lov om sosiale tjenester i NAV tilhørende forskrift og rundskriv.

I samarbeid med NAV fylke har vi også i 2014 gjennomført 4 dagers opplæring i motiverende intervju. Alle kontorer har fått tilbud om dette og deltakelsen har vært god.

I 2014 har Telemark gjennomført to tilsyn med KVP. I tillegg har 7 kontorer gjennomført egentilsyn på samme område.

Fylkesmannen har anledning til å delta på NAV-direktørens møter med NAV-lederne når det er behov for det. Vi deltar på disse møtene når det er spesielle tema og/eller problemstillinger vi ønsker å formidle til, og diskutere med NAV-lederne.

Fylkesmannen har også egne møter med NAV-ledere ved behov.

73.3 Kvalifiseringsprogrammet

Det har vært en liten økning i gjennomsnittlig antall deltakere i kvalifiseringsprogrammet fra 2013 til 2014, henholdsvis 253 deltakere i 2013 og 255 i 2014.

I 2014 var det 237 registrerte søknader om kvalifiseringsprogram, og av disse fikk 39 personer avslag (kan også inkl søkn innkommet på slutten av -13), altså 16.4 %. Tilsvarende for 2013 var 13 %.

I 2014 gikk 47 deltakerne over til arbeid (heltid eller deltid, med eller uten lønnstilskudd) etter gjennomført program.

For øvrig viser vi til tertialrapporteringene, sendt Arbeids- og velferdsdirektoratet.

73.4 Økonomisk rådgivning

Fylkesmannen arrangerte i vår grunnkurs for ansatte i NAV. Det var god oppslutning, noe som viser at det er behov for denne type opplæring.

Sammen med Fylkesmannen i Buskerud og Fylkesmannen i Vestfold har vi også arrangert videregående kurs i økonomisk rådgivning, og med god oppslutning fra alle tre fylkene.

Også i år har det blitt arrangert 2 dagers fagsamling for økonomiske rådgivere i Vestfold og Telemark. Tilbakemelding fra deltakerne er at dette er noe som må videreføres.

Flere av Telemarkskommunene deltar i gjeldsrådet Telemark / Vestfold. Fylkesmannen i Telemark deltar og er teknisk arrangør når disse legges til Telemark. I 2014 har alle gjeldsråd vært i Vestfold. Fylkesmannen har jevnlig sendt ut aktuelt fagstoff etc til økonomiske rådgivere.

Når det gjelder interkommunalt samarbeid, så er det etablert interkommunal økonomisk rådgiver i Vest - Telemark (5 kommuner), i Midt - Telemark (3 kommuner) og Drangedal / Kragerø kommuner. I tillegg til dette er NAV Hjartdal et avdelingskontor under NAV Notodden, og kan nyttiggjøre seg av den kompetansen på området som Notodden har. Dette innebærer at det i 12 av fylkes 18 har etablert et interkommunalt samarbeid.

Gjeldsrådgiver i Vest Telemark har på eget initiativ planlagt 2 dagers workshop for NAV ansatte i regionen for å styrke kompetansen. Samlingen ble gjennomført januar -15.

I kontakt med NAV ledere har det vært fokus på viktigheten av økonomisk rådgivning.

Vi ser at kunnskapen på området blir bedre og interessen for økt kompetanse er stor. Fylkesmannen vil allikevel påpeke at samtidig som pågangen etter økonomisk sosialhjelp øker ute på NAV kontorene, så ser vi at enkelte kontor reduserer den stillingsressursen som brukes til økonomisk rådgivning ved kontoret.

73.5 Boligsosialt arbeid

Fylkesmannen i Telemark, i samarbeid med Fylkesmennene i Aust- og Vest Agder og Husbanken arrangerte 6. - 7. februar 2014 en felles boligsosialkonferanse. Det var god deltakelse fra Telemark.

I møte med Nav ledere og kommunens øvrige ledelse er boligsosialt arbeid et tema som hyppig settes på dagsorden.

I 2013 har 8 kommuner i Telemark mottatt tilskudd til boligsosialt arbeid.

73.6 Barn og unge

Fylkesmannen har også i 2013 gjennom sin kontakt med med NAV- kontorene og det øvrige kommunale tjenesteapparatet hatt sterkt fokus på barnefattigdom og barnekonvensjonen.

8 av fylkets kommuner har mottatt tilskudd til barnefattigdom.

Gjennom arbeidet med den tverrfaglig satsingen Talenter for framtida har fylkesmannen i Telemark initiert en bedre samordning av tjenestetilbudet for utsatte barn og unge og deres familier. I fellesskap har de seks Grenlandskommunene, NAV Telemark, Telemark fylkeskommune og Fylkesmannen fulgt opp målsettingen om å øke gjennomføringen i videregående opplæring og gjøre unge kvalifiserte for arbeidslivet. Se om Talenter for framtida under kap. 3.

Som et ledd i vårt arbeid med Talenter for framtida, har Fylkesmannen i Telemark samarbeidet med Fylkesmannen i Nordland, og "Ungdom i svevet" om gjennomføringen av dialogkafeer med ungdom i alle Grenlandskommunene. Det ble utarbeidet en rapport med dokumentasjon av arbeidet, se vedlegg.

Fylkesmannen har fått midler fra Arbeids- og velferdsdirektoratet til metodeutvikling for å forebygge at barn i innvandrerfamilier, der forsørger idag mottar statlige og/ eller kommunale ytelse, på et senere tidspunkt blir avhengig av offentlige stønadsordninger. Midler ble tildelt i 2014, mens prosjektet først starter sin drift i 2015. Prosjektet, Nye Talenter, er et samarbeid med NAV fylke og kommunene Kragerø, Skien og Notodden

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
73.3 Kvalifiseringsprogrammet	kr 72 256,39	kr 493 679,11
73.9 Andre oppgaver – Sosialtjeneste (rest 73)	kr 811 787,06	kr 801 150,78
Tilsyn etter lov om sosiale tj. i NAV	kr 62 607,59	kr 31,97
Andre oppgaver under ASD	kr 152 069,60	kr 0,00
Sum:	kr 1 098 720,00	kr 1 294 861,00

Helse- og omsorgsdepartementet

Resultatområde 76 Samhandling, kvalitet og helseberedskap

Fylkesmannen er blant annet representert (v/ en ass. fylkeslege) i et felles beredskapsforum mellom helseforetaket og kommunene, og bidrar der med rådgivning for å utbygge helsemessig og sosial beredskap. Fylkesmannen har i den senere tid tatt spesielt til orde for at den kommunale beredskapen også må omfatte NAV og fokusere på fattige og vanskeligstilte grupper, som kan få en særlig forverret situasjon ved ulike naturkatastrofer og andre kriser.

Fylkeslege og ass. fylkeslege deltar også i Lokal Redningsentral (LRS) og gir der råd til Politiet og andre i forbindelse med krisehåndtering.

76.1 Samarbeid mellom kommune- og spesialisthelsetjenesten

Vi har samarbeidet med Helsedirektoratet om gjennomføring av kompetansehevende kurs (4 dager på Kongsberg) for ansatte i frisklivssentraler. Vi har dessuten gitt tilskudd til over halvparten av kommunene til etablering og utvikling av frisklivssentraler, inkludert tilbud til personer med kroniske lidelser.

Vi samarbeider med fylkeskommunen om fagnettverk for tverrsektorielt folkehelsearbeid.

Vi har deltatt med en representant på samlinger i regi av nettverket for samhandlingskontakter for fylkesmannsembetene i region Sør Øst. Vi har (dog i et noe beskjedent omfang) rapportert inn til regional samhandlingskoordinator de opplysningene vi har hatt tilgang til når det gjelder aktiviteter som angår samhandlingsreformen. (Vi har imidlertid jobbet med å etablere kontaktnett og opprette informasjonskanaler, slik

at vi skal kunne bli bedre til å rapportere i tiden fremover.)

Vi har fulgt med på etableringen av de kommunale døgntilbudene for øyeblikkelig hjelp, og har besøkt ett av dem i 2014 (felles tilbud for Skien, Siljan og Nome), og planlagt ytterligere ett besøk (Porsgrunn) i starten av 2015. Dette har også vært tema i dialogmøter med kommunene.

Vi har opprettet kontakt, og etablert et mer formalisert samarbeid med Koordinerende enhet ved sykehuset i Telemark HF. Sammen har vi gjennomført et kurs for koordinatorene for individuell plan (IP), og vi har startet planlegging av et nettverk for lederne av de kommunale koordinerende enhetene, med første møte i april 2015. Vi har i 2014 arbeidet med å utarbeide en elektronisk spørreundersøkelse for å kartlegge status når det gjelder etablering av koordinerende enheter. Spørreundersøkelsen vil bli sendt ut i starten av 2015.

Vi har hatt møte med de tre samhandlingskoordinatorene som er ansatt av sykehuset og kommunene i Telemark, og har en avtale om gjensidig informasjonsutveksling når det gjelder samhandling. Vi har oversikt over og kjennskap til arbeidet med samarbeidsavtaler mellom kommuner og helseforetak. Vi har blitt underrettet dersom avtaler har vært under vesentlig revidering. Vi har etterspurt hvordan avtalene etterleveres i praksis på enkelte områder, f.eks. når det gjelder utskrivning av pasienter, delavtaler om plasser til døgnopphold for ø-hjelp i kommunene, og samhandling knyttet til tilbud til kronikergrupper i ulike fora.

Telemarksmodellen:

I Telemark er samhandlingsarbeidet mellom kommune og spesialisthelsetjenesten organisert i tre regioner, med 6 kommuner i hver region. Hver region har en styringsgruppe, bestående av adm.dir ved helseforetaket, rådmennene og representanter for ansatte og brukere i regionen. En av regionene (Vest-Telmark) har også opprettet en egen nettside hvor samhandlingsinformasjon jevnlig legges ut. Hver region har ansatt en samhandlingskoordinator som er lønnet henholdsvis 40% av sykehuset, og 60% av kommunene de representerer. Disse tre følger opp samhandlingsarbeidet rent praktisk, samt innehar sekretærfunksjon for ulike samhandlingsprosjekter og oppfølging av avtaleverket. De inviteres også inn i ulike fora til å informere om samhandling rundt om i Telemark.

KOLS-samhandlingsprosjektet i Telemark:

Anslagsvis 12-14.000 personer har KOLS i Telemark. I ca ett år har Sykehuset Telemark HF initiert et samhandlingsprosjekt med tilbud til alle kommunene i fylket om å være med, med hovedmålsetting å redusere antall innleggelser av KOLS-pasienter i sykehus. Prosjektet har vært finansiert via samhandlingsmidler. Sykehuset har ansatt en prosjektleder/fagutviklingssykepleier som leder et nettverk bestående av (nå) 46 kontaktpersoner rundt om i de ulike kommunene. De tilbys opplæring, og man har jevnlig samlinger. Sentralt fokus i prosjektet har også vært å involvere fastlegene. Det er utviklet en modell for samarbeid rundt KOLS-pasienter, slik at behandling og oppfølging kan skje nær der pasienten bor. Målet er at KOLS-pasienter skal få like god oppfølging, uavhengig av hvor i fylket man bor. Ved en kartlegging fant man at det fantes få sykepleiere i det kommunale systemet med tilstrekkelig erfaring når det gjaldt denne sykdommen. Ved å heve behandlingskompetansen både hos pasienten selv, og pleiepersonellet i kommunen, har man allerede etter ett år sett en betydelig bedring av tilbudet som denne pasientgruppen får, og man har sett at antallet innleggelser på sykehus er redusert i vesentlig grad for enkelte pasienter.

Kommunalt ø-hjelp tilbud - Skien, Nome og Siljan:

Lokalisert i nærheten av Sykehuset Telemark HF, og i samme lokaler som et legekontor og en kommunal rehabiliterings- og sykehjemsenhet, ble Ø-hjelpstilbudet på Klosterskogen åpnet i november 2013. Enheten har 9 senger, og hadde 359 pasienter innlagt i løpet av det første året med drift (beleggsprosent på 70-80% etter noen mnd fra oppstart). Man har sikret god tilgang på leger ved at de legene som arbeider der, også er fastleger i samme bygg. Legene som arbeider der har anledning til å delta i kurs/opplæring i regi av sykehuset. Det er bl.a. utarbeidet detaljerte samarbeidsrutiner verdørende støttetjenester fra laboratorie- og røntgenavdelingene (m/olkning) og øvrig veiledning/kasusdrøfting/spesialisttilsyn. Avdelingen er godt utrustet når det gjelder medisinsk utstyr.

Vi har også hatt et økt fokus på samhandling internt på embetet, deriblant med vergemålsavdelingen, for i større grad å tenke helhetlig, og samkjøre/fordele oppgaver som griper i hverandre her hos Fylkesmannen.

76.3 Kvalitetsforbedring i helse og omsorgstjenesten

Fylkesmannen gir råd og veiledning til kommuner og helseforetak i systematisk kvalitetsforbedring i forbindelse med tilsyn, konferanser, dialogmøter mv.

Spesielt har vi fokus på veiledning i oppfølgingen etter tilsyn der det er påvist avvik. Vår erfaring er at når svikt i tjenestene er synliggjort, prioriterer virksomhetene å gjøre nødvendige forbedringer.

Fylkesmannen ser at det fortsatt er stor variasjon i hvordan kommunene arbeider systematisk med kvalitetsforbedring. Det er en utfordring å få alle kommuner til å se at uklare ansvarslinjer og øvrige mangler i styringssystemet lett fører til svikt i utøvelse av tjenestene. Alle kommuner har en eller annen form for avvikssystem. Det meldes avvik, men avvikssystemet benyttes i liten grad til å fange opp bredden av type svikt i tjenesten (vi ser flest pasientavvik når det gjelder fall og svikt i medikamenthåndtering). Flere kommuner har gått til anskaffelse av elektroniske løsninger som sitt kvalitetssystem, og disse omfatter moduler for å melde avvik. Så langt Fylkesmannen ser, mengler mange fortsatt gode systemer for å kategorisere og systematisere innmeldte avvik. Ennå gjenstår arbeid med å implementere kvalitetssystemet i alle deler av kommunens helse- og omsorgstjeneste. Kommunene mister derved nyttig informasjon i sitt forbedringsarbeid.

Gjennom tilsyn og øvrig kontakt med Sykehuset Telemark HF ser vi at foretaket har kommet lengre i sitt systematiske kvalitetsarbeid enn kommunene. Foretaket har en kvalitetsseksjon med erfarne medarbeidere, og har derfor ikke i samme grad som kommunene behov for bistand fra Fylkesmannen

I arbeidet med å bidra til at IPLOS forankres i kommunens ledelse har Fylkesmannen sammen med Helsedirektoratet arrangert en IPLOS-fagdag i Telemark. Fagdagen hadde 77 deltagere, og alle utenom én kommune var representert.

76.5 Felles digitalt nødnett

Felles digitalt nødnett har blitt satt i drift og blitt prøvd ut i løpet av høsten 2014.

Nødnettet ble brukt som verktøy under en øvelse i lokal redningssentral i november 14, med gode erfaringer for bedret kommunikasjon mellom nødetatene.

Kommunene har utarbeidet prosedyrer for bruk av nødnettet i legevaksarbeid og har lært opp aktuelt personell samtidig med utplassering av enheter.

76.6 Helseberedskap og smittevern

Beredskap er tema i en delavtale i samhandlingsreformen mellom alle kommunene i fylket og Sykehuset Telemark HF. Disse har opprettet et prosjekt som skal arbeide fram forslag til felles mal for kommunenes helse- og sosialberedskapsplaner, inkl. beredskap for pandemi og smittevern. Egen prosjektleder er ansatt, og arbeidet har viktige milepæler våren 2015.

I oktober 2014 var helse- og sosialberedskap hovedtema på den tradisjonelle høstkonferansen som Fylkesmannen har med kommunene.

Fylkesmannen arrangerte et dagsseminar i samarbeid med nettverket av ledende helsesøstre om innføring av Rotavirus-vaksine og endringer i anbefalinger vedr. BCG-vaksinasjon. Det var 58 deltakere, og disse kom fra alle de 18 Telemarkskommunene.

Vi har en oppdatert oversikt i CIM over kommuneoverlegene og fastlegene i kommunene.

CIM som krisekommunikasjonsverktøy har blitt brukt i øvelser for kommuner og krisestaben hos Fylkesmannen, og har vært tema i etterkant av øvelse for lokal redningssentral (LRS), da med henblikk på bedret kommunikasjon mellom lokal redningssentral og krisestab.

76.7 Personell og kompetanse

Kompetanseløftet 2015

Egen rapport vil bli sendt Helsedirektoratet 01.03.2015

Turnustjenesten

Turnustjeneste for fysioterapeuter

Vi samarbeider med Buskerud, Vestfold og Agderfylkene om å arrangere kurs á 2 dager i offentlig helsearbeid for

turnusfysioterapeuter (og turnuskiropraktorer) i kommunehelsetjenesten. Ett vårkurs og ett høstkurs á 2 dager ble arrangert i Risør, der Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder var arrangør.

Turnusordningene for fysioterapeuter i Telemark synes å fungere godt.

Turnustjeneste for leger

Tunuslegeordningen i kommunehelsetjenesten i Telemark har tilstrekkelig kapasitet og er generelt av god kvalitet. Fylkesmannen hadde i 2014 to leger som var ansatt som gruppeveiledere for turnuslegene. Begge disse legene var ass. fylkesleger i 20% stilling hos Fylkesmannen, og har vært det i flere år. (Fra primo 2015 slutter den ene, og den andre øker sin stillingsandel til 40% slik at han alene vil ta hånd om alt de 2 gjorde i fellesskap). De to har hittil delt fylkets turnusleger i to grupper og gjennomført hver 3 samlinger for hver gruppe pr halvår. Tilbakemeldingene fra turnuslegene er svært gode. Gruppeveilederne er også informanter for Fylkesmannen når det gjelder hvordan legetjenesten fungerer og er organisert i kommunene i Telemark.

Når det gjelder utlysning og ansettelse i turnusstillinger i kommunehelsetjenesten, så samarbeider Fylkesmannen med HR-avdelingen ved Sykehuset Telemark. Sykehuset Telemark har avtale om på vegne av kommunene (forskriftens § 10 a), å foreta ansettelser. Vi har inntrykk av at dette fungerer godt, men registrerer noe vanskeligheter med å holde oversikt angående turnusleger og permisjoner. Fylkesmannen får tilsendt liste over ansatte turnusleger når prosessen er slutført. Det har vært 1-2 flere tilgjengelige kommune plasser enn turnus plasser i Sykehuset Telemark. Foreløpig går dette fint fordi de ledige plassene har blitt tildelt turnusleger som har rettigheter etter den gamle trekningsbaserte turnusordningen, eller de lyses ut som resttjeneste i Webcruiter. Vi har tre sykehus i Telemark der turnusleger blir ansatt i kommuner i nedslagsfeltet til sykehusene. Dette blir endret i 2015, da omstrukturering av Rjukan sykehus vil bety at de ikke lengre tar i mot turnusleger. Stillingene er overført til Notodden sykehus.

Vi har hatt flere forespørsler fra enkeltkommuner som ønsker å tilby turnusstilling til navngitte, nyutdannede leger som de senere vil rekruttere til fastlegestilling. Her har vi måttet konsultere Helsedirektoratet om nye regler på området, noe som har vært tidkrevende.

Fylkesmannen i Telemark har gjennomført totalt 2 kurs á 2 dager i akuttmedisin (vår og høst) for turnusleger i kommunehelsetjenesten. Fylkesmannen i Buskerud har for tiden ansvar for å arrangere kurs i offentlig helsearbeid for turnusleger i Vestfold, Buskerud og Telemark. Kursene har gjennomgående holdt god kvalitet og vi har fått gode tilbakemeldinger fra turnuslegene. De siste to årene har det vært en viss interesse for deltakelse på disse kursene i akuttmedisin fra fastleger som må ha godkjente kurstimer for å fornye sin spesialitet i allmenntidmedisin. Fylkesmannen i Telemark har kunnet tilby 2-4 plasser på disse kursene hvert halvår, for fastleger.

76.8 Rettsikkerhetsarbeid

Rettsikkerhetsklager

Rapportering om rettsikkerhetsklager etter pasient- og brukerrettighetsloven og helse- og omsorgstjenesteloven i 2014 er foretatt via fagsystemet NESTOR slik som bestemt. Jf. også rapportering under resultatområde 82.3.

For rettsikkerhetsklagene samlet under dette resultatområdet kom det inn 104 saker, mens det gikk ut 95 saker, hvorav 6 saker ble avvist, trukket m.v. Av de 89 realitetsbehandlede sakene i årets løp, hadde 5 saker en saksbehandlingstid på mer enn 3 md., dvs. at 93,4 % av sakene hadde en behandlingstid på 3 måneder eller mindre.

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. kap 9

For å styrke rettsikkerheten til personer med psykisk utviklingshemming, har Fylkesmannen i 2014 bl.a. arrangert en to-dagers konferanse med tema: *"Tiltak for å redusere bruk av makt og tvang i tjenesteytingen til psykisk utviklingshemmede."* Konferansen ble gjennomført i samarbeid med Habiliteringstjenesten for voksne (HAVO) ved STHF, Helsedirektoratet og NAKU, samt vergemålsavdelingen på fylkesmannsembetet. Vi hadde nærmere 100 deltakere, med representanter fra nesten alle 18 Telemarkskommunene, og ble veldig godt tatt i mot. Vi vil arrangere en tilsvarende konferanse i 2015.

Fylkesmannen har hatt et tett samarbeid med habiliteringstjenesten for voksne på Sykehuset Telemark HF, med 4 møter i løpet av året.

Vi har gitt økonomisk støtte til opprettelse av to ulike faglige nettverk for ansatte i kommunene som yter

tjenester til personer med psykisk utviklingshemming, i regi av HAVO. Det ene er for ansatte med treårig høgskoleutdanning, og det andre er for ledere av botiltak. Disse nettverkene forenkler også Fylkesmannens arbeid i å nå frem med informasjon. Rådgivere som arbeider med kap 9 inviteres på samlinger i nettverkene.

Vi har informert kommunene om tilskudd om kompetanseheving lyst ut fra Helsedirektoratet, og etterspurt kompetanseplaner og opplæringstiltak i lovens kap 9 i forbindelse med stedlige tilsyn og i vår saksbehandling. Vi informerer også om NAKU sine hjemmesider, og mulighetene som ligger der i forbindelse med opplæring av personell. I forbindelse med dispensasjonssøknader vektlegges betydningen av at personell har fått opplæring i kap 9. Vi viser forøvrig til rapportering under resultatområdene 82.2 og 82.9.

Pasient og brukerrettighetsloven kapittel 4A i 2014

Fylkesmannen har gjennomført opplæring om samtykkekompetanse og tvungen helsehjelp etter pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A i flere kommuner.

Tema for Fylkesmannens høstkonferanse i 2014 var "Når tvang er tvingende nødvendig". Tvungen somatisk helsehjelp var et sentralt tema på konferansen, som hadde mer enn 100 deltakere.

For øvrig har vi også i 2014 i stor utstrekning gitt råd og veiledning pr. telefon, og i form av skriftlige tilbakemeldinger på innsendte vedtak.

Vi gjennomførte 6 tilsyn i kommunehelsetjenesten i 2014 med tvungen helsehjelp som tema. Virksomhetene ble valgt ut blant annet fordi vi mottok få eller ingen vedtak fra vedkommende kommuner. I oppfølging av tilsynene har vi gitt råd og veiledning. I etterkant av tilsynene har vi mottatt flere vedtak om tvungen helsehjelp fra disse kommunene, noe som tyder på at kompetansen og fokus på området tvungen helsehjelp har økt.

I 2014 mottok vi 107 vedtak om tvungen helsehjelp etter kap 4A. Samtlige av disse er behandlet innen tre måneder. Ingen vedtak etter pasient og brukerrettighetsloven kapittel 4A ble påklaget i 2014. Deler av helse og omsorgstjenesten begynner å bli rutinerte når det gjelder vedtaksfetting og annet arbeid på dette feltet. I 2014 var det kun 1 av 18 kommuner som ikke sendte kopi av vedtak om tvungen helsehjelp til Fylkesmannen. Antall vedtak fra spesialisthelsetjenesten økte noe i 2014. Det er grunn til å merke seg at Fylkesmannen fortsatt ikke mottar kopi av vedtak om tvungen helsehjelp fra hjemmetjenestene.

Resultatområde 77 Andre oppdrag

77.2 Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMTE	2	1
Sum	2	

77.3 Særfradrag

Særfradrag for utgifter til behandling utenfor den offentlige helsetjenesten. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMTE	1	270
Sum	1	

77.4 Førerkortsaker

Førerkort. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMTE	1809	20
Sum	1809	

77.5 Pasientjournaler

Pasientjournaler. Antall saker.

Embeter	Antall
FMTE	
Sum	0

Resultatområde 83 Folkehelsearbeid

Se 83.1

83.1 Folkehelsearbeid

Folkehelsearbeid i kommunene

Fylkeskommunen og alle kommunene i fylket har fått opplæring i hvordan de kan holde oversikt over helsetilstanden i befolkningen og ulike påvirkningsfaktorer. Arbeidet overfor kommunene er primært gjennomført av fylkeskommunen, som i flere år har hatt statistiker. Fylkesmannen har deltatt i et større møte om dette i en kommune.

Fylkesmannens folkehelserådgiver deltar i det tverrfaglige planteamet hos Fylkesmannen, og har avgitt flere uttalelser til kommunale planer, sett med folkehelseperspektiv.

Vi arrangerte kurs 25.-26.11.14 i Skien om helsemessige forhold ved skolemiljø. Kurset var i samarbeid med Helsekontoret, Utdanningsdirektoratet og Arbeidstilsynet i Telemark. Det var dessverre få deltakere, men sentralt personell fra miljørettet helseverntjeneste i kommunene deltok. Tilbakemeldinger fra kursdeltagerne var gode.

Når det gjelder spørsmålet om fylkeskommunen og kommunene har etablert interne rutiner for arbeid med oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer, er vårt inntrykk at dette er i en startfase. Fylkeskommunen har gjennom flere år jobbet godt med dette. Men kommunene er nok kommet ulikt i gang. Vår påstand er at få kommuner kan vise til etablerte systemer for løpende oversiktsarbeid. Ved tilsyn i oktober-november i tre kommuner ble det likevel ikke avdekket avvik, da disse kommunene var kommet igang med å etablere rutiner for oversiktsarbeid. Hadde vi valgt ut visse andre kommuner for tilsynet, ville vi antagelig ha avdekket avvik.

Fylkeskommunen har over lengre tid tilbudt opplæring i oversiktsarbeid til kommunene. Ved en møterunde høsten 2014 deltok 17 av 18 kommuner på kompetansehevede møter.

Alkoholoven

Vi mener at nettverket som er etablert, er et godt tiltak for å øke kommunenes kunnskap om og forståelsen av hvordan alkohollovgevingen kan brukes som et virkemiddel i folkehelsearbeidet.

Sammen med KoRus Sør, Fylkesmannen i Vest-Agder og Fylkesmannen i Aust-Agder opprettet vi i 2013 et regionalt faglig nettverk for ansatte i kommunene, som behandler saker etter alkoholoven. Vi fortsatte samarbeidet i 2014, og arrangerte en to-dagers konferanse i Kristiansand. Temaene på konferansen var søknader om bevilgninger, vandelsvurdering, vilkårslæren, grensene for kommunens frie skjønnsutøvelse og Fylkesmannens rolle som klageinstans. Det var innlegg fra Notodden kommune om skjenking på festivaler. Politiet informerte om "1%-klubbene". NHO hadde synspunkter på alkoholoven sett fra de næringsdrivendes ståsted.

Deltakerne på konferansen ga uttrykk for at det også var behov for opplæring av politikerne, hvis det skulle bli en god alkoholforvaltning i kommunene. I den sammenheng deltok vi på planleggingsmøte om politikeropplæring i regi av KoRus Sør. Sammen med KoRus Sør, Fylkesmannen i Aust- og Vest Agder, Vestfold og Buskerud, tar vi sikte på å arrangere lokale eller regionale konferanser for politikere på nyåret i 2016.

Vi har veiledet kommunene om forvaltning av alkoholloven. Vi deltok på Helsedirektoratets «Alkohollovssamling», og mener det er viktig at Fylkesmannen også får styrket sin kompetanse.

Antall kontroller og sanksjoner vedrørende statlige skjenkebevillinger

4 passasjerskip hadde statlig skjenkebevilgning i 2014. Vi har fastsatt skjenkebevillingsgebyr. Det er ikke foretatt kontroller eller gitt sanksjoner i tilknytning til de statlige bevillingene.

Klagesaker

Fylkesmannen behandlet fem klager i 2014. To klager gjaldt inndragning av skjenkebevilgning. To klager gjaldt avslag på søknad om skjenkebevilgning. En klage gjaldt avslag på utvidelse av skjenkeareal. Fylkesmannen stadfestet kommunens vedtak i alle sakene.

Resultatområde 84 kommunale helse- og omsorgstjenester

84.1 Allmennlegetjenesten inkludert fastlegeordningen

I Telemark er det etablert interkommunale legevakter flere steder i fylket. De fleste har tilkallingsvakt/bakvakt. Flere steder har legevaktstjenestene vært preget av bruk av innleide vikarer, ofte med utenlandsk bakgrunn og begrenset kunnskap om organisering av helsetjenestene i Norge, både lokalt og i spesialisthelsetjenesten. Det har flere steder vært vansker med å få fastlegene til å delta i legevaksordningen i tilstrekkelig grad.

Allmenmedisinske legeoppgaver følges også i vår klagebehandling, og det har vært avholdt tilsyn med forskrivning av vanedannende medisiner. Kommuneoverlegene har vært kontaktet for å etablere en felles møtearena med Fylkesmannen.

Nasjonalt legevaktnummer var et av temaene på Fylkesmannens høstkonferanse.

I Telemark har det de senere årene vært flere fastleger som har reservert seg mot forskjellige helsetjenester av samvittighetsgrunner. Aktuelle slike tjenester har vært ulike typer av prevensjon, dessuten henvisning til abort og henvisning til assistert befruktning. For noen år siden kom det fram at Vinje kommune hadde en katolsk fastlege som av samvittighetsgrunner reservert seg mot alt dette. Ved en tilsynssak som vi den gang hadde overfor kommunen, kom det fram at det var inngått en skriftlig avtale mellom kommunen og fastlegen om adgang til slik reservasjon. Senere ble det klart at det var flere reservasjonsleger i Telemark. I Sauherad var det 1 slik, og i Bø var det hele 3 av de 7 fastlegene som reservert seg av samvittighetsgrunner. Sosial- og helseavdelingen hos Fylkesmannen i Telemark engasjerte seg i dette, og fylkeslegen ga både i media og særlig overfor Bø kommune råd om at man burde unngå å ansette reservasjonsleger. Disse reservasjonssakene førte til mye debatt både lokalt og på riksplan, og det kom rapporter om reservasjonsleger i flere fylker. I et av de andre fylkene mente fylkeslegen at det ikke var noe i lovverket som hindret reservasjon. Fylkesmannen i Telemark opprettet tilsynssak mot 5 fastleger, 3 kommuner og 2 kommuneoverleger i forbindelse med reservasjon av samvittighetsgrunner, og oversendte i februar 2014 alle disse sakene til Statens helsetilsyn for å få en prinsipiell avklaring som kunne være gjeldende i hele landet. Sakene ble avsluttet der i januar 2015, og det ble konkludert med at det ikke er lov å reservere seg av samvittighetsgrunner. I Telemark hadde Bø kommune argumentert offentlig med at legesenteret der praktiserte fellesliste hos fastlegene, og at slik fellesliste innebar at reservasjon måtte være lovlig siden aktuelle pasienter da ble tatt hånd om av en annen lege. Fylkeslegen i Telemark presiserte hele tiden (også i media) at felleslister riktig nok er tillatt, men at dette ikke kan brukes som argument for at noen fastlege skal kunne reservere seg mot helsetjenester av samvittighetsgrunner. Mens tilsynssakene har vært til behandling, har 3 av de 5 kjente reservasjonslegene i Telemark sluttet i sine stillinger, og 2 av dem har flyttet fra fylket. Reservasjonssakene har på denne måten satt fastlegeforskriften i fokus både i fylket og på riksplan, og dette førte blant annet til en presisering i forskriften mens saken var til behandling hos sentrale myndigheter. Det er derved tydeliggjort at fastlegene skal dekke alle allmennlegeoppgaver innen somatikk, psykisk helsevern og rus for sine listepasienter.

84.4 Helsetjenesten til innsatte i fengsel

I 2014 hadde vi sparsom kontakt med fengselshelsetjenesten. Kontakten var skriftlig og telefonisk, i forbindelse med et par klager som vi mottok fra innsatte i fengslene. Vi hadde ingen formelle kontaktmøter med fengselshelsetjenesten i 2014.

84.6 Helse- og omsorgstjenester i et flerkulturelt samfunn

I Telemark er det opprettet en arbeidsgruppe bestående av representanter fra barneverntjenestene i Grenlandskommunene, Telemark innvandrerråd, Bufetats enhet for inntak og fosterhjemsrekruttering, Fylkesmannen og IMDi. Gruppas arbeid i 2014 har vært en oppfølging av dialogmøte som ble avholdt med innvandrerbefolkningen i 2013. Hovedtema for dialogmøtet og arbeidsgruppen er å skape legitimitet og forståelse for barnevernets arbeid, samt tematisere og forebygge vold i nære relasjoner i innvandrerbefolkningen. Dette arbeidet ses i sammenheng med bl.a. vårt arbeid med kjønnslemlestelse. Det ble i 2014 avholdt tre møter i arbeidsgruppa, hvor et av møtene var sammen med politiet. Temaet var politiets arbeid med vold i nære relasjoner og i minoritetsfamilier.

I tillegg har fylkesmannen deltatt på et åpent møte i regi av flerkulturelt utvalg i Skien kommune. Målgruppen for møtet var innvandrerbefolkningen og representanter for ulike kommunale tjenester. Tema for møte var barnevernts rolle og virkemidler spesielt i forhold til vold i nære relasjoner. Det ble på dette møtet tatt initiativ til å etablere et "samarbeidsråd" hvor barnevern og representanter fra innvandrerbefolkningen vil delta. Fylkesmannen er invitert inn i dette samarbeidet.

I tillegg ble det i 2014 gitt tilskudd til:

- Felles fagdag for helsepersonell i skolehelsetjeneste/helsestasjoner i Telemark. Tema var " Barne -og ungdomsperspektivet i helsetjenesten for flyktninger.»
v/ lege Reidun Brunvatne.

- Tilskudd til Notodden kommune. Iverksettelse av kompetansehevingsprogrammet "Omsorg for traumatiserte barn og unge". Oppfølgingen gjelder enslige mindreårige flyktninger, med fokus på for samarbeid for å få til gode helsetjenester, herunder styrke det psykiske helsearbeidet til denne brukergruppen.

Fylkesmannen har ikke innhentet oversikt over kommunenes rutiner for bruk av tolk.

84.8 Forebyggende helsetjenester

Frisklivstilbud

Over halvparten av Telemarkskommunene har startet med etablering av frisklivssentraler. De har ulike modeller, og jevnt over har de små ressurser.

I tillegg til Vinje og Skien, som etablerte seg på 80-tallet (friskvern), har følgende kommuner en variant av frisklivssentral: Bamble, Drangedal, Hjartdal, Kragerø, Nissedal, Notodden, Nome, Bø/Sauherad (sammen) og Tinn. De øvrige kommunene har ikke frisklivssentral, men likevel tilbud til kronikere.

Kommunenes styrking av helsestasjons- og skolehelsetjenesten.

I Telemark rapporterer 6 av 18 kommuner at de har styrket helsestasjons- og skolehelsetjenesten i 2014. Dette har gitt en økning på 5,05 årsverk direkte knyttet til helsestasjons- og skolehelsetjenesten. To kommuner rapporterer at de har fått andre statlige midler som de har brukt til å ansette psykolog i skolehelsetjenesten. En kommune rapporterer at de har redusert i antall årsverk i denne tjenesten.

Fylkesmannen i Telemark har i 2014 økt sin innsats overfor kommunene når det gjelder helsestasjoner og skolehelsetjeneste, og blant annet varslet at det vil bli avholdt flere tilsyn (systemrevisjoner o.a.) med skolehelsetjenesten i vårt fylke i 2015. Vi har etablert et faglig samarbeid med helsesøstre og en statistiker når det gjelder å utarbeide et verktøy for registrering og evaluering av skolehelsetjenestens arbeid. Dette arbeidet vil fortsette i 2015, og vi har søkt Helsedirektoratet om økte økonomiske midler til denne satsingen.

84.11 Tannhelse

Vi har et godt samarbeid med fylkeskommunen og har vært i dialog med fylkestannlegen om flere enkeltsaker (pasientsaker) i 2014. Bortsett fra dette har vi ikke gjennomført spesielle tiltak overfor tannhelsetjenesten i 2014.

84.12 Habilitering og rehabilitering, individuell plan og koordinator

Nødvendigheten av å vektlegge habilitering og rehabilitering har vært et tema på flere av de kommunemøtene som Fylkesmannen har avholdt i 2014, der embetsledelsen og avdelingslederne har møtt ledernivået i kommunene. Både i disse møtene og i mer faglig pregete møter med helsepersonell har vi fokusert på habilitering og rehabilitering, og Fylkesmannen prøver i sin rådgivningsvirksomhet og i arbeid med individualsaker å vektlegge viktigheten av individuell plan for pasienter/brukere med langvarige og sammensatte problemstillinger.

I løpet av 2014 har Fylkesmannen bidratt til å arrangere et endags-kurs for koordinatorene for individuell plan, åpent for alle ansatte i Telemarkskommunene. Dette kurset ble arrangert i samarbeid med Koordinerende enhet på helseforetaksnivå, i forbindelse med ReHabuka.

Videre har vi etablert et formalisert samarbeid med koordinerende enhet (KE) ved Sykehuset Telemark HF, og startet planlegging av etablering av et nettverk for ledere av koordinerende enheter i kommunene i Telemark. Første møte vil være i april 2015. I vår kartlegging gjennom tilsyn og dialogmøter med alle kommunene er det tydelig at kommunene sliter flere steder med å etablere KE. I 2014 har vi, med noe drøfting og samarbeid med to andre fylkesmannsembeter, utarbeidet en elektronisk kartlegging (quest-back) som skal sendes ut til kommunene i løpet av jan-feb 2015. Vi skal da kartlegge status når det gjelder arbeidet med etablering av koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering, inkludert oppfølging av arbeidet med individuell plan. Svarene fra undersøkelsen skal være retningsgivende for veilednings- og opplæringsarbeidet på området i 2015.

I arbeidet med saksbehandling av rettighetsklager på helse- og omsorgsfeltet, og i arbeidet med overprøving av vedtak og stedlige tilsyn etter helse- og omsorgstjenestelovens kapittel 9, etterspørres individuell plan (IP) når det er påkrevet. Vi har ikke mottatt konkrete klager som går på manglende innvilgelse av IP, men det fremkommer i flere av tilsyns- og klagesakene at brukere mener at planen ikke følges, og at ikke alle personer med langvarige og sammensatte tjenester får et koordinert tilbud. Vi ser også at IP som verktøy ikke brukes i like stor grad overfor alle alders-/diagnosegrupper. Vi har ennå ikke innhentet tall på antall personer med IP, og har ikke oversikt over om det er en generell økning eller reduksjon i bruken av IP. Dette vil bli innhentet i forbindelse med vår kartlegging i 2015.

Øvrig aktivitet:

Vi har i løpet av 2014 hatt ett møte med en brukerorganisasjon (NFU), og vi har deltatt på 2 konferanser om Re-/habilitering i regi av henholdsvis NSH og Helse Sør-Øst/Sunnaas sykehus.

84.13 Omsorgsplan 2015/2020

Arbeidet med Omsorgsplan er i noe grad blitt preget av et personalbytte i 2014, med en luke på ca. 3 måneder med redusert aktivitet.

Fylkesmannen oppfordrer kommunene til å planlegge for framtidens omsorgsutfordringer ved alle anledninger det er naturlig, som eksempelvis ved dialogmøter og konferanser. I 2014 har Fylkesmannen, sammen med utviklingssenteret for sykehjem og hjemmetjenester (USTH) hatt dialogmøter med de 15 av 18 kommuner. To av kommunene har kun hatt dialogmøte med USTH, dette på grunn av personalendringer hos Fylkesmannen. En kommune har avlyst flere ganger slik at det ikke har vært mulig å få til noe dialogmøte. Gjennom dialogmøtene har Fylkesmannen fått kjennskap til hva kommunene er gode på og hva de ser på som utfordrende. Vi har fått innsikt i hva de ønsker bistand med, noe som vil bli fulgt videre opp i 2015.

Fylkesmannen skal ha en oversikt på antall, og på hvilke måte kommunene har satt morgendagens utfordringer på dagsorden i kommunalt planverk. Ut fra nettsider, dialogmøter og innsendte planer ser vi at noen kommuner har gamle planer, hvor godkjenningsår varierer fra 1990 til 2014. I 7 kommuner er samfunnsdelen i kommunens planer godkjent etter 2011. Kommunene med eldre planverk er i en prosess med planarbeidet. Flere kommuner, i hovedsak de største, har egen omsorgsplan som tar for seg kommunens utvikling og utfordringer når det gjelder morgendagens omsorgsutfordringer. I regionalt nettverk for omsorgsplan 2015/2020 er det utviklet et kartleggingsskjema som tar for seg hvordan kommunene har satt morgendagens utfordringer på dagsordenen i eget planverk. I Telemark har vi i 2014 tilpasset disse spørsmålene til et elektronisk skjema, som etter planen skal sendes kommunene i løpet av 2015. Fokusområdet i dialogmøtene har vært programområdene i omsorgsplan 2020.

Fylkesmannen har nært samarbeid med Utviklingssentert for sykehjem og hjemmetjenester i Telemark. Vi har faste møter, og samarbeider om Omsorgsplankonferanse, som skal holdes i Telemark våren 2015.

Når det gjelder **demens** har Fylkesmannen bistått Helsedirektoratet i arbeidet med nasjonal kartlegging. Fylkesmannen støtter også drift av det *interkommunale fagnettverket innen demensomsorgen*, i regi av Utviklingssenteret. I tillegg samarbeider Fylkesmannen med koordinator for *Aktivitetsvenn*, som er initiert av Nasjonalforeningen for folkehelse, og sitter i utredningsgruppen for prosjektet *Aktiv aldring*, i regi av fylkeskommunen i Telemark. Gjennom dette prosjektet samarbeider Fylkesmannen og fylkeskommunen om å få en oversikt over kommunenes satsing på aktiv aldring. Dette arbeidet pågår utover i 2015.

84.14 Psykisk helse og rus

Fylkesmannen har deltatt i Regionalt samarbeidsforum innen rus og psykiatri (fylkesmannsembetene i Buskerud, Vestfold, Aust- og Vest-agder og Telemark sammen med Korus-sør (Borgestadklinikken) og psykiatrisk spesialisthelsetjeneste) om å tilby kurs for kommunen, NAV o.a., bl.a. motiverende intervju (MI).

På rusfeltet har Fylkesmannen bistått Helsedirektoratet med fordeling av midler til etter- og videreutdanning rus (kap. 763.61) og fordelt midler over kap. 763.21 til kompetansehevede tiltak for styrking av rusfeltet (se kapittelet over). Likeledes er det utdelt midler til utprøving/utvikling av samhandlingsmodeller på rusfeltet (kap 763.61). I 2014 ble det igjen utdelt øremerkete midler (opptrappingsplan) til kommunalt rusarbeid (kap 763/61), totalt kr. 12 183 156,-.

På feltet "psykisk helse" har Fylkesmannen bistått Helsedirektoratet i fordeling av midler til videreutdanning i tverrfaglig psykisk helsearbeid og psykososialt arbeid med barn og unge (videreutdanning for personell med minst 3 årig høgskoleutdanning, statsbudsjettet kap.764.60). I 2014 fikk 6 kommuner tildelt midler, totalt kr. 1.238.035,-.

Fylkesmannen deltar i Forum for psykisk helsearbeid i Telemark (kommuner, spesialisthelsetjeneste, voksen- og barne/ungdomspsykiatri, KS og Fylkesmannen). Forumet har arrangert høstkonferanse med recovery som tema: "Recovery - når de profesjonelle ikke lenger har enerett på svarene". Rundt 160 deltakere.

Fylkesmannen har også deltatt i Psykiatrisk samarbeidsforum i Porsgrunn (DPS og Porsgrunn kommune) og i Skien (DPS og Skien kommune). Det arrangeres 4 årlige møter i begge fora.

Det vises også til Fylkesmannens arbeid med samarbeidssatingen Talenter for framtida, se kapittel 3 i denne årsrapporten. Målsettingen er økt gjennomføring av videregående opplæring gjennom tverrfaglig samarbeid og tidlig innsats. "Talenter for framtida"-samarbeidet har ført til at kommunene har iverksatt en rekke forbedringstiltak for å styrke det tverrfaglig samarbeidet og koordinere tjenestene til utsatte barn og unge og deres familier. Se ellers rapportering i kap. 3.

Resultatområde 85 Spesialhelsetjenesten

Fylkesmannen i Telemark har en tett og god dialog med helseforetaket i fylket, både med fagmiljøer og med ledelsen. Med ca et års mellomrom arrangerer vi samlet møte med foretaksledelsen og ledelsen av de enkelte klinikkene. Sykehuset Telemark er inne i en prosess med strukturendringer, noe som blant annet har medført nedlegging av akuttfunksjonene ved sykehusene i Kragerø og Rjukan og mange protestaksjoner blant befolkningene der. Fylkesmannen følger nøye med i denne strukturendringen, men har ingen innvirkning på den. Fylkesmannen har merket seg krav om innsparing fra Helse Sør-Øst RHF til helseforetaket i vårt fylke, og er særlig bekymret over at en betydelig del av innsparingen skal skje i psykiatrien. Fylkesmannens kontakter med helseforetaket gjelder hovedsakelig våre tilsynsoppgaver og rådgivning i den forbindelse, og bare i liten grad oppgaver som gjelder den daglige driften ellers.

85.1 Abort og steriliseringsnemndene

Det har ikke vært endringer i sammensetning av Abortnemnd (primærnemnd) i 2014. Medlemmer og varamedlemmer er oppnevnt til utgangen av 2015. Ved ett tilfelle i 2014 ble det oppnevnt settemedlem i abortnemnda.

Steriliseringsnemnda i Telemark har hatt 3 saker til behandling i 2014. I to saker ble det gitt anledning til å få utført den omsøkte steriliseringen, i en sak ble det ikke gitt anledning til sterilisering.

85.3 Lov om transplantasjon

Ingen saker er behandlet på dette området i 2014.

Antall saker

Embeter	Antall
FMTE	0
Sum	0

85.5 Kosmetisk plastiskkirurgiske inngrep

Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMTE	0	
Sum	0	

85.8 Behandling av klager etter psykisk helsevernloven

Det har vært behandlet 1 klage hos Fylkesmannen over kommuneleges vedtak om tvungen legeundersøkelse i 2014.

Resultatet av Fylkesmannens klager over tvungen behandling i psykisk helsevern har fortløpende blitt rapportert i NESTOR. Totalt var det 48 slike saker i 2014. Vedtak om tvungen behandling ble stadfestet i 46 av sakene.

85.9 Øvrige oppgaver knyttet til det psykiske helsevernet

Fylkesmannen har 2014 gitt 1 dispensasjon fra psykisk helsevernloven § 5 om faglig ansvar for å fatte vedtak etter psykisk helsevernloven. Kopi ble sendt Helsedirektoratet.

Fylkesmannen har også for 2014 sendt Helseøkonomiforvaltningen halvårlig oversikt over godkjente voksenpsykiatriske og barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker og deres fagbemanning.

85.10 Kontrollkommisjonsoppgaver

Helsedirektoratet er i brev av 07.07.14 gjort kjent med endring i sammensetning av Kontrollkomisjon for psykisk helsevern i Telemark ved at nytt varamedlem 2 for legemedlem er oppnevnt.

Det har ikke vært gjennomført årlig møte mellom Kontrollkomisjonen, psykiatridelen og Fylkesmannen i 2014, men et slikt møte ble holdt den 4. februar 2015.

85.11 Hjemsendelse, hjemhenting og gjennomføring av tvungen psykisk helsevern for pasienter som ikke har bosted i riket

Det har ikke vært saker på dette området i Telemark i 2014.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
82 Tilsyn og klagesaksbeh. etter helsetj. loven	kr 3 523 372,12	kr 44 070,46
83 Folkehelsearbeid	kr 630 194,40	kr 0,00
83.1 Folkehelsearbeid generelt	kr 4 348,80	kr 0,00
83.2 Tilsyn etter folkehelseloven	kr 1 099,95	kr 0,00
84 Kommunale helse- og omsorgstjenester	kr 3 218 258,63	kr 653 638,25

85 Spesialhelsetjenesten	kr 621 127,93	kr 1 175 977,72
76 og 77 Kvalitet og samhandling og Andre oppdrag	kr 107 678,01	kr 0,00
Andre oppgaver under HOD	kr 870 025,61	kr 24 708,14
Sum:	kr 8 976 105,00	kr 1 898 394,00

Samferdselsdepartementet

Resultatområde 91 Oppdrag for Samferdselsdepartementet

91.1 Avkjørselssaker etter vegloven

91.2 Konesjon til anlegg og drift av taubaner

Utenriksdepartementet

Resultatområde 92 Oppdrag for Utenriksdepartementet

92.1 Apostiller

92.2 Forberedelse av saker om honorære konsuler

Kulturdepartementet

Resultatområde 95 Tros- og livssynssamfunn

Vi har utbetalt ca. 3,1 millioner kroner i statstilskudd (kr 3 095 855) til 35 registrerte og 2 uregistrerte trossamfunn i 2014. Beløpet er fordelt på 6 895 medlemmer. Dette er omtrent det samme som i 2013. Vi avviste to krav om tilskudd. Ett krav ble innsendt etter fristens utløp, ett krav manglet medlemsoversikten.

Ett trossamfunn klaget på vårt vedtak om å avvise kravet om tilskudd. Kulturdepartementet stadfestet Fylkesmannens vedtak.

Det er 46 registrerte trossamfunn hos Fylkesmannen i Telemark. 3 trossamfunn ble registrert i 2014. Det var

Eritreisk St. Kidane Mihret Tewahdo Orthodoxes Kirken i Grenland, Forusquare Norge og Lukas-kirken. Ingen trossamfunn ble slettet.

Vi har innkalt nye forstandere til samtaler. Forstandere som har vanskelig for å forstå norsk har fått ekstra veiledning. Når det gjelder tilsyn med trossamfunn og forstandere, har vi hatt samtaler og innhentet opplysninger der vi mener det har vært behov for avklaringer.

Resultatområde 96 Gravferdsloven

Følgende er rapportert:

67 innvilgede søknader om askespredning

Resultatområde 97 Lov om helligdager og helligdagsfred

Åpningstider for faste utsalgssteder

I 2014 mottok vi en søknad fra en kommune som gjaldt forskrift om typisk turiststed. Ingen utsalgssteder søkte om dispensasjon fra påbudet om å holde stengt på søn- og helligdager.

Kragerø kommune søkte Fylkesmannen om å endre *forskriften om typiske turiststeder* til å gjelde hele kommunen, hele året. Fylkesmannen har tidligere godkjent Kragerø sentrum, Jomfruland, Stabbestad og Levang som typiske turiststeder i perioden 1. mai til 1. september. Vi endret forskriften slik at perioden for de tidligere godkjente områdene ble utvidet til også å gjelde påsken.

Forøvrig har vi gitt veiledning om regelverket til kommuner og privatpersoner.

Andre

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525 Fagdep.	
91 Andre faglige oppg. på oppd. for statlige virk.	kr 338 084,71	kr 0,00
92 Andre faglige oppgaver for ikke-statlige virk.	kr 0,00	kr 0,00
Sum:	kr 338 084,00	kr 0,00